

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

ויקרא - פורים

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2022 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת ויקרא

- ב..... למעלה מן הכליות היועצות - אמונה תמימה בלא חשבונות רבים
- ה..... בכל קראנו אליו - להודיעך כוחה של תפילה
- ה..... יקריב אותו לרצונו - עיקר הקרבנות בזביחת הרצונות והתאוות
- יא..... מלא קומצא - חשיבות אפילו ל'משהו'

שבת זכור

- יד..... שבת זכור - סגולת שבת זו ובפרט לזש"ק
- יד..... תמחה את זכר עמלק - בעשיית גדרים וסייגים
- יז..... ויזנב - קליפת עמלק להביא לידי ייאוש רח"ל

פורים

- נ..... אשר קרך - הכל בהשגחה ואין 'מקרה' בעולם
- נב..... מגילת אסתר - לגלות הנהגת ה' מתחת ההסתר
- נה..... בדבר המלך - נפלאות השגחה פרטית במעשה המגילה
- נו..... ונהפוך הוא - מתוך הצרה המציא פדות ורווחה
- נו..... כי אין לה - קרוב ה' לנשברי לב
- נח..... קריאה של חיבה - עבודת ה'הכנה' לקראת פורים
- ל..... תענית אסתר - סגולת היום לקבלת התפילות
- לא..... נזכרים ונעשים - נס פורים בזמן הזה
- לב..... ונתנה תוקף - רוממות יום הפורים
- לד..... בקשתך עוד ותעש - ביום הזה ימלא הקב"ה 'כל' משאלותינו
- לה..... מקרא מגילה - חסדים מגולים ורחמים ע"י קריאת המגילה
- מ..... הדר קבלוה - קבלות טובות בעת קריאת המגילה
- מא..... צהלה ושמחה - מצות שמחה בפורים
- מג..... איש לרעהו - יום שימת אהבה ורעות
- מד..... אורה זו תורה - חשיבות לימוד התורה בפורים וביותר בין מגילה של לילה לשל יום
- מה..... במשתה היין מה שאלתך וינתן לך - כי אז נפתחים כל שערי שמים
- מה..... לא יבושו ולא יכלמו - אף כשהוא 'לא ידע' לא יבייש את חברו
- נ..... לא ביקשה דבר - מעלת הוותרנות וקבלת בזיונות באהבה

פרשת ויקרא

כמו שנאמר (דברים יח יג) 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך' ובתרגום שלים תהי. [כיו"ב אמרו בזה"ק בפרשה זו (ח"ג יב): שלמים - רוא דמלה דכתיב (בראשית כה כו) ויעקב איש תם - גבר שלים].

וזהו שנאמר תמימה לעומת העצה ופירש רש"י למעלה מן הכליות היועצות, פי' מדת התמימות היא למעלה מכל העצות אשר יועצות לו כליותיו. וכן הוא לכל דבר ישועה הנצרך לאדם, המובחר שבעצות הוא להשליך*

למעלה מן הכליות היועצות - אמונה תמימה בלא חשבונות רבים

בפרשתן (ג ט), 'והקריב מזבח השלמים וגו' חלבו האליה תמימה לעומת העצה, ופירש רש"י, לעומת העצה - למעלה מן הכליות היועצות, ולכאורה צריך ביאור, וכי יש דעת ועצה לבעלי חיים. אלא רמז בה הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע לענין האמונה התמימה בה', וזהו אומרו מזבח השלמים - מהו שלימותן של ברואי משה, תמימה - בקנותם את מדת התמימות,

א. ידוע מה דאיתא במדרש (תנחומא שמיני ח) שנתקשה משה רבינו בעשיית המנורה עד שאמר לו הקב"ה 'השלך את הזהב לאש והיא נעשית מאליה', ושמעתי לרמז בזה, כי הנה כל אחד יש לו את הדברים בהם הוא מתקשה, אם במה שאמרו חז"ל (פסחים קיח.) קשה פרנסתו של אדם כקריעת ים סוף וכן קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף, ואם בשאר 'קשיים', ויש שמקשה (יותר מארבע קושיות...) 'מה נשתנה' חלקי וגרע מאחרים... ועל כך נאמר השלך את הזהב ושאר הקושיות והקשיים ל'אש' ר"ת אמונה שלימה, התחזק הרבה במהימנותא שלימתא, וכבר כל הקשיים יעלמו מאליהם... כי אין טוב ומועיל יותר מהאמונה.

וכך אמרו צדיקים (עי' מאורן של ישראל מהרה"ק הי"שמח ישראל אות קמב) הנה הקב"ה הוא 'מצמיח ישועה' (וכמו שאומרים בגבורות' בתפילת שמו"ע), והרי שהישועה היא בבחי' צמח הצומח מן הארץ, מעתה שומה עלינו לדעת, מהו ה'גרעין' וה'זרע' שמכוחו צומחת הישועה, התשובה היא כמאמר חז"ל (שבת לא.) 'אמונת זה סדר זרעים', הא למדת שהאמונה התמימה והשלימה היא הזריעה המצמיחה את הישועה.

לימוד נוסף נלמד מה'צמח', כי פעמים האדם מתאונן ותמה, עדיין איני רואה את הישועה, והיא רחוקה ממני... לזה צא תאמר לו, ה'ישועה' הרי היא כ'צמח' שאינו גדל בפעם אחת, אלא הוא מתחיל לעלות ולפרוח ולצמוח, ובהמשך הזמן יגדל לתפארת, כך הישועה כבר החלה לצמוח, אין לו אלא להמתין ולהתאזר בסבלנות ואז יראה בגודלה וביופיה של הישועה... ויתבאר במשל למה הדבר דומה, לתינוק המקיץ משנתו באישון ליל ופותח ביבבות ובוזקות מחמת רעבונו ו'תובע' את אכלו, לשמע ה'צרחות' מקיצה אמו משנתה, תיכף ומיד תטול ידיים, תפנה למטבח, ותתחיל להכין את ה'דייסה' עבור התינוק, בראשונה מעמידה את המים על האש, וממתנת עד שירתחו המים, ורק אז תוכל למזגם ל'בקבוק', ולשפוך לשם את ה'דייסה' ולערב יפה יפה, שוב יש להמתין עוד שיתקררו המים, בכדי שיהיו ראויים לאכילה, ובכל אותו הזמן - התינוק שאין בו דעת ממשיך לייבב ולבכות מתוך דרישתו השקיטו נא את רעבוני, האכילו אותי... ואינו יודע כי אין טעם וסיבה לכל אותם ה'בכיות', כי אכן שמעה אמו את קולו והלכה להכין לו את מזונו, אלא שהכנת האוכל דורשת זמן מה, ולא יועיל ולא יעזור גם אם יצרח עד לב השמים ועד שגם השכנים יתעוררו... כיוצא בדבר ייאמר למי שמתחזק באמונה ומתפלל אל ה' שיושיעו מצרתו, וכבר שמע אלוקים לקול תפילתו ו'מצמיח' לו ישועה, ואילו הלה עדיין בוכה ומתלונן... (פשיטא שלא יפסיק מלהתפלל עד שיראה את הישועה בשלמות, אך אחר התפילה לא יתאונן ויתלונן אלא יתחזק כי בוודאי נשמעה תפילתו ועוד תגיע אליו הישועה).

ומתוך אמונת איתן יסבול כל אשר יבוא עליו, ומצינו נפלאות בשבחה של 'סבלנות' (לסבול ולקבל את הנהגת הבורא עמו מתוך אהבה ושלמות הנפש) בביאורו של הרה"ק החת"ס זי"ע (ברכות לב. חולין פו.) על דברי הגמרא (תענית כה.) שזוגתו של רבי חנינא בן דוסא בכתה בפניו על מצבם הדל, התפלל ר"ח ויצתה כמין פיסת יד והושיטה לו רגל אחד משלחן של זהב, בלילה ראו בחלום שכל הצדיקים אוכלים לעתיד על שולחן של זהב עם ארבע רגלים, ואילו הם יושבים על שולחן עם שלוש רגלים (עיין בגמרא דידן שהראוהו שלכולם יש ג' רגלים ולהם רק ב'), מיד הבינו שרגל זו שניתנה

באר הפרשה - פרשת ויקרא

ג

כל העצות והחקירות, רק להסתכל לשמים בתמימות וזל"ק של הגה"ק רבי חיים וויטאל זי"ע (שערי קדושה ואמונה ובטחון), וכמו שנאמר (משלי י ט) 'הולך בתום ילך בטח', ודי למבין, עכ"ל. וכמו שנאמר (תהילים נ יב) 'אשרי כל חוסי בו', כי מאמין ח"ב שער ד), אבל הבטחון - אין מעלה במוהו, וכמו שנאמר (תהילים נ יב) 'אשרי כל חוסי בו', כי מאמין

להם היא אחד מרגלי שולחנם לעולם הבא, ביקש רחב"ד רחמים שיחזרו לקחת מהם את הרגל, ואכן הרגל נלקחה מעמו בדרך נס. ומבאר ה'חתם סופר' ששלשה רגליים מכוונים כנגד ג' עמודי עולם, תורה, עבודה וגמילות חסדים, ורגל הרביעי מורה על עניין הסבלנות ומידת ההשתוות כי מידה זו היא אחת מעמודי ומעמידי עולם, ולכן כשלא סבל את מצבו וביקש שימתיקו לו את דינו ונתנו לו 'זהב' כראוי לו, ממילא נחסר משולחנו רגל הד', כי הוא כנגד מידת הסבלנות, ומשהבין כל זאת חזר לסבלנותו, וחזרה הרגל לשולחנו. ומכאן למדנו על רום מעלת הסבלנות, שהרי היא שווה בערכה לתורה ולעבודה ולגמילות חסדים, והעולם עומד עליה כמו שעומד על אותם ג' דברים. וכך אמר הרה"ק רבי העניך מאלכסנדר זי"ע (חשבה לטובה שקלים) ע"פ רש"י (ויקרא א א) ומה היו הפסקות משמשות ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה, רצה לומר באם אדם רואה בעצמו הפסקה (שיש לו ירידה, הפסד וכיו"ב, הן ברוח הן בגשם), זאת הוא כדי להתבונן.

ב. פעם אמר הרה"ק משינאווא זי"ע לתלמידיו, הנה מדרך העולם, כשזקוק אדם לסכום כסף קטן אינו טרוד כלל, ובשלוות נפשו הוא סמוך ובטוח שהמעות יבואו לידי, ואילו בשעה שנצרך לסכום גדול הריהו כולו עסוק ב'כסף מנלן', ודואג מניין ישיג את הממון הרב. אך האמת דאיפכא מסתברא, כי הזקוק לממון רב ויודע היטב שאי אפשר לו להשיגם בכוחות עצמו, בעל כרחו הוא משים את שברו על ה' אלוקיו, איש הלזה בוודאי ישיג המעות בבטחונו הגדול בה'. משא"כ, הנצרך לסכום קטן, ונראה בעיניו שאפשר לו להשיגם בכוחות עצמו, ואינו נשען לגמרי על בורא כל העולמים, זה האיש עליו לדאוג ביותר, כי מתרחק הוא מהבטחון בה', אם כן 'מאין יבוא עזרו'. בעניין זה מיישבים את הסתירה בפסוק (תהילים ט יט) 'כי לא לנצח ישכח אביון, תקוות עניים תאבד לעד', ולכאורה אם לא לנצח ישכח אביון, הרי לא תאבד תקוותו, ומדוע אומר הכתוב 'תקוות עניים תאבד לעד', אלא, שתקוות עניים קאי על שום שדרכו של עני - לקוות ולבטוח שפלוגי יתן לו 'בשר' לשב"ק, ואלמוני יתן לו חלב למשך ג' השבועות הבאים, 'קרן' זאת תתן לו 'מוצרי יסוד בסיסיים', ו'חלוקה' זו תספק לו תפוחי אדמה ושאר ירקות, וכו' וכו', זה יתן לו 'תלושים' (vouchers) בחנות פלונית ומשנהו יסדר לו הנחה של 43% בבית מסחר אשר בקצה העיר... לזה אמרינן, דע לך כי אין כל מקום לדאגה כי לא לנצח ישכח אביון - הבורא יספק לך כל צרכיך, ולגבי תקוותך הנ"ל, היא תאבד - לא משם תבוא ישועתך, אלא הקב"ה ימלא מחסורו ממקום אחר לגמרי.

ג. וכבר פירשו צדיקים בלשון התפילה (בינשמת) וכל עין לך תצפה, ש'כל' העין תצפה, ויתלה את כל העין למרומים, ולא שיבטח בה' רק ב'חצי' עין ואילו ב'חצי' השני יפנה ויביט אל ה'עסקנים' וכיו"ב שיעזרו לו...

ד. ועלינו ללמוד 'ארחות חיים' מהנהגת העולם בעניין ה'לחם' שהוא עיקר פרנסת האדם, כי לאחר שחרש וזרע האדם את ה'חטיטים' מעתה אסור לו להתעסק עם הזרעים, ורק ימתין וייחל לראות את הזרעים גדלים וצומחים, וכל תוספת השתדלות בזה - הלא היא רק שטות וטפשות, כי אינו 'מתקן' אלא 'מקלקל', ומאבד בזה את כל עמלו שיגע בראשונה. וממנו ניקח לעבוד את בוראנו, ואולי לכן אמרו חז"ל (שבת לא.) 'אמונת זה סדר זרעים', כי דייקא משם נלמד 'אמונה' ובטחון בה' בעסק הפרנסה ובקיום הכתוב 'בזעת אפיך תאכל לחם'.

ה. על כן יאמרו המושלים, באחת העיירות דר גביר אדיר אשר קבע זמן ל'קבלת קהל' בה יעלו למעונו אותם הנזקקים ל'צדקה', והיה מדרכו לחלק לכל פושטי היד ח"י דולר או פעמיים ח"י... והמרבה לא יקבל יותר משבעים ושניים... יומא חדא הגיע לשם איזה עני, נכנס אל ה'קדוש פנימה'... ויצא משם כשכולו אומר אושר ושמחה, מיד הקיפוהו כל אלו שהמתינו בתור ושאלוהו לשמחה מה זו עושה... כמה קיבלת, ולא רצה לגלות, חזרו והפצירו עד שהראה להם שקיבל טשעק (ציק) על סך \$30,000... נדהמו כולם כי מעולם לא נשמע כדבר הזה, ולחצו עליו שיגלה את ה'סוד', כיצד הצליח להוציא סכום גדול כ"כ, והסביר להם כי הדבר פשוט בתכלית, לא באתי בתורת 'עני המבקש צדקה', אלא כמו ידיד ותיק מזה שלושים שנה... ואכן לא נתן לי 'תרומה' מהכסף המיועד לצדקה אלא נתן לי מתנה מכספו שלו...

על דרך זה ממש, השם מבטחו ובטחונו בהשי"ת עד שהוא כ'כבן הסמוך על שולחן אביו' - הרי אינו מגיע לבקש צדקה כ'עני', אלא כ'בן' המבקש מאביו שיתן לו מ'שלו'... וכמו שחתן העומד להינשא אינו מבקש מאביו ש'יתרום' לו לשמחת נישואיו... ואכן הקב"ה נותן בעין יפה וממלא כל צרכיו ומחסורו כאב הדואג לבנו.

השתתפו ב'תעניתם' של ישראל, אף שמאד חששה שמא לא תמצא חן וחסד בעיני המלך, שהרי פני המתענה משתנים לרעה, ואפשר שבזה תאבד חינה בעיני המלך. מכל מקום 'אסתר בטחה באלוקיה (ללא חשבונות) על כן התענתה ולא בטחה ביופיה'. ואכן בזכות בטחונה בה' שיוציא מרשת רגלה ויציל את בני ישראל מכל צרה וצוקה זכתה למצוא חן בעיני המלך - ויושט לה את שרביט הזהב, ומוזה בא הצלת הכלל כולו.

זוה כלל גדול, כי בכל שהאדם תולה עיניו למרום ומשים בטחונו בהקב"ה, ולא במעשה ידיו ובהשתדלותיו השונות, כך הקב"ה עוזרו ומושיעו. וכמו

שיש בעולם אלוה-ה יכול ומשגיה, וכתוב (ירמיה יז ז) 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו', ומובטח הוא שלא יחסרו מזונותיו, כמו שנאמר (תהילים נה כג) 'השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך', ובתנאי שיהא באמת ובכל לבו בלא שום פקפוק. ועוד, כי בהיותו בוטח בה' יעסוק בתורה ובמצוות בכל לבו בלי הרחור כלל.

וכבר מצינו שבמידה זו ניצולה אסתר המלכה, שלא חששה כלל ל'עצות וחקירות' שבדרך הטבע אלא היה כל מבטחה בה' אלוקים, ועל כן זכתה למצוא חן בעיני המלך. וכדאיתא ב'אבן עזרא' על הפסוק (אסתר ד טז) 'וצומו עלי שלושת ימים', והנה גם היא ונערותיה

1. איתא מהרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תהלים) על הפסוק (לא כה) 'חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה', וז"ל, כדאיתא (בפיוט שושנת יעקב) להודיע שכל קוֹיך לא יבושו, אפילו אותן שאינם ראויין מ"מ החוסים בהקדוש ברוך הוא לעולם לא יבושו, וכמו כן חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה' אפילו מי שאינו ראוי, ע"כ.

2. נראות אמר הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע ('בן איש חיל' דרוש לשבת זכור דרוש ב') לבאר בלשון הפיוט 'שושנת יעקב' - להודיע שכל קוֹיך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך, וכי היכן מצאנו שהיו בני ישראל 'בוטחים' וחוסים בה' באותה עת צרה יותר מכל מקום אחר. אלא ביאורו, כי גם במצרים שמענו שזעקו אל ה' - 'ותעל זעקתם', אך יחד עם זה היה בידם לעשות פעולות מסוימות (וכגון משה רבינו שאחותו הטמינה אותו על שפת הנהר) נמצא שכביכול לא הייתה אמונתם בתכלית הגמור, לכן עם הישועה גם מצינו שחללים רבים הפילה - ומתו שם רבים מבני ישראל ומהתינוקות, אמנם בגזירת המן הרשע - 'להשמיד להרוג ולאבד', הבינו שאין בידם עשות מאומה בהשתדלות להצלתם, כי אם להשליך כל יהנם אל ה', שהרי אפילו תקוותם האחרונה 'אחות יש לנו בבית המלך' ה"ה אסתר המלכה ערכה סעודה וקראה אך ורק למלך ולהמן... לא נותרה בידם ברירה אלא להאמין בטובתו של הקב"ה ולהתפלל לפניו, לזה ניצלו בשלמות ולא נפגם אפילו כחגירת ציפורן של כל יחיד ויחיד מישראל.

ידוע מה ששנו חכמים בלשון המשנה (אבות ו 1) 'כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, שנאמר (אסתר ב כב) 'ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי', וכבר תמהו שאין כל ראייה ממעשה אסתר, שהרי גאולת ישראל מגזירת המן הרשע היתה בשעת הסעודה שעשתה אסתר ואמר לה המלך 'מה שאלתך אסתר המלכה ותנתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש', ולא היה לזה כל שייכות למה שסיפרה אסתר בשם מרדכי על שני סריסי המלך שומרי הסף המבקשים לשלוח יד במלך, ואיזה גאולה באה לעולם על ידי שאמרה דבר בשם אומרו, ומה ששילם המלך שכר למרדכי על הצלתו, לא היה אלא זאת שצויה על המן להרכיבו על סוס המלך... אך אח"כ חזר מרדכי לשקו ולתעניתו כי עדיין לא נתבטלה כלל הגזירה.

ומבאר המהר"ל ('נר מצוה' אבות פ"ו), בהקדמת עוד קושיא, מה חשיבות אמירת דבר בשם אומרו עד שעל כן מביא גאולה לעולם, וז"ל המהר"ל, ויש לדעת כי כאשר הקב"ה מביא גאולה השם יתברך רוצה שידעו כי הוא יתברך פעל, ולא יאמרו לא השם יתברך פעל כל זאת רק חכמתם ועוצם ידם, וכן תמצא בגאולת מצרים כתיב (שמות כט מז) וידעו שמי ה' בהוציאי אותם מארץ מצרים, ולפיכך אם לא היתה אסתר בעלת מדה זאת לתלות הדבר במי שראוי לתלותם והיתה חס ושלום אומרת לישראל אני עשיתי ברוב חכמתי כדי להתגדל ולהתפאר לא היתה אסתר ראויה שתבא הגאולה על ידה, שהשם יתברך רוצה להודיע החסד והטוב שהוא יתברך עושה עם ישראל, אבל מאחר שאסתר הגידה למלך אחשורוש בשם מרדכי, והיה אפשר לה לומר למלך, כי אני עשיתי זאת למלך - למצוא חן בעיני המלך, ולא עשתה זה, רק היתה אומרת בשם מרדכי אשר עשה, ומפני זה היא ראויה גם כן להביא גאולה לעולם, כי מעתה לא תתלה הדבר כי אם בהשם יתברך, כי בודאי היתה אסתר יודעת כי כל אשר נעשה הוא מאת השם יתברך, עכ"ל.

בכל קראנו אליו – להודיעך כוחה של תפילה
 בפרשתן (א ב), 'אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן
 הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את
 קרבנכם, ומבאר הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע שבא
 הכתוב לומר כי האדם הרוצה להתקרב אל ה' ילמד
 מהבהמה העולה להיות קרבן לה', ש'בהמה', שהיתה
 בהמה ונשארת בהמה בעצמותה, חל עליה קדושה
 עצומה עד שהיא מתעלה למדרגת 'קדשי קדשים', וכל
 זאת - על ידי שהוציא האדם כמה תיבות מפיו ואמר
 'הרי זו עולה', אם כן שמע מינה כמה בח יש לאדם
 בדיבור פיו, ובפרט בדיבורי תורה ותפילה שעל ידיהם
 יחול עליו הקדושה".

וזל"ק, אדם כי יקריב מכם וגו', פי' האדם ההולך
 בדרכיו ואין לו שום התקרבות לה' ב"ה, יקח
 לו ראייה מן הבהמה שנעשית הקדש להקרבה על פי
 דיבורו של האדם שאמר הרי זו עולה ונעשית קודש

שביאר הגר"א זי"ע הא דאיתא בגמרא (ב"ק צב:) 'א"ל
 רבא לרבה בר מרי, מנא הא מילתא דאמרי אינשי
 כד הוינא זוטרי לגברי השתא דקשישנא לדרדקי'
 [פירש"י, כשהיינו קטנים היינו חשובים לגברי, עכשיו
 שהוקננו הננו שפלים כתינוקות], ומבאר (הידושי אנדות)
 בזה"ל, כמש"כ במדרש (ויק"ר כה ה) משל לתרנגולת
 כשהיא קטנה אמה זנה אותה ונותנת בפיה, וכשמתגדלת
 ובאה לאכול עמה מכה אותה, לפי שכבר יכולה לזון
 את עצמה. כן כשהאדם קטן בוטח על בוראו מאד
 ומנהיגו הקב"ה בהשגחה עצומה פרטיית, וכשנתגדל
 בוטח בעצמו וכמו כן ההשגחה נתמעטת מעליו, וע"ז
 היו הכרובים במשכן כרביא (כדוגמת תינוק) להורות הקטנים
 הם ברוב עם השכינה, עכ"ל.

ובך פירש רש"י מה שנאמר (ישעיה לג ו) 'והיה אמונתך
 עיתך חוסן ישועות - מה שהאמנת בהקב"ה בעתים
 שעברו עליך וצפית לישועה היה לך לחוסן'.

והדברים אמורים לגבי 'גאולת' האדם מכל צרותיו, וכן לעניין פרנסתו ושאר צרכיו, שכל שידע שאין בו כח
 משל עצמו כלל, וכל עסקי ההשתדלות אינם מעלים ואינם מורידים, אלא רק השי"ת 'הוא הנותן לך כח לעשות חיל'
 אזי תבוא לו הגאולה ושפע סייעתא דשמיא בכל ענייניו.

וכיוצא בדבר ביאר עוד המהר"ל (אור חדש ד"ה ומאמר אסתר קיים) מה שאמרו חז"ל 'מיחייב איניש לבסומי עד דלא
 ידע', כי במצב שכרות מאבד האדם את כל יכולתו ומרגיש עצמו כ'חסר ישע', שא"א לו בשום אופן להושיע את
 עצמו, אז תהא ישועתו שלימה.

והוסיפו לומר, כי כלל ידוע שה'שיכור' אסור לנהוג ברכב (רק היושב לצד המנהיג מותר לשתות אפילו עד שכרות), לכן אנו
 שותים בפורים להראות שאיננו 'נוהגים' אלא 'מונהגים' בידי שמים, כל הווייתנו ומהותנו בידי ה' נמצאים, ולא לנו
 הנהגת העולם אפילו בכהוא זה.

עוד רמזו לה בהלכות הפורים 'כל הפושט יד נותנים לו', כי הנה, האוחז דבר מה בידו הרי הוא קומץ ידו וסוגרה
 לשמור על מה שבתוכה, לעומת זאת הפושט יד מראה שאין לו כלום משל עצמו, ועל כן 'נותנים לו', כי כל ישועתו
 של אדם באה לו בשעה שידוע שאינו יכול לעזור לעצמו אלא נזקק הוא לישועתו ית'. אמור מעתה, כי לאו דווקא
 בפורים, רק כיו"ב בכל השנה, כפי מה שיכיר האדם שאין לו משלו, ישפיעו עליו מן השמים שפע רב פי כמה וכמה.
 הן הן הדברים אשר אמרו צדיקים שמגילה היא מלשון (תהלים כב ט) 'גול אל ה' - שיגלגל וישליך האדם את כל
 יהבו על הקב"ה, שהרי ממעשה המגילה נלמד שכל קוויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך, וממילא נסמוך
 עליו בכל עניינינו בלא אומר ודברים, ובלא פקפוקים, אז יקויים בנו סיפא דקרא - 'גול אל ה' יפלטוהו יצילהו כי
 חפץ בו', שהקב"ה יצילהו ויפלטוהו מכל צרה ועקתא ומכל נגע ומחלה, ו'לא יאשמו כל החוסים בו'.

ח. וכבר הוכיח כן הרה"ק מרוז'ין זי"ע - שכל הגה ודיבור של קדושה היוצא מפיו של האדם חשוב הוא לאין
 ערוך, וכל 'דיבור' של תורה ותפילה מעלה אותו, וראיה, שהמקדש את האשה באמירת 'הרי את מקודשת' -
 מעתה כל מי שישאנה יתחייב בנפשו, וכל זה למה, מאחר שנעשתה 'אשת איש' בדיבורו בפיו 'הרי את מקודשת'.
 ואם בכוח הדיבור להחריב ולפגום בכל העולמות, כ"ש וק"ו שכל דיבור של תורה ותפילה, שפועל ומתקן את כל
 העולמות עליונים ותחתונים גם יחד (כנסת ישראל עמו' פד).

הגה"צ רבי חיים ברים זצ"ל היה אומר במתק לשונו, הלכה פשוטה וידועה היא, שהטועה בתפילתו ומזכיר 'ותן
 טל ומטר' בימות החמה מחזירין אותו, וטעם הדבר כי הגשמים בימות החמה קללה הם, וחיישינן שמא יבואו גשמים
 על ידי תפילתו, עתה 'בין והתבונן' הרי יהודי זה שטעה ואמר 'ותן טל ומטר' בימות החמה, בעת שהחמה מכה

בגד הפרשה - פרשת ויקרא

ענוותנותו של האדם גורם שנתרחק מעבודת השי"ת, שמצד שפלותו אינו מאמין שהאדם גורם ע"י תפלתו ותורתו שפע אל כל העולמות וגם כל המלאכים ניוזנין ע"י תורתו ותפלתו, שאילו היה מאמין זה כמה היה עובד את ה' בשמחה וביראה מרוב כול והיה נזהר בכל אות ותנועה ומילה לאומרה בדקא יאות, עכל"ק. ומכאן תשובה למי שאומר, שמאחר שהרביתי לפשוע שוב אין תפילתי עולה למרומים, כי מחשבה זו אינה אלא 'ענוה פסולה', ומחשבת פיגול שלא במקומה, אלא הקב"ה שומע תפילת כל פה^ט.

וההתחזקות באמונה בכוחה של תפילה הוא ממש מ'עניינא דיומא', וכמו שכתב הרמב"ם בהקדמה לספרו יד החזקה (בסוף מנין המצוות) 'וצונו לקרות המגילה בעונתה, כדי להזכיר שבחיו של הקב"ה ותשועות שעשה לנו והיה קרוב לשועתנו, כדי לברכו ולהללו, וכדי להודיע לדורות הבאים, שאמת מה שהבטיחנו בתורה (דברים ד ז) ומי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו'.

ובך איתא במדרש (אסת"ר ז יג) וז"ל. באותה שעה (שננורה הנזירה בימי המן הרשע להשמיד להרוג ולאבד את

קדשים רק ע"י דיבורו והבל פיו של האדם עליה, ואע"פ שהבהמה עצמה לא נשתנית והיא כמו שהיתה, אך הדבור שמוציא האדם הוא קודש קדשים והוא שחל על הבהמה והקדישה, א"כ יראה האדם גדול הקדושה אשר בו, ומה עוד ק"ו הדבור של תורה ותפלה לפני השי"ת. וזה פירוש אדם כי יקריב מכם שרוצה להתקרב לה', מן הבהמה יבין מעצמו שחל הקדושה עליו ע"י דיבור פיו, ובזה תקריבו את קרבנכם כי די לו בהרוח ה' אשר בקרבו והוא משכן לו. עכל"ק.

ובך פירשו צדיקים (כע"ז בנפש החיים שער א פ"ג) בהא דכתיב (עמוס ד יג) 'כי הנה יוצר הרים וברא רוח ומגיד לאדם מה שח'ו, ואמרו בגמ' (הניגה ה.) שאפילו שיחה קלה מגידים לאדם בשעת הדין, שנרמו בזה לעניין התפילה, כי 'אין שיחה אלא תפילה' (ברכות נו:), וכלומר שבשעת הדין, לאחר אריכות ימיו ושנותיו, יגידו ויראו לו כמה היה יכול לפעול ב'שיחתו' אם היה מתפלל, ויתבעו אותו מדוע באמת לא ניצל אותה מתנה טובה שנתן הקב"ה לבריותיו.

וכבר כתב הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' זי"ע (עקב אות ד) ששמע מהבעש"ט הק' זי"ע 'שרוב

בראש כל אדם, ואין כל זכר לגשמים (בארץ ישראל), בירא לן שהיה בעת התפילה במחוזות רחוקים עד מאד (אולי באוסטרליא, ששם זמן החורף הוא בימות החמה בא"י), וכונתו היתה ממנו והלאה, ולפי דעתנו לא היינו מחשיבים את תפילתו לכלום, מכל מקום הבינו חכמינו ז"ל שאפילו תפילה בלא לב ולב כעין זו, יש בה כוח עצום ורב, עד שעליו לתקן את מה 'שקילל', ויחזור להתפלל בשנית.

ראיה לכך מצינו בדברי ה'באר היטב' (או"ח קיז ז), במי ששכח ששבת היום, והמשיך בתפילת 'שמונה עשרה' של חול, עד אחר 'ברך עלינו' והזכיר 'טל ומטר' בימות החמה, עליו לחזור ולהתפלל 'של חול', עד שיאמר ברכת השנים כתיקנה, ואז יחזור לשל שבת, וראה במי דברים אמורים - בשוכח עיקר שבת, ואף על פי כן חיישנן שתפילתו תשפיע קללה - מטר בימות החמה.

ט. וכמו שאמר הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע - 'כי אתה שומע תפילת כל פה' בפ"ה רפויה, הנשמעת כמו 'פע' (מלשון זלזול ומיאוס), ללמדנו, שאף התפילה שאפשר לומר עליה או על המתפלל 'פע' גם אותה ישמע ה'. נוראות מצינו בתנא דבי אליהו (פרק כ) וז"ל, ולא גלגל הקב"ה והביא את המן לעולם אלא בשכרו של אגג שהיה בוכה ומתאנח בשעה שהיה חבוש בבית האסורין (כשאסרו שאול המלך) ואמר אוי לי שמא יאבד זרעי לעולם מן העולם, עכ"ל, וללמדנו שאף בכי ותפילה של רשע כזה - מזרע עמלק שהתורה רוצה שנכריתנו, גם פועלת, ק"ו לתפילת איש מבני ישראל.

ושמעתי שהקשה הגר"ח קנייבסקי שליט"א כי לכאורה מה 'ערך' יש לבכיות ותפילות אלו, והרי מצוה מפורשת היא מן התורה למחות את זרעו של עמלק, והיה ציווי מפורש להרוג את אגג, אלא הא גופא באו חז"ל להשמיענו עד היכן כוחה של תפילה מגעת, שהגם שכך הוא רצון ה' למחות את זרעו של אגג מלך עמלק, אך קשה היא התפילה המבטלת את אשר נגזר, ואפילו אם המתפלל אינו אלא אגג בכבודו ובעצמו...

י. לפי דברי הרמב"ם ביאר הגרי"ז מבריסק זצ"ל (פניני הגרי"ז עמו' פג) מה שאומרים בפיוט 'שושנת יעקב' אחר קריאת המגילה 'להודיע שכל קוויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך' (ובפשטות אינו מובן עניינו להכא, אמנם להאמור

הוא משם בתפלה ואני מכאן ונבקש רחמים עליהם לפני הקב"ה, אמר לו רועה נאמן, כבר נכתבה אגרת כלייה על ישראל, אמר לו משה אם בטיט היא חתומה תפלתנו נשמעת, ואם בדם נחתמה מה שהיה הוא שיהיה, אמר לו בטיט היא חתומה, אמר לו משה רבינו לך והודיע למרדכי, מיד הלך והודיע למרדכי, הדא הוא דכתיב (ד א) 'ומרדכי ידע את כל אשר נעשה, ויקרע מרדכי את בגדיו'. והאריך ה'קדושת לוי' (פורים, קדושה שלישית) ללמוד מכאן בגודל כח תפילתם של ישראל שאף גזירה שנכתבה ונחתמה בטבעת המלך אפשר לקורעה ולבטלה ע"י צעקה וזעקה אמיתית מעומק הלב".

אנב אורחא למדנו, שרק על ידי תפלה בעולם הזה בטלו הגזרות, דהא כל השבעה רועים לא הצליחו

כל היהודים), רץ אליהו זכור לטוב בבהלה אצל אבות העולם, ואצל משה בן עמרם, ואמר להם, עד מתי אבות העולם רדומים בשינה, ואי אתם משגיחים על הצרה שבניכם שרויין בה, כי מלאכי השרת וחמה ולבנה וכוכבים ומזלות ושמים וארץ וכל צבא המרום בוכים במרר, ואתם עומדים מנגד ואינכם משגיחים, אמרו לו, מפני מה, אמר להם מפני שנהנו ישראל מסעודתו של אחשוורוש, ובעבור זאת נגזרה עליהם גזירה לכלותם מן העולם ולאבד את זכרם, אמרו לו אברהם יצחק ויעקב, אם הם עברו על דת הקב"ה ונחתמה גזירתם, מה אנו יכולים לעשות, חזר אליהו ואמר לו למשה, אי רועה נאמן, כמה פעמים עמדת על הפרץ לישראל ובטלת גזירתם לבלתי השחית וכו', אמר לו משה, כלום יש אדם כשר באותו הדור, אמר לו יש ושמו מרדכי, אמר לו לך והודיעו, כדי שיעמוד

יובן), שזו תכלית מצות קריאתה, לדעת שהקב"ה עונה לעמו ישראל בעת שוועם אליו, וכל הקווים והחוסים בהשי"ת לא יבושו ולא יכלמו, וכפירוש רש"י בתהלים (לד כג) 'ולא יאשמו כל החוסים בך - לא יתחרטו לאמר אשמנו שחסינו בך', פירוש שאף אחד לא יתחרט על מה שבטח והשליך את יהבו על הקב"ה.

יא. נודע דבר המעשה אשר היה אצל הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע, אשר איש יהודי מתושבי פרעשבורג הלך לבקר אחד מן השרים ונלווה אליו משרתו הנכרי, הנכרי שראה את כיס המעות (ארנקו) של השר מונח בצד והוא 'תפוח' בשטרות כסף... יצאו עיניו מחוריהם, וחמד אותו לעצמו, ואכן הצליח להעלימו באין רואה ולשלשלו לכיסו, משמצא עצמו עם כיס המעות בידו החל לפתע לרתת ולפחד מאימת השלטון על כן הטמינו בבית אדונו. לאחר זמן הבחין השר כי הכסף איננו, ויקצוף האיש מאוד וחמתו בערה בו, והורה לשוטרי העיר לעשות חיפוש מדוקדק בכל בתי העיר על מנת למצוא את הגניבה, ואכן, לדאבון לב הם מצאו את צרור הכסף מוטמן בבית היהודי, מיד אסרו אותו באזיקי ברזל והשליכוהו הבורה - לבית הסוהר, עד שיעמוד למשפט בעוון גניבתו. היהודי התחנן על נפשו לפני 'שוביו' כי אין ידו במעל כי לא שלח ידו בממון השר, ואין לו שום מושג וידיעה כיצד התגלגל הכיס לביתו, אמנם, למותר לציין שאותם 'שונאי ישראל' לא קבלו את דבריו, וגזרו את דינו לתלותו על העץ רח"ל ביום פלוני בשעה פלונית על פני ככר העיר למען ישמעו וייראו.

שמע המעשה היגע לאזניו של רב העיר ה'כתב סופר', ונכנס לעובי הקורה, פנה לכל ה'חלונות הגבוהים' בהשתדלויות שונות ומשונות אך העלה חרס בידו, אך אלו לא הועילו מאומה, לא השתדלנות וגם 'השוחד' לא פעל מאומה, ויהי כראותו את המצב החיש הכת"ס פעמיו לעיר הבירה בודאפעסט, אך גם שם נתקל ב'דלתות נעולות', כי גם הם חששו על חייהם ופחדו ממושל העיר של פרשבורג ולא אבו עזור מאומה, ועד ה'רגע האחרון' לא התייאש הכת"ס ולא עזב את בודאפעסט עד שהבין כי כלתה הרעה לבוא.

'בלילה ההוא' שקודם היום המיועד לביצוע גזר הדין חזר הכת"ס לביתו בפחי נפש, ויהי בהיותו בביתו כרע מרוב חולשה ונרדם על מושבו, והנה בחלום, נגלה אליו אביו הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע וטען כנגדו, היתכן כזאת בישראל, עומדים להרוג יהודי על לא עוול בכפו ואתה נם את שנתך... פרץ הכתב סופר בבכי ואמר, והלא עשיתי כל מה שבידי לעשות ולא הצלחתי... השיב לו החתם סופר, הרי עדיין יש מה לעשות, והיינו 'להתפלל'... מיד שלח הכתב סופר להעיר את כל בני העיר משנתם, אנשים נשים וטף, ופקד על כולם להתכנס באישון ליל בבית הכנסת, כאשר התמלא בית הכנסת נשא הכת"ס דבריו, והחל לגולל בפניהם כל דרכי השתדלויותיו, וזעק, אם כל השערים נעולים בעולם הזה, אבל בשמים ממעל, אצל הקב"ה לעולם אין השערים ננעלים, ושערי דמעה לא ננעלו, ויזעקו כולם בקול גדול, ואכן הצליחו לעורר רחמי הקב"ה.

באר הפרשה - פרשת ויקרא

על גדולתו של מרדכי שלא התיימשך לנוכח הגזירה, ואף שידע כל אשר נעשה מבל מקום עמד והקיש שערי רחמים, מתוך האמונה בכוחה של תפילה¹, והיא שעמדה לבטל את הגזירה, והיא היא גדולתו.

יקריב אותו לרצונו – עיקר הקרבנות בזביחת הרצונות והתאוות בפרשתן (א ב), 'אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם², והקשה הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע על לשון הכתוב 'אדם כי יקריב מכם', שלכאורה היה צריך לומר 'אדם מכם כי יקריב', אלא שבא הכתוב ללמדנו בריש פרשת הקרבנות, כי בראש וראשונה על האדם להקריב את עצמו לפני בוראו, וזהו שאמר 'אדם כי יקריב', ומהו הקרבן 'מכם', שיקריב את נפשו היחידה כקרבן עולה ותמיד, כי בזה יגרום רוב נחת רוח לאביו שבשמים בזביחת יצרו³.

להמתיקה כי אם בכוחו של מרדכי שהתפלל עליהם בעולם הזה, וכן לא הועיל מה שהתורה חגרה שק [כאמור בתחילת המדרש שם] והאבות הרבו והפצירו בתפלה בעולם העליון, כי רק על ידי תפילת כלל ישראל בעולם הזה אפשר לפעול ישועות ולבטל גזירות רעות⁴.

וגם כאשר 'רואה' שננעלו בפניו כל השערים, ולא מיבעיא ש'שערי ההצלחה' סגורים וחתומים אלא אפילו שערי התפילה, שעומד ומתחנן פעמים רבות ולא נענה, אל יפול רוחו בקרבו אלא יחזור ויתפלל, ובודאי ישמע א-ל ויענהו. וכך יש ללמוד ממה שדרשו חז"ל (מגילה יב): את הפסוק (אסתר ב ה) 'איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש' - שהקיש על שערי רחמים ונפתחו לו, ולכאורה עיקר מעלתו של מרדכי ש'נפתחו' לו שערי רחמים, ואם כן היה צריך לומר 'בן יפתח', ומדוע נקמו 'בן קיש', אלא ללמדנו

כי בבוקרו של יום בהגיע מועד תלית היהודי, נמלכו השופטים שבכל זאת צריך לחקור מעט את באי ביתו של היהודי, ואכן קראו למשרתו הנכרי וחקרו אותו, מה היה וכיצד היה, ואכן, מכיוון שהמשרת לא היה מוכן ל'חקירה' נתבלבל באמצע דיבוריו, נשבר והודה שידיו במעל, ושחררו את היהודי ותלו תחתיו את הגוי, צדיק מצרה נחלץ ויבוא רשע תחתיו.

יב. איתא מהרה"ק משינאווא זי"ע (דברי פורים ד"ה ואתם כתבו) וז"ל. ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם בשם המלך וחתמו בטבעת המלך כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתום בטבעת המלך אין להשיב (אסתר ח ח), דהנה לסמוך על הנס אסור כמאמרם (פסחים נ): לאו בכל יומא מתרחיש ניסא, לאידך, גם א"א לומר שהעולם מתנהג אך בדרך הטבע יכולין לבא מזה לאפיקורסות ח"ו אלא צריך לידע שהעולם מתנהג בדרך הטבע והנס יכול לבא ע"י תפילות. וז"ש 'כתבו על היהודים כטוב בעיניכם בשם המלך' - זו תפלה כמ"ש (בראשית כא לג) 'ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם', וחתמו בטבעת המלך - היינו שילכו בדרך הטבע, ודעו, כי 'כתב אשר נכתב בשם המלך' - היינו ע"י תפלה, ונחתום בטבעת המלך' - עם הטבע ג"כ 'אין להשיב', על זה (התפילה) אין יכול להיות קטרוג ח"ו ויכול להוושע.

יג. פלאי פלאות יש ללמוד מתוך ההתבוננות בסיפור הנס וכמו שנכתב ב'מגילה', כי הנה מדרך העולם, כאשר נקלע האדם לאיזה צרה בענייני בריאות הגוף או כשתקוע בסבך החובות, הרי תחילה וראש הוא עושה 'השתדלות', דורש ברופאים או פונה לעסקנים ובעלי חסד, ואחר כך נעמד בתפילה להצלחת ה'השתדלות'... אמנם מרדכי הצדיק רוח אחרת היתה עמו, שבתחילה זעק זעקה גדולה ומרה, ורק אח"כ שלח לומר לאסתר המלכה 'לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה', והיינו טעמא, כי מרדכי הצדיק ידע היטב שאין ההשתדלות מועילה כלום ורק תפילה יכולה לעזור, ואף שעלינו לעשות כמנהג דרך ארץ ולעשות פעולות של השתדלות, אך אין זה אלא גזירת מלך, ואילו הדרך היחידה לבטל את הנגזר ולפעול למלא משאלות הלב אינה אלא בתפילה...'

יד. הרה"ק רבי שלומיקה מזוועהיל זי"ע אמר לבאר את עניין הא' זעירא שבתביבת 'ויקרא', כי הנה בפרשה זו בה מצווה אותנו הקב"ה על עניין הקרבנות, נחשב כביכול שהקב"ה שהוא אלופו של עולם (מרומו באות א') הקטין את עצמו, ונעשה כביכול מ'משפיע' ל'מקבל', בכדי לקבל מעמו בני ישראל את קרבנותיהם בין מן הבקר ומן הצאן, ובעיקר קרבנם של שבירת הלב או המידות, בשמירת העיניים והמחשבה, כל אלו 'מקבל' הקב"ה לריח ניחוח אשה לה'.

טו. פעם ישב הגה"ח רבי עזריאל טויבער זצ"ל עם קבוצת בחורים במשך כל ליל השבת, כשהוא מחדיר בהם דברי חיזוק ויראת שמים, והנה אחר גמרם ראה ר' עזריאל מחזה נורא - שאחד מהבחורים מוציא מכיסו סגרייה ועומד הוא להדליקה באור, להעלות עשן בעצם יום השבת קודש רח"ל. פנה אליו ר' עזריאל ואמר לו, הגד נא

(הניגה טו.) 'ששה דברים נאמרו בבני אדם שלשה כמלאכי השרת שלשה כבהמה', וכנגד זה אמר הכתוב 'מן הבהמה תקריבו את קרבנם', שצריך האדם להביא קרבן לה' את חלק ה'בהמו' שבו.

ונביא בזאת מקצת מלשונו 'וכל בחינת עבודת האדם אשר על פני האדמה, אינו כי אם לכבוש ולכפות את כל תאוותיו הבהמיות שבו לכבוד בוראו יתברך שמו, כי לא נתן הקב"ה וברוך שמו את חלקי הבהמה באדם כי אם לנסות בו בני אדם גם בני איש, לראות אם ישנם אוהבים את ה' אלוקיהם בכל לבבם ובכל נפשם, לכבוש ולמעט תאות נפשו לאהבת ה' אלוקיו, שבראו רק בשביל זה לכבוש תאוותיו בשבילו, להגביר כח נפש השכלית וחלק הקדושה שיש בו כמלאכי מעלה על כח נפש הבהמית, ומזה מקבל תענוג ונחת רוח, ובוה הוא מקריב נפשו לה' ממש כיון שהוא מקריב אליו נפשו ותאוותו וממעט כוחו אשר בקרבו בכבוש התאוה'.

ובסיום דבריו כתב בזה"ל, נחזור לענין, כי זה עבודת האדם הנבחר לכבוש תאוותו לה' בצנעה להיות זה נופל וזה קם, להיות רוח הבהמה יורדת למטה לארץ ורוח בני אדם יעלה למעלה למעלה. ולזה יאמר הכתוב 'אדם כי יקריב מכם קרבן לה'', פירוש אם ירצה אדם להקריב מכם קרבן לה', כלומר מעצמכם - גופו קרבן לה', הנה זה הוא קרבנו מן הבהמה - שיקריב לה' מן הבהמה שלו (שבקרבו), להמעיט מתאוות הבהמיות שבו, בכל יום ויום באכילה ושתייה או כבוד או קנאה ושנאה או תאוות, זה הוא קרבן עצמו שעולה על כל הקרבנות שמקריב נפשו לה' וכו', ועל כן מן

ובאמת 'קרבן' זה עולה עשרת מונים מקרבנות של בקר וצאן, וכדברי הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (מטות ד"ה עבדיך נשאו) בביאור הכתוב, אדם כי יקריב 'מכם' באם האדם מקריב מעצמו ומרצונותיו להקב"ה, הרי הוא קרבן לה' - הקב"ה קורא את שמו על קרבן זה. וקרבן זה גדלה מעלתו הרבה יותר משאר קרבנות, כי מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן - הקרבנות שהאדם מקריב מבהמותיו, תקריבו את קרבנכם - קרבן זה נקרא על שם האדם שזוהו קרבנו שלו. כי הקב"ה הפיץ יותר בקרבן שהאדם מקריב מעצמו והיינו שמתגבר על טבעיו והרגליו למען שמו באהבה^{טז}.

בעין זה מתאמרא משמיה דהרה"ק ה'חווה' מלובלין זי"ע במה שנאמר (פסוק ג) 'אם עולה קרבנו מן הבקר זכר תמים יקריבנו אל פתח אוהל מועד יקריב אותו לרצונו לפני ה'', דהכי קאמר, אם עולה קרבנו מן הבקר - אם מקריב האדם קרבן של בקר וצאן, אזי 'יקריבנו אל פתח אוהל מועד' - קרבן זה אינו קרב כי אם עד 'פתח אוהל מועד', ואינו נכנס לפני ולפנים. אך באם יקריב אותו לרצונו באם האדם מקריב ב'קרבן' את רצונותיו הגשמיים שלא לילך אחר מה שלבו מתאוה, אלא הוא מתגבר לעשות רצון קונו וחפיץ צורו. הרי לפני ה' - קרבן זה יגיע לפני ולפנים, עד לפני ה'. כי אין לך דבר חביב לפני הקב"ה כמי שמוסר את רצונותיו ותאוותיו ומשעבדם לבורא יתברך שמו.

והאר"י בדבר הרה"ק ה'באר מים חיים' זי"ע לבאר עניין הקרבנות ששייך בכל הדורות [וגם בזמן שאין בית המקדש], ותוכן דבריו, כי הנה אמרו חז"ל

יקירי, אם היה הקב"ה מתגלה אליך בכבודו ובעצמו, ואומר לך, בני אהובי וחביבי, אנא ממך אולי תוכל להעניק לי סיגרי אחת, האם היית נותן לו. ויען הבחור ויאמר - וודאי שהייתי נותן לו, ואפילו אם הייתה זאת הסיגרי האחרונה שברשותי.

אמר לו ר' עזריאל, דע נא, כי בורא כל עולמים ביקש לך זה עתה סיגרי זאת אשר בידך - ובאם תעצור בנפשך זה עתה ולא תעשן את הסיגרי שבידך, הרי הנך כנותן אותה במתנה גמורה לריבון כל העולמים, נתרגש הבחור מדבריו אלו ומיהר להשליך את הסיגרי מידיו, ומ'קרבן' זה בא לבסוף להיות בעל תשובה שלימה.

וללמד על הכלל כולו יצא, דלאו דווקא על חילול שבת קודש, אלא בכל פעולה קטנה - והתאפקות אחת הרי אנו כמגישי 'מנחה' בצדקה לצור כל העולמים, והרי הוא שש ושמח כביכול בהקרבה פורתא של בניו רחומיו, והיא השער להיכנס בו ולהתקרב אל ה'.

טז. ויזכה בעד זה לרוב ברכה לו ולזרעו ולדורותיו, וכן כתב הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ד"ה אדם כי יקריב מכם), שיש לנו לימוד עצום מ'אדם הראשון', זה ק"ו - אם עבירות (חטא של אדם הראשון) גורמין כך ח"ו לדורי דורות, כל שכן שמעשים טובים נותנים כח לדורי דורות עכ"ל.

הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם, כלומר, מכל ודע, כי ככל שיגבר הקושי כך יהא הקרבן 'מהודר' קרבנות בקר וצאן יותר טוב שתקריבו את קרבן עצמכם יותר ויעלה לריח ניחוח אשה לה' יי, וכדכתיב בפרשתן (ב א) 'ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה' וברש"י כי זה עולה על בולנה".

יז. בספר 'תפארת למושה' (להגה"ח מוהר"י כ"ץ שליט"א) הביא דבריו, והוסיף דברי חיזוק נפלאים, כי רבים מדמים בנפשם שערך החשיבות של הקרבנות הוא לפי גודל עשרם דהיינו שמי שהיה עשיר יותר הרי הוא מקורב יותר אצל הקב"ה שהרי הוא יכול להביא כל שבוע פר גדול לקרבן, ומה עוד שכאשר העשיר הזה הביא 'בהמה גסה' כזו לבית המקדש, שרו לכבודו כמה מאות לויים בכלי זמרה לכבוד הקרבן שהביא. והנה, כדוגמת אותם הקרבנות יש כהיום מצוות 'צדקה' ומדמים בנפשן שכמו דמיונם בקרבנות הבהמה כך גם בצדקה - ויחשיבו רק את העשיר שבא עם כספו וזהבו ומנדב צדקה בריש גלי, והכל שרים בכלי זמר ונופלים אפיים ארצה לכבודו - זהו 'קרבן עשיר' הנוהג בזמן הזה, לעומתו עומד העני ורואה את כל אשר נעשה, ולבו יוצא מצער וחושב לעצמו למה לא זכיתי אני לעשירות כזו, אז גם אני הייתי מנדב קרבנות כמו העשיר והיו כולם מזמרים לכבודי, למה לא זכיתי להתקרבות כזו.

לזה ביאר הבאמ"ח, כי עיקר הקרבן הוא מה שהאדם מקריב מעצמו, כשמקריב רצונותיו וכופה את תאוותיו לכבוד השי"ת. וזה שייך בכל דור ודור, אף במי שלא נתברך בעשירות... בכל יום ובכל שעה יש בידי להביא קרבן עשיר להקב"ה וכל הפמליא של מעלה יזמרו כנגדו... וישאלו מי הוא זה ואיזה הוא אשר המלך חפץ ביקרו, אשר הקב"ה משתעשע עמו, על זה יענו ויאמרו - זה האיש אשר זכה לזה ע"י שכבש הרצונות שלו למען אביו שבשמים. ואל יאמר, איך אעלה אל אבי, ואין בידי למסור כל תאוות לבי כדורון להשי"ת, טעות בידו, כי בכל כבישה קטנה נקרא 'כובש תאוות', וכגון, המשכים בבוקר משנתו ובעצלות הגוף הוא רוצה לחזור לישון עוד עשר דקות, אבל הוא מתגבר על יצרו וקם, בזה כבר קיים 'כבישת היצר', והקריב 'קרבן' מיד בקומו ממיטתו, כשאין איש יודע מזה. נזדמן לו לדבר על חברו ונזכר שיש בזה איסור לשון הרע, אבל אם לא יגיד הרי כל סיפורו לא יהא לו אותו הטעם... ואעפ"כ כובש את יצרו, זהו כבישת היצר, וזה נקרא שהקריב עצמו. הולך ברחוב וכובש את יצרו שלא להביט במה שאין צריך לראות זהו כבישת היצר. יהודי כזה הרי הוא מקריב את כל עצמותו כקרבן לקוב"ה באמצע הרחוב ואיש בעולם אינו יודע מזה, רק הוא ואביו שבשמים, זהו נקרא 'קרבן עשיר' - אדם כזה הרי הוא מביא במשך כל היום כמה וכמה קרבנות כאלו לכבוד השי"ת. וחשיבותו היא עוד יותר חשובה מהקרבן שהביא בשעתו העשיר שבעוד שההוא הביא בהמה לקרבן הוא הקריב את נפשו לכבוד השי"ת.

זאת ועוד, אדם כזה חשיבותו היא פי אלף, שהרי כבש את יצרו מבלי שידע איש מזה, רק הקב"ה לבדו הבוחן חקרי לב יודע כמה היה קשה עליו לכבוש תאוות יצרו על רגע זה, וקרבן כזה הוא נקי לגמרי מפניות, גם אין אף אחד מי ש'יזמר לכבודו', רק בשמים יודעים אשר הוא האיש 'אשר המלך חפץ ביקרו', ואכן, 'קרבן עשיר' כזה יש ביד כל יחיד ויחיד להביא בכל יום בכל עת ובכל שעה. מכאן תלמד עד היכן הדברים מגיעים, שכל אדם פשוט יכול להשיג ע"י מעשיו, גם בתוך גשמיות, ליתן מעצמו כמו קרבן עשיר.

יח. מעשה בבחור שנפל ל"ע עד לשאול תחתית ממש רח"ל, ומתחזק בכל כוחו לבל ישוב לכסלה עוד, ולעלות שוב 'על דרך המלך', לאחר חג השבועות שפך מר ליבו בפני 'מורה דרכו', הנה חבריי היקרים התעלו בחג השבועות למעלה ראש, התרוממו ב'אהבה רבה', עלזו ושמחו בקבלת התורה, ואילו אני התגברתי בכל כוחותיי שלא לשקוע באותם חטאים, אבל לעלות ולהתעלות ב'עשה טוב' מאן דכר שמייה... ואני אנה אני בא. נענה לו רבו בדבר חיזוק נפלא להשיב את נפשו, הנה בהיות בית המקדש על מכונו ותפארתו עמדו הלוויים על דוכנם וכינורות ושאר כלי שיר בידם, וניגנו בשיר וזמר מנגינות ערבות המביאות את האדם עד לכלות הנפש אל האלוקים ולתשוקה עצומה לקירבת אלוקים לי טוב, גם היו 'כהנים בעבודתם', שוחטים בהמות וטובלים אצבעם בדם ומזים על המזבח, ועתה נחזי אנן, איזו עבודה חשובה יותר לפני המקום ב"ה, האם עבודת הלוויים ברוממות הנפש וב'עולם האצילות'... או שמא עבודת הכהנים המתעסקים בבהמות ומתלכלכים בדם, פשיטא שעבודת הכהנים, ש'אין כפרה אלא בדם', ורק בקרבנות כתיב 'ריח ניחוח', ולא בעבודת השירה של אותם בני עלייה. כי עיקר הנחת רוח שיש לו להקב"ה הוא בעת שיהודי מתבוסס בדמו בשעת נסיון ו'מקריב מעצמו', ואם לעיני בשר נראה שהוא 'מלוכלך' הרי באמת באותה שעה עולה ממנו 'ריח ניחוח' לפני המקום ב"ה.

'אנן בעי למהוי קדם מלכא', וניחמם הקב"ה במצוות ניסוך המים ובברית מלח (היוצא מן המים). ולכאורה צריך ביאור, כי מה חשיבות יש ל'מלח' לעומת כל מי הים הגדול, ובמה נתנחמו כל המים התחתונים, ועל דרך זה יש להקשות לעניין 'ניסוך המים', וכי ב'לוג אחד או שלשה לוגין' של ניסוך המים (ונחלקו בזה חכמים בסוכה מה). אחת בשנה - נחה דעתם של מים התחתונים, והרי זה כטיפה מן הים לעומת המים שלא ינסכו אותם. ומבארים בשם הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע, כי אכן די אפילו ב'משהו' לנחמם, כי אפילו דבר קטן שעושה יש לו ערך וחשיבות, וכבר נחשב שהוא נמצא 'קדם מלכא' ט...

ומאויבי תחכמני, כשם שדרכו של היצר הרע שאינו מפתה את האדם מיד על דברים גדולים, אלא 'כך אומנתו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו עבוד ע"ז והולך ועובד' (שבת קה:), והינו שאף יצר זה מכיר בערכם של פעולות קטנות שיביאווהו לבסוף לע"ז רח"ל, וממנו ניקח לעבוד את השו"ת - שעל ידי ההתחזקות בפעולות קטנות, דרגא בתר דרגא, סוף שיבוא לתכליתו הטוב.

באמת אמרו, זו דרכו של 'המן', לבלבל את האדם ולהביאו לחשוב שאין לו ערך אלא כשהוא 'מושלם' לגמרי... וכמו שבביאר הרמ"א בספרו מחיר יין (אסתר ה יד) הטעם שאמרה זרש להמן לעשות עץ גבוה חמישים אמה, שהנה חמישים שערי בינה שנבראו בעולם, ואפילו משה רבינו לא השיג את שער הנ' (ר"ה כא:), ועץ גבוה חמישים אמה' מרמז שימשכהו בדמיון להשיג את כולם, ועל ידי שלא יוכל מרדכי להשיג את כל אותם חמישים השערים 'ישתבש במושכלות' ושוב יוכל להחטיאו, וממילא יהא בידו לנצחו.

ובך ביארו בהא דאיתא בגמ' (מגילה טז.) שכשבא המן להרכיב את מרדכי על הסוס, ראהו יושב ומלמד לתלמידיו הלכות קמיצה, אמר להם 'אתא מלי קומצי

'ונפש כי תקריב - לא נאמר נפש בכל קרבנות נדבה אלא במנחה, מי דרכו להתנדב מנחה - עני, אמר הקב"ה מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו'. וידועה התמיהה, שאין המנחה מעוטה בדמיה יותר מן העוף, ואדרבה המנחה צריכה לסולת לשמן וללבונה וכל זה עולים יותר מעולת העוף, וא"כ היה לו לרמוז ענין זה שהעני בקרבנו כאילו מקריב נפשו בעולת העוף ולא במנחה. [ומוסיף ה'שפת אמת' (ליקושים פר' ויקרא) שאולי היה העוף יקר ביחס למנחה, אך עדיין קשה, דהרי מנחה אינה באה בשותפות, ואילו עוף אפשר להביא בשותפות, נמצא שיותר ממון יש לו להוציא במנחה מבעוף (שבה אפשר לו לחסוך בדמים כשישתף עמו עוד מקריבים), ומדוע כתבה התורה דבר זה במנחה ולא בעולת העוף].

ומבאר הרה"ק ה'חת"ם סופר' זי"ע (תו"מ ד"ה ונפש כי תקריב) כי אף שעולת העוף מעוטה דמים היא, מכל מקום 'עני' זה אין לו אפילו את הפרוטות המועטות הנצרכות לקניית עוף, מה יעשה העני ויביא מנחה - מכיוון שהוא ניוון מ"לקט שכחה ופאה' הריהו מקמין ממאכלו ומרעיב את נפשו בקושי רב, עד שעולה בידו כשיעור 'מנחה', נמצא שבאמת הקריב לפני ה' את עצמו - תמצית דמו וחלבו, ועל כגון דא אומר הקב"ה מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו על גבי המזבח.

מלא קומצא - חשיבות אפילו ל'משהו'

בפרשתן (ב יג), 'וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשבית מלח ברית אלוך מעל מנחתך על כל קרבנך תקריב מלח', ופירש רש"י מהו שנאמר 'מלח ברית' - 'שהברית כרותה למלח מששת ימי בראשית, שהובטחו המים התחתונים ליקרב במזבח במלח ונסוך המים בחג', ונתבאר יותר בדברי חז"ל דברי חז"ל (תיקו"ו תיקון מ' בר"ר ה ד) שבשעה שהבדיל הקב"ה מים עליונים ועשה בהם את הרקיע, ואת המים התחתונים בהם עשה את הים הגדול, בכו המים התחתונים על שנתרחקו ממקום משכן כבודו ית' ובקשו

יט. בביהמ"ד של הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע אירעה שריפה, ושלח הרה"ק לברר ממה אירעה השריפה, והייתה התשובה שסיגריה שהושלכה על הארץ גרמה כל זאת. נענה הרבי ואמר אם סיגריה אחת קטנה גרמה להיזק כל כך גדול. מידה טובה מרובה כמה תועיל קבלה אחת קטנה...
כ. וכמרומו בדבריו של המן הרשע 'וכל זה איננו שוה לי' (אסתר ה יג), שאצל המן אין שיווי וחשיבות ל'זה' - משהו אחד וקטן אלא רק אם ישיג את הכל...

קמחא דידכו ורחי עשרה אלפי ככרי כספא דידי' (בא 'קומין' קטן שלכם ורחי 'עשרת אלפי ככר כסף' שלי), והיינו שקליפת המן היא - להסית את האדם שאין ערך כי אם לפעולות גדולות הוגמת עשרת אלפים כיכר כסף, לעומתו לימד מרדכי שאף פעולה קטנה ב'קומין מנחה' נחשבת בקרבן לפני הקב"ה, כי כל התאמצות חביבה ויקרה עד מאד אצל השי"ת, ובוזה גופא נוכח המן לראות כי אבדה תקוותו לפתות את האדם שרק מתנה מרובה חשובה, על כן אמר יבוא מלוא 'קומין' חיטים דידכו וידחה 'עשרת אלפי כיכר כסף' דידיכא.

כא. ידוע שאימת הצאר ניקולאי הייתה מוטלת על כל נתיניו, איש לא העיז ללכת כנגדו שכן ברשעותו היה הורג אנשים חפים מפשע ללא דין ומשפט - ככל אשר עלה על רוחו, אמנם, בעומדו לכבוש את מדינת פולין קמו מתנגדיו (המורדים בהשקט) וסייעו לחיילי מדינת פולין להרוג ולאבד את חיילי הצאר, כמובן שחיילי הצאר ושריו השיבו כנגדם מלחמת חורמה, ובעיקר, חיפשו אחר האיש העומד בראש קבוצת המורדים. לאחר חקירות ודרישות עלה בידם לדעת מי הוא ואיזה הוא, והתחילו לחפש אחריו כדי להענישו, אך לא הצליחו במזימתם, כי הלה היה ערום מאד, ותמיד הצליח להשתמט מידיהם.

פעם אחת הבחינו בו כמה חיילים כשהוא נוסע בעגלתו והתחילו לדלוק אחריו, ויהי כראותו שכלתה אליו הרעה החליט להטעות את החיילים, מה עשה, היכה בשוט על סוסו שיתחיל לרוץ, ובתוך כך קפץ מן העגלה ונס על נפשו, והחיילים המשיכו בטעותם לרדוף אחר עגלה ריקה, אדהכי והכי רץ לתוככי כפר הסמוך, ודפק על דלת הבית הראשון הסמוך לחומה, משפתח לו בעה"ב היהודי את הדלת, סיפר לו הלה דברים כהווייתן שהוא בורח מציפורני החיילים הרשעים מבלי לספר לו מי הוא, והתחנן על נפשו שיתן לו מסתור ומחסה בביתו, אך היהודי חשש על נפשו ביודעו שבוודאי תוך זמן קצר יבואו חיילי הצאר לחפש אחריו ואז יהיו חיי שניהם בסכנת מות, בלית ברירה המשיך האיש ודפק על בית של יהודי אחר, הלה הסכים להכניסו אל ביתו, הורה לו להחליף בגדיו - ולהתעטף ב'טלית' של היהודים ומיד לעמוד בקרן זווית כיהודי המתפלל 'שמונה עשרה' כשטליתו מכסה פניו, וכך, אף אם ייכנסו החיילים לביתו לא תעלה על דעתם שהאיש ה'מתפלל' לפנייהם הוא ה'גוי' אשר הם דולקים אחריו.

כך הווה, חיילי הצאר חיפשו אחריו מבית לבית, ומשראו יהודי עומד ומתפלל לא חשדו בו לרגע שהוא האיש המבוקש, והמשיכו בדרכם ובוזה יצא האיש מכלל סכנה. לאחר שאכל ושתה וחימם את גופו שכב לישן על המטה שהציע עבורו בעה"ב בסבר פנים יפות. למחרת היום יצא לדרכו כשהוא מבטיח ליהודי שיזכור את חסדו וישיב לו גמולו הטוב ביום מן הימים, הלה שמע את דבריו וכיון שלא ידע שהוא מנהיגם של המורדים, לגלג (במחשבתו) ולעג ל'בן כפר' ש'הבטיח' לסייע בעדו לעתיד.

לאחר זמן ויגיעה רבה הצליחו המורדים להפיל את שליטתו של הצאר ניקולאי, ואז קיבלו המורדים עליהם את מנהיגם הנערץ (אותו 'אורח') למלוך עליהם ביד רמה, בימים ההם כשבת המלך החדש על כסא מלכותו, שלח מכתב אל אותו היהודי שהציל את חייו, בו כתב 'הזמנה' לבוא אל ארמון המלוכה בהקדם האפשרי. היהודי קיבל את המכתב בתדהמה מהולה בפחד, כי כלל זה היה ידוע ומפורסם שהחכם אשר עיניו בראשו בורח מן הרשות אשר ברוסי', כי פגיעתה רעה, אך לאידך גיסא אוי לו למי שיפר פקודתו של המלך, בלית ברירה עלה על הרכבת ברגלים כושלות ופנה לנסוע אל ארמון המלוכה.

בהגיעו עד לפני שער המלך הראה לשומרים את ה'הזמנה', מיד נפתחו בפניו כל השערים והוליכוהו אל 'בית המלך פנימה'. ויהי כאשר נכנס בלב מלא פחד נתקבל על ידי המלך בכבודו ובעצמו בסבר פנים יפות, ובכניסתו שאלו המלך 'התכירני... הודה היהודי על האמת שלא זכה מעודו לקבל את פניו ואיך יכירו, השיב לו המלך שלא כן הוא, אלא ראה אותו טובא, והזכיר לו כל אותו המאורע שהצילו מיד רודפיו, ואז אמר לו 'באותה שעה חשבת שהצלת איש אחד פרטי, אך האמת שהצלת כל תושבי מדינת רוסי'. כי בזכות הצלתי הגיעו כולם אל המנוחה ואל הנחלה בהפלת הצאר הצורר ניקולאי שהיה הורג וטובח אזרחים תמימים וחפים מפשע'. ובזאת נתן לו אישור מיוחד לבקר אותו בארמונו בכל עת שירצה, והעניק לו עוד מתנות רבות.

עובדא זו סיפר הגה"ק ה'חפץ חיים' ז"ע, והוסיף מוסר השכל בצדו, שפעמים רבות נדמה בעיני האדם שעשה רק מצוה קלה שאין בה חשיבות של ממש, כגון שמעודד את חבריו בדברים וחושב לעצמו שלא עשה כלום, אולם לעתיד לבוא יראה שמפעולה והתאמצות אחת קטנה פעל גדולות ונצורות, ויקבל שכרו משלם על הכל.

רשע מה היה אומר (תהלים ל זח) 'ואני אמרתי בשלוי בל אמוש לעולם, ה' ברצונך העמדת להררי עוז הסתרת פניך הייתי נבהל', היינו שבאותה שעה נפלה בלבו מחשבה טובה שיש מנהיג לבירה והודה שהכל מהשי"ת, ובוזה נתעוררו בו חלקי הטוב שהיו טמונים בקרבנו, ונתפרד הרע מעצמותיו, ועל כן עברה הוהמא מצאצאיו אחר גלגול אחד ויצאו ממנו מרביצי תורה וצדיקים.

זמזה לימוד לכל אדם, אף כשהוא במצב רע נורא מאד רח"ל, אל יקמן בעיניו שום הגה ודיבור ואפילו מחשבה טובה^כ, אף שאין בכוחו להישאר על דרך טוב, מכל מקום יתחזק עוד היום, ויהיה לו לתועלת עצומה מאד, שאין הפה יכול לדבר והלב לחשוב עד כמה מגיעים הדברים, עכ"ל. והיינו שאין לך אדם מישראל שגרוע יותר מהמן, וראה כמה הועילה לו מחשבה טובה אחת, לכן נאמר לכל יהודי באשר הוא שלא יתייאש אף בעת חושך והסתר, וכגון בשעה שאין לו חשק להגות בתורה יתחזק וילמד פרק אחד או הלכה אחת, וכך בכל ענין וענין, כי גם זה חשוב עד מאד בעיני השי"ת, ושכרו הרבה מאד, 'שאין הפה יכול לדבר והלב לחשוב עד כמה מגיעים הדברים'.

נפלאים דברי ה'מנות הלוי' (לרבי שלמה אלקבץ בעל הלכה הודי) על הפסוק במגילת אסתר (ד יז) ויעבור מרדכי, וז"ל. בגמרא (מגילה טו:) אמר רב שהעביר יום ראשון של פסח בתענית, ושמואל אמר דעבר ערקומא דמיא, פירש רש"י... 'דעבר עורקמא דמיא - לאסוף היהודים שבעבר השני (של המים) ואני אומר דבר גדול השמויענו שמואל שאפילו דבר קמן לשם מצוה כתוב בספר... כי לא היה אותו הנהר גדול (שעבר אותו לאסוף היהודים) רק ערקומא דמיא - והוא שלולית של מים מכונסין כמו שפירש"י בגמרא (מגילה כח:). ואעפ"כ נכתב בספר (במגילה) 'ויעבור מרדכי' באילו היה דבר גדול - להורות כי הכל בא לידי חשבון, עכ"ל. ודבר שפתיים אך למותר.

וכך איתא ב'שם משמואל' (פורים תר"פ) דאמרו חז"ל (גיטין נו:) 'מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק', והיא פליאה עצומה, איך זכה אותו רשע אכזרי וצורר היהודים לשכר גדול כזה שיצאו מצאצאיו תנאים ואמוראים העוסקים בתורת ה' בקדושה ובטהרה^כ, ומבאר עפ"י דברי המדרש (אסתר"ד י ה) 'בשעה שהעביר המן את מרדכי רכוב על סוס המלך ברחוב העיר, אותו

על הדברים האלה היה חוזר הגאון רבי יעקב גלינסקי זצ"ל והוסיף סיום לסיפור זה, שבשנת תרפ"א לפ"ק כשתקפו הצרות על ישראל החליטו שמונה עשרה בחורים מתלמידי ישיבת נובהרדוק לברוח מגבולות רוסיה מבלי שיהיה להם אישורי יציאה, לדאבון לב נתפסו הבחורים על ידי שוטרי הגבול, והיו כולם בסכנה גדולה כי בדרך כלל היו מענישים את הבורחים בעונש מיתה. משהגיעה הבשורה הקשה אל התלמידים שנשארו בישיבה שלחו תיכף הודעה לגדול הדור הגאון רבי חיים עוזר גראדזינסקי זצ"ל לשאול כדת מה לעשות, והוא שלח אותם לאותו יהודי שהציל את המלך מידי רודפיו שימהר ויבקש מהמלך לשחרר את הבחורים, ועל ידו אכן ניצלו מן המוות לחיים, ובזאת סיים הגר"י גלינסקי במתיקותו 'המלך הודה לאיש מצילו שהציל את כל תושבי רוסיה, אך אני מוסיף ואומר שבפעולתו זו הציל עוד שמונה עשרה בחורי ישיבה (החשובים פי כמה מכל גויי רוסיה), ולא עוד אלא שבין קבוצת בחורים זו היה גם הבחור רבי יעקב ישראל קנייבסקי, ואף הוא ניצל מן הסכנה על ידו, ונמצא שבפעולה אחת גרם להאיר את כל העולם כולו בתורתו של אותו גאון וצדיק'.

כב. בגמרא (תענית כט.) 'אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב 'כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה, כך משנכנס אדר מרבין בשמחה', והנה 'בעל המימרא' הוא בעצמו מבני בניו של המן שלמדו תורה בבני ברק, שהרי בסנהדרין (צו: לגירסת העיון יעקב' שם) למדנו 'מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק - ומנו רב שמואל בר שילת', ומכאן שהיו מהם תנאים שדבריהם נשנו בבחייתות ואף בדיני חג זה גופא.

כג. בדרך זה מבאר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (ד"ה זכור) מה שמצינו מצד אחד שאמר הקב"ה 'מחה אמחה את זכר עמלק מתחת השמים' (ז יד), ומאידך כתיב 'תמחה את זכר עמלק' - שמלחמת מצוה זו מוטלת על בני

שבת זכור

ב) 'אמלאה החרבה - אם מליאה זו חרבה זו אם מליאה זו חרבה זו', פירוש שלא יתכן שיעקב ועשו יהיו שניהם ברום המעלה, רק זה תלוי בזה, כשזה קם זה נופל, ולכן כאשר מזכירים מחיית עמלק בשבת זו ומבקשים מהקב"ה להמעיט ולכלות זכרם, עי"ז מוכרחים בני ישראל להתרבות במנין ובמספר, וכולם יזכו לבנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות¹².

תמחה את זכר עמלק - בעשיית גדרים וסייגים

כתיב (דברים כה יז-יט), 'זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים¹³, אשר קרך¹⁴ בדרך וגו', תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח, ועניין 'מחיית עמלק' בדורות הללו יתבאר על פי מה

שבת זכור - סגולת שבת זו ובפרט לזש"ק מצוות היום בשבת זו למחות שמו וזכרו של עמלק על ידי קבלת עול תורה ומצוות וקיומן, וכתב ב'בית אהרן' (לפורים סז). כל איש ישראל, כל מה שהוא עושה, צריך להיות (כוונתו) שבזו העשייה יתמחה הזכר של עמלק¹⁵, וכאשר יהיה נזהר בזה כל בר ישראל אזי בטוח אני אשר חיש מהר יהיו פטורים מכל הצרות.

כתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע ב'דברי סופרים' (אות כט ד"ה וידוע) וז"ל, 'אז הזמן לפעול בקדושה לזרע יעקב הולדת בנים חיים וקיימים לעד, וכך קבלתי, כי בפרשת זכור שקורין לעמלק 'תמחה', מסתמא בקדושה נגדו ריבוי והוספה ושפע בנ"י¹⁶, וביאור הדבר, דהא חז"ל דרשו (מגילה ו). על הפסוק (יחזקאל כו

ישראל, ומבאר בזה"ל, נרמז בזה, כשעובר אצל איש יהודי הרהור טוב ורוצה לחזור בתשובה ואח"כ ישכח מזה, אל יפול רוחו, כי זה רצונו ית' שהתחלה למחות זכר עמלק תהיה באתערותא דלתתא איך שלא יהיה, ומיד יעזור לו השי"ת באתערותא דלעילא, מחה אמחה את זכר עמלק.

כד. על פי דברי 'בית אהרן' הללו, היה נוהג הגה"ח רבי זלמן בריזל זצ"ל בכל עת מצוא בקיום אחת ממצוות ה' לומר 'ימח שמו' כשכוונתו על עמלק, פעם אחת ביציאתו מן המקוה לעת זקנותו קשר את מנעליו וזעק בינו ובין עצמו 'ימח שמו... ימח שמו...' באותה העת עמד שם יהודי בקרבת מקום אשר נחרד למשמע אזניו, בחששו שמא גרם לו מאן דהוא רעה וע"כ הוא מקללו קללה כזו, או שמא אירע לו איזה... על כן ניגש אליו ושאלו אם בידו לעזור לו, נענה החסיד והשיב לו בניחותא שלא קרה לו מאומה רק שב'בית אהרן' מבואר, שבכל מצוה צריך האדם לכוון שברצונו למחות זרעו של עמלק, ועל כן כעת שהוא קושר מנעליו ומקפיד לעשותו כפי הנפסק בשו"ע (או"ח ב ד) הרי הוא מכוון למחות שמו וזכרו מתחת השמים, ולכן קללו שבזו המצווה ימח הקב"ה שמו מעל פני האדמה במהרה.

כה. בספר 'תורת אבות' מובא מהרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע בזה הלשון, שבת פר' זכור הוא זמן המסוגל לעקרות שיפקדו בזרעא חייא וקיימא. כי אצל רחל כתיב (בראשית ל כב) 'ויזכור אלוקים את רחל', ובשרה כתיב לשון פקידה - 'זה' פקד את שרה' (שם כא א), ובפר' זכור קורין לשון זכירה ומפטירין 'פקדתי את עמלק'.

כו. עוד יש לומר בדרך צחות, דהנה העולם אומרים הטעם שנקראת שבת זו 'שבת זכור', על פי מאמרם (מגילה יג:) שמשוה רבינו ע"ה נולד בז' אדר, נמצא שבשבת זו - שאחר ז' אדר היתה שמחת ה'שלוש זכר' שלו, כמנהג ישראל לעשות 'שלוש זכר' בליל שב"ק הסמוך ללידת הבן (עי' יש"ש ב"ק דף פ. סימן לז), על כן נקרא שמה 'שבת זכור'. באופן אחר כיוצא בו אמרו, דהנה ידוע (שבת פט:) שאחר מתן תורה בז' סיון נתעברו כל נשות ישראל וילדו זכרים, ולפי החשבון היה לידתן אחר ט' חדשים - ביום ז' אדר, וא"כ חגגו כל ישראל שמחת 'שלוש זכר' באותה שבת, ועל כן היא נקראת כך. בין כך ובין כך הרי הזמן מסוגל להוליד בנים.

כז. הרה"ק רבי העניך מאלכסנדר זי"ע (חשבה לטובה, כי תצא ד"ה זכור) דקדק בלשון הכתוב 'זכור את עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים', שפתח בלשון יחיד 'לך' ומסיים בלשון רבים 'בצאתכם', לומר לך שגאולתן של ישראל מיד מצרים היתה בזכות שהיו באחדות, ועמלק גרם להפריד בין הדבקים עד שיהיה לעצמו 'לך', כי אין עמלק יכול לנצח את הכלל כשהם באגודה אחת, אלא רק את היחידים.

שאמרו חז"ל (תנחומא כי תצא פ"ט) עמלק דומה לזבוב, וכן מצינו בפרשת 'ויבוא עמלק' דכתיב (שמות יז יד) 'כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע', וכתב ה'בעל הטורים' כי זכרון בספר ושים באזני ר"ת זבוב (עיי"ש), וכבר וביאר ה'כלי יקר' (שם פסוק ח) למה השווה עמלק לזבוב, וכן עד"ז מצינו עוד כי יצר הרע דומה לזבוב (ברכות סא.), כי הנה אין כוח בפיו של הזבוב למצוץ

וכיוצא בדבר הגידו צדיקי הדורות שכל כוחו של המן היה בטענתו 'ישנו עם אחד מפוזר ומפורד' (אסתר ג ח), שכלל ישראל אינם מאוחדים ביניהם אלא הם מפוזרים ומפורדים, וכנגד זה אמרה אסתר למרדכי 'לך כנוס את כל היהודים' (ד טז), שה'תרופה' הראשונה לביטול הגזירה הוא לכנוס את כל היהודים כאיש אחד בלב אחד.

ובהאי עניינא נביא מה שביאר הרה"ק רבי חייקל מהמדורא זי"ע את האמור בפרשתן (ב יג) 'ברית מלח' - שכרת הקב"ה ברית עם המלח, כי כל מהות המלח הוא לתת טעם במאכלים אחרים, אבל הוא עצמו נשאר במליחותו, אינו נהנה בכלום ואינו משתבח בכחוא זה, למען דעת, כי המתנהג כן הקב"ה כורת עמו ברית.

חידוש נפלא כתב הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע (יערות דבש ח"ב דרוש טו) שכאשר סירב אחשוורוש ליטול את עשרת אלפים ככר כסף מידי המן, ואמר לו (ג יא) 'הכסף נתון לך, והעם לעשות בו כטוב בעיניך', חילק המן כסף זה לעניים ואביונים. ומוסיף, שבשכר זה זכה לשכר גדול שבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק (גיטין נז:), ומכל מקום לא הגינה עליו זכות המצוה מפני שהיה עבדו של מרדכי (כמבואר במגילה טז.), וקיימא לן (פסחים פח:) 'מה שקנה עבד קנה רבו', וא"כ לא יהיב מדיליה מידי, אך כיון דסוף סוף נהנו העניים זכה לשכר טוב באחרית הימים. ללמדנו על השכר הנורא לבעלי צדקה וחסד ואפילו אם הם פחותים ביותר...

לעומת זאת, בהיות הגה"צ רבי שלום שבדרון בעי"ת לאנדאן שאל את שומעי לקחו - האם ראיתם פעם איך ש'עמלק' בעצמו קורא פרשת זכור... אנכי ראיתי..., וכה היה מעשה, פעם אחת קרא בתורה בשבת זכור נער בן י"ג שנים, וכאשר סיים את קריאת הפרשה וכבר עמד לקרוא למפטיר קריאת פרשת זכור, ניגש אליו איש 'מכובד' ואמר לו, בחור יקר, עדיין אין לך חתימת זקן, רד מהבימה, ותן למבוגר יותר לקרוא פרשת זכור, וזהו ממש 'עמלק' הקורא פרשת זכור אחרי שבייש וציער בן ישראל ככה.

כח. נודע מה שפירשו בספה"ק (בית אברהם זכור ד"ה אשר קרך, ובשא"ס) בהא דכתיב גביה עמלק 'אשר קרך בדרך', ופירש רש"י, שהוא מלשון קרירות, וכן הוא מלשון טומאה, שבאמת שני העניינים לדבר אחד נתכוונו, כי עבודתו של יהודי להיות חם ובווער במקום מצוה, שיעשה את המצוות מתוך בעירת אש קודש, וכל רצונותיו ושאיפותיו יהיו לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם, ומאידיך להיות קר בנוגע לענייני עבירה, כלומר שלא תהא לו תשוקת הלב לדבר איסור. אכן זה דרכו של עמלק להפך את היוצרות, לצנן ולקרר את הלב, ושלא יהא כ'אמבטי רותחת' לדבר מצווה, ולאידך לחממו ולהרתיחו בענייני איסור ושיהא רץ לדבר עבירה רח"ל, ועל כך ציוותה תורה זכור את עשה לך עמלק, להיות על המשמר שלא להלך אחר עצתו של היצה"ר, אלא להשקיע תשוקת הלב רק לדבר מצוה.

פעם השתתף הרה"ק ה'קדושת יום טוב' זי"ע באסיפת הרבנים והתלווה עמו בנו הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע שהיה עלם צעיר לימים, בהיותם שם הבחין אחד הרבנים בילד הרה"ק מסאטמאר המתפלל בהתלהבות עצומה ואש גדולה יוקדת בלבו, ומתוך התלהבותו עשה תנועות שונות ומשונות, על כן ניגש אליו אותו רב ושאלו בזלזול ובלעגי לשונו 'וכי פורים היום', השיב לו הרה"ק מסאטמאר בחכמתו ובשנינותו 'אילו הייתי יודע שאמצא כאן המן - הייתי מביא עמי גם 'גראגער'.... (רעשן), כשכוונתו שקירור התלהבותו של יהודי הרי היא מקליפת עמלק, וצריך לבטלה ולעקרה מן השורש.

עפי"ז ביאר איש נבון וחכם מה שמצינו במדרש (תנחומא כי תצא ז) שהסמיכו את 'זכור את יום השבת לקדשו' ל'זכור את אשר עשה לך עמלק', ונתבאר בספה"ק כי בכח השב"ק ניתן למחות זכרו של עמלק, וצריך לבאר העניין בזה, אלא שמהותו של עמלק הוא 'אשר קרך' - לצנן את רתיחת הלב והתלהבות אש קודש לעבודתו ית"ש, ואילו שב"ק הוא יום תשוקה ואהבה להשי"ת ביקוד אש, על כן השומר שבת כהלכתו מוחה בזה את עמלק.

כט. משל אמרו בשם הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' זי"ע (פרשת תצוה), לעני ואביון מרוד שהתקיים מ'קייבוץ נדבות', פעם אחת ניגש לאחד מגדולי העשירים וביקש ממנו שרוצה לקבוע מסמר בביתו בעד סכום נכבד של מאה

תבונה' אלא לעמוד בכל תוקף בחומה בצורה בגדרים וכבר מצינו שכל קליפת עמלק ומעשיו הם לנסות וסייגים המרחיקים את האדם מן העבירה^ל. לפרוץ חומות בני ישראל^{לא}, וכמו שכתב הרה"ק

זהובים, בתחילה דחהו העשיר, אך משבא הלה והפציר בו יום יום נענה לו העשיר וכתב שטר מכירה כדי ונתנו בידי העני. ויהי ממחרת, בא העני וביקש לתלות אחד מבגדיו על המסמר, מיד פתחו לו הבית ונתנו לעשות בו כרצונו - שהרי שלו הוא המסמר, למחר הגיע העני בבקשה שברצונו לקחת את בגדו מאתמול ותחתיו תלה חפץ אחר, וכך הטריד את מנוחת בני הבית יום יום בענין אחר... עד שיומא חדא בא העני ותלה במסמרו נבלת בהמה שהחלה תוך כמה שעות להריח בריח נורא ואיום - והיו עיני בני הבית כלות והולכות... אבל, מה יעשו הרי שלו מסמר זה, ולגודל הצחנה נאלצו לעזוב את הבית בבושת פנים, וכך נהפך כל הבית להיות תחת רשותו של העני... והנמשל מובן, שהיצר הרע מפתה את האדם שיפתח עבורו סדק צר מאד כדי שיוכל לתת שם דבר קטן, והגם שבתחילה דוחה אותו האדם, מיהו השטן חוזר ומפציר בו שוב ושוב, עד שלבסוף מסכים האדם לוותר על דבר של מה בכך ולתת 'שעיר לעזאזל' עבור השטן כדי שבכך יתן לו מנוחה לנפשו, אך סופו שיתלה היצר באותו 'מסמר' כל סוגי נבילות וטריפות שאין אדם יכול לעמוד במחיצתן, והוא שולט בו מראשו ועד רגליו וכובש אותו להיות נכנע תחתיו בשלימות, ומפסיד את הכל.

מסופר שבערב ימי המלחמה דרשו השלטונות בדייטשלאנד (גרמניה) מממשלת פולין שישבו לידם את העיר 'דאנציג' שהיתה בעבר שייכת לדייטשלאנד, ובאם לאו יפתחו במלחמה עליהם, נענה אז ראש ממשלת פולין ואמר, אם אכן היו רוצים את 'דאנציג' אכן הייתי מחזירה להם למען תשקוט הארץ ולא תפרוץ המלחמה, אך מאחר שהנני יודע שהם 'מדברים' על דאנציג אך כוונתם להגיע עד ווארשא הבירה, ואם ניכנע ונשיב את דאנציג יחזרו וידרשו עוד ועוד, עד שיגיעו אל עיר הבירה ווארשא, על כן אין מנוס אלא לעמוד כנגדם ולהילחם בם.

ולמדו מכאן בעלי המוסר, כי היצר הרע 'מדבר' על דאנציג ורוצה את ווארשא, כלומר שאינו מבקש אלא פתח קטן, לעבור על גדר וסייג קל, אך מכאן תיפתח לו הדרך להפיל את האדם לגמרי, וצריך להיות 'חכם הרואה את הנולד' לעמוד על המשמר בכל הכח שלא לתת 'פתח' ליצר שיוכל להיכנס בו שעי"ז יוכל להפילו לגמרי, ואם יתאמץ עתה 'מעט' ימנע מעצמו מלחמה קשה הרבה יותר בהמשך.

5. וכבר פירשו צדיקים (מובא בשם הרה"ק ברי רבי בונים מפשיסחא, ומעוד רבים במה שנאמר (אסתר ג ח) 'ודתיהם שונות מכל עם', כי אכן הא גופא הוא 'דתיהם' - להיות שונים מכל עם... וזה מיסודות ועיקרי הדת להיות מובדלים ומופרשים מכל דבר ועניין ששייך לגויי הארצות.

לא. ובכלל הריסת חומות הדת הוא על ידי שמסית את האדם להיות 'אויבער חכם' - להתחכם כנגד תקנות חכמי הדורות בתואנות שונות. וכבר אמרו שכל עצם הווייתו ומציאותו של המן הייתה על ידי 'סברות עצמיות' שנשא 'שאל המלך' ק"ו בנפשו במלחמתו עם עמלק, שאמר 'ומה נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה, כל הנפשות הללו על אחת כמה וכמה' (יומא כב:), ולכן חמל על אגג וממנו יצא המן (אף שברור ופשוט שאין לנו כלל השגה והבנה בשאל המלך, מ"מ ללמדנו באה תורה). והתיקון לזה הוא ללכת 'קאפ אין וואנט' (ראש בקיר) מבלי להבין כלום, רק לעשות מצוות ה' בתמימות וללא התחכמויות, וזהו עול מלכות שמים שלימה. ובזה ניתן לבאר הטעם שתקנו חז"ל לשתות יין בפורים עד דלא ידע, כדי לבטל את אותה עקמומיות שבלב - הרצון לידע ולהבין.

מעשה באיש יהודי שנתפס ל'טיפה המרה' - בשתיה לשכרה יומם ולילה לא ישבותו, פעם תפסוהו חבריו כרגע לפני השתיה - כשעדיין היה בקבוק השיכר ביד ימינו והפקק ביד שמאל, והיו ידידיו ורעיו מפצירים ומתחננים אליו, שיעזוב מנהגו הרע, והראו לו איך שאיבד כל פרנסתו ב'זכות' שתיתו, וקרע את 'שלום ביתו' ולא עוד אלא שכל סובביו מתרחקים ממנו... ענה להם ה'שיכור', שמעו נא רבותי דיינים מומחים, ראו נא את הבקבוק 'זעקס און ניניציגער' (תשעים וששה אחו"ז אלכוהול) אשר בידי וריחו נודף, אכן, יש תשעים וששה טעמים מדוע כה גרועה שתייתו, אך מה אומר לכם - 'טעמו' של בקבוק 'תשעים ושש' הלז גובר על כל ה'טעמים' שלכם... והנמשל, פעמים שנראה לאדם כי טוב ויפה לעשות מעשה פלוני - אך אם יראה שאינו על פי דרך התורה, אף אם נראה לו כי תועלת רבה תצא מכך - יעמיד לפני עצמו חומה - ויזעק לעצמו אחר ה' נלך כחך בלי טעם, וכל ה'טעמים' לנהוג כרצוני בטלים ומבוטלים כנגד רצון הבורא.

זהו קליפת עמלק הרוצה לשבור את רוחו של כל יהודי ולייאש אותו בטענה שכבר הוא 'אבוד' לב, ודייקא על זה אמרה תורה 'זכור את אשר עשה לך עמלק, תמחה את זכר עמלק', ימחו אלו האומרים כי אין תקווה אפילו לאחד מבני ישראל לג'.

ה'אמרי אמת' זי"ע (שבת חוה"מ סוכות תרצ"ד) 'עמלק עשה פרצות בישראל, כדאיתא במכילתא שנכנס תחת כנפי הענן ונגב נפשות מישראל' (עיי"ש שמאריך בזה, וע"ע אמרי נועם לפורים ד"ה כרכים) וכנגד זה נאמר 'תמחה את זכר עמלק' על ידי ביצור החומות והסייגים.

זו"ל הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (זכור אות ג), היינו שאמר להם שעל שפגמו אין להם תקנה ח"ו וכו', וכמבואר בפרקי דר"א (פמ"ח) שכל מי שהי' טעון טבילה הי' הענן פולטו, ולאנשים נכאי רוח כאלה נקל הדבר להביאם לידי עצבות לד' ולהשפילם עד לארץ עד שיאמרו לנפשם נואש חלילה וכו', כי דימו בנפשם שכבר אין

ויונג - קליפת עמלק להביא לידי ייאוש רח"ל

בתיב (דברים כה יח), 'אשר קרך בדרך ויונג בך כל הנחשלים אחרך', וברש"י, 'כל הנחשלים אחרך - חסרי כח מחמת חטאם, שהיה הענן פולטן, וכלומר, שלאילו נטפל עמלק לאמר, אין תקווה לאחריך, כי

ובזה ביארו את האמור בסוגיא דקטורת (ירושלמי, יומא פ"ד ה"ה), 'ולמה אין מערבין בה דבש מפני שהתורה אמרה (בפרשתן ב יא) כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו', וכל הרואה יתמה, מדוע זייקא בקטורת שאלו 'ולמה'... והשיבו 'מפני שהתורה אמרה', מדוע לא שאלו כן בהלכות שבת - ולמה אין מדליקין האש בשבת... מפני שהתורה אמרה, וכיו"ב בשאר מצוות, אלא, כי הקטורת הייתה עשויה להעלות ריח, ואם כן יש מקום לומר שנוסיף עליה דבש, ועי"ז יתרבה וישתבח ריחה לעילא ולעילא, ונראה שע"ז יתקיים רצון הבורא ביתר הידור, לזה אמרו מפני שהתורה אמרה, אף מה שנראה לך כמסייע לקיום התורה, אם אמרה תורה בפירושו אל תעשה כן הרי עליך ללכת אחרי התורה כחק בלי טעם, ולא ללכת אחר שכלך ה'מבין' כי כך וכך עדיף לעשות...

לב. וגם נכדו 'ממלא מקומו' המן הרשע המשיך בדרכי אבותיו, וכמו שפירשו במה שדרשו חז"ל (מגילה יב.) את הפסוק (אסתר א ח) 'לעשות כרצון איש ואיש - אמר רבא, לעשות כרצון מרדכי והמן, מרדכי דכתיב (ב ה) איש יהודי, המן - איש צר ואויב (ז ו)', ואינו מובן מנא להו ד'איש' היינו מרדכי, ואילו 'איש' היינו המן, אולי נאמר איפכא, ואמרו לרמז, כי אותיות 'איש' הן כאותיות 'אוש', והיאוש שייך לרשעי אומות העולם ע"כ אמרו שהמן נרמז בתיבה זו. כי כל רצונו ושאיפתו של המן מזרע עמלק להפיל יהודי לעצבות ויאוש. ומאידך 'איש' ר"ת א"ן ש"ם י"אוש, ומשום כך 'איש' זה מרדכי, שלא התייאש מן הרחמים אפילו כשנכתב ונחתם בטבעת המלך.

ואכן זה החילוק וההבדל בין ישראל לעמים, כי זרש אמרה (אסתר ו יג) 'אשר החילות לנפול, לא תוכל לו כי נפול תפול לפניו', וזוהי 'שפת הגויים כזרש וסייעתה'... להתייאש לאלתר, כאשר דבר מה לא מתנהל כרוחם, וזה גופא גורם למפלתם בשאול תחתית, אבל 'איש יהודי' מתחזק בכל מצב, ואף אם מחמת איזו סיבה או אונס נפל אין זה אלא תקלה לשעה בלבד, והוא מתחזק מעתה לעלות בדרך המלך, זה גופא יגרום לו לעלות מעלה מעלה.

וז"ל ה'תורת אמת' (תר"ל ד"ה שושנת), על הפזמון תשועתם היית לנצח ותקותם בכל דור ודור להודיע שכל קויך וכו', כי בזה נתוודע שבכל דור ודור ובכל נפש ונפש, גם אם יהיה חלילה בירידה התחתונה מאוד, אם רק יתעורר בלבו להיטיב מעשיו מעתה, יוכל להעלות נפשו להתקשר אל השרש על ידי 'הקווי' אליו יתברך, ולכן הלבוש של מצות פורים הוא בהגשמות גדול לבסומי עד דלא ידע, להורות כי גם בהעדר הידיעה וההסתר גדול מאוד ח"ו, יש לו מקום להתחדש כבתחילה,

לג. הנה מצינו ב' שונאי ישראל פרעה ועמלק, פרעה שאמר מי ה' נטבע בים סוף ושוב אין מצוה לשנוא אותו ולמחות את זרעו, ואילו את עמלק עלינו לשנוא עולמים, למחות את זכרו מתחת השמים מבלי להשאיר שריד ופליט, ולכאורה פרעה הרשיע יותר כי כפר בה', וכמו שאמר 'לא ידעתי את ה', מי ה' אשר אשמע בקולו', ולא מצינו כזאת אצל עמלק, אלא שפרעה אכן לא האמין בה', אך עמלק גרם לישראל שלא להאמין בעצמם, שזינב את כל הנחשלים שהענן פולטם, וטימא אותם מתוך הטענה שבין כה וכה כבר הם 'חלשים', על זאת אין כפרה עולמית...

לד. והרי ש'עמלק' מנסה להביא את האדם לידי עצבות, כי מכאן ואילך הדרך סלולה בפניו להפילו לגמרי, שאי אפשר להילחם עם היצר מתוך עצבות, רק מתוך שמחה והתחזקות. וכמו שכתב הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע

להם תקנה - שגם חלק האלוקי היא חיות האלוקית אשר בנפשם כבר אין להם וכו', ועמלק ימ"ש מעציב אותם איך יערב לבכם לגשת אל הקודש, ובהיאך אנפין יקומו קמיה מלכא עילאה ולמלא מילי [בתורה ובתפילה]. והעיקר להאמין באמונת אומן כי הוא כל יכול, ודורש עצות ותחבולות לעזרת בניו לבל ידח ממנו נידח לה, ולקבל עליו עול מלכות שמים מהיום ולהלאה לו. עב"ל.

(פכ"ו) וז"ל, ברם כגון דא צריך לאודעי כלל גדול, כי כמו שנצחון לנצח דבר גשמי, כגון שני אנשים המתאבקים זה עם זה להפיל זה את זה, הנה אם האחד הוא בעצלות וכבודות ינוצח בקל, ויפול גם אם הוא גבור יותר מחבירו, ככה ממש בנצחון היצר, אי אפשר לנצחו בעצלות וכבודות הנמשכות מעצבות וטמטום הלב כאבן, כי אם בזריזות הנמשכת משמחה ופתיחת הלב וטהרתו מכל נדנוד דאגה ועצב בעולם.

ידוע דבר מכתבו של הרה"ק ה'יסוד העבודה' ז"ע (ח"ב מכתב ו) וז"ל (בשינוי). אספר לכם מה ששמעתי זו השבוע, בעת מלחמה בשנים הקודמים הגיע דעפעש (טעלעגראם, מברק) אל השר הגדול שהיה יועץ לראש המדינות, שהשונא שבר את כל עיקר יסוד חזוק המבצר (כלומר - אנחנו בסכנה) מיד נפלה רוח השר בקרבו והיה עצב וזועף בשברון לבו. משנודע זאת לאשתו, מיהרה לנחמו, ותשאלהו, מדוע נפלו פניך, סיפר לה השר על דבר הדעפעש שקיבל, והשיבה היא בחכמה. הנה גם אני קבלתי דעפעש בזו הרגע, ובו נכתבו דברים יותר רעים ומרים מהדעפעש שלך, אמר לה אמרי לי מהו. השיבה לו כתוב בו שאתה אבדת את המוהט (תעצמות וכוח חיות הנפש) שלך, ר"ל שאבדת את התחזקות וגבורות הלב שלך ודבר זה יותר גרעון ונפילה משבירת כל המבצר הנ"ל, ומסיים הרה"ק בינו והתבוננו נא בזאת.

לה. וכך מצינו 'בעניינא דיומא', וכמו שכתב הרה"ק ה'חתם סופר' ז"ע (תו"מ בתחילת דבריו על מגילת אסתר), ועיקר הנס הוא שהקדים הקב"ה וברא את הרפואה באותה שעה שחטאו ישראל, כי לא היה עיקר הנס מה ששמע ה' בקול שוועת עמו בני ישראל בשעה שקראו אליו, שהרי 'אפילו תשובת נינוה קיבל, ולמה לא יקבל צעקת ישראל', וגם הנס של 'ונהפוך הוא' לא היה כל כך חוץ לדרך הטבע שהרי המלך אוהב את המלכה, וגם (מגילה טו:) אחשוורוש הפכפך היה, ועל כן אפשר שיאהב היום את המן ולמחר יצווה לתלותו על העץ.

ועיקר הנס הוא שהרג את ושתי כנגד דרך הטבע, שהרי קפ"ו יום עשה משתה כרצון איש ואיש ולא נשתגע, וביום האחרון נשתגע בשיגעון. וגם ושתי המלכה היתה משוגעת שהפריזה בדברים כנגדו... ולא עוד אלא שעל אותה שעה נגזרה הגזירה - על שנהנו מסעודתו של אותו רשע (מגילה יב.), ואעפ"כ ריחם עליהם הקב"ה והקדים וברא את הרפואה באמצע הסעודה והרגו את ושתי, ועי"ז לבשה אסתר מלכות והיה בידה להציל את ישראל מגזירת המן, נמצא שתחילת הישועה היתה כאשר היו ישראל בדיוטא התחתונה ועסוקים בחטא רח"ל, ללמד ש'בנים משחיתים' - אפילו בשעה שמשחיתים בנים חביבים הם לה'.

וללמדנו, שניתן 'להתהפך' ברגעא חדא ולהתקרב אל השי"ת מתוך המצב השפל ששקוע בו, ואז יראה כיצד היתה מוכנה ישועתו גם כשהיה בדיוטא התחתונה. ובכך יש לפרש בלשון הכתוב (ד טו) 'ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת', שאם 'אבוא אל המלך' יתברר תוקף הנס אשר היה מוכן ומזומן בשעה שהיתה ההנהגה 'אשר לא כדת'. לו. הרה"ק ה'בית ישראל' ז"ע היה אומר ברוח הדברים הללו, שמלחמת עמלק צריכה להיות בתדירות בלא הפסקה, ואף אם נכשל ונפל במלחמה יתחזק מיד ויחזור לעמוד על משמרתו כבתחילה, וזה מרומז בשם 'עמלק' שהוא נוטריקון 'אמאל לייגט ער מיר אראפ, און אמאל איך עהם אראפ' (לפעמים היצה"ר מנצח ומפיל את האדם, ולפעמים האדם מנצחו), אך העיקר הוא שלא יפול ברוחו מנפילותיו, וימשיך בכח וגבורה למלחמה הבאה.

וכך אמרו צדיקים ללמוד ממה שאמרו חז"ל בעניין חרבונה, שמצד אחד אמרו (מגילה טז.) 'אף חרבונה רשע באותה עצה (לתלות את מרדכי על העץ) היה', אמנם מאידך אמרו ב'ירושלמי' (פ"ג ה"ז) שצריך לומר אחר קריאת המגילה 'וגם חרבונה זכור לטוב' - על שאמר למלך אחשוורוש 'גם הנה העץ אשר עשה המן למרדכי' וכו', והרי שאף שבתחילתו רשע היה מכל מקום כיון שחזר בו זכור הוא לטוב, ואינו נידון אלא על שם סופו... מעתה יתחזק יהודי ללמוד קל וחומר מאותו 'חרבונה', שאף אם נפל ח"ו עדיין יכול להתחזק ויהא זכור לטוב...

וכה מבארים בשם הרה"ק ה'שפת אמת' ז"ע מדוע כתיב (אסתר ג ב) 'ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה', ולכאורה היה לו לומר 'לא כרע ולא השתחוה' בלשון עבר ולא בלשון עתיד. אלא ללמדנו, שאף אם נפל, כרע והשתחוה, יתחזק מיד להתייבב על מעמדו להכריז שמעתה לא יכרע ולא ישתחוה. עד"ז יש לומר עוד, שלכאורה צ"ב, אם 'לא יכרע' כל שכן ש'לא ישתחוה' [שהרי כריעה היא על הברכיים והשתחוואה היא בפישוט ידים ורגליים כדאיתא

חז"ל (סנהדרין לו.) חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם, להתחזק לשוב בתשובה שלימה, ויאמין באמונה שלימה, שהבורא ית"ש הוא רב חסד ומרבה לסלוח. עכ"ל.

רמז מצאנו בדברי הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע ש'ראשי תיבות' של תיבת אדר - א'לוף ד'ל ר'ש. יש שרמזו בדבריו אלו שהקב"ה משרה שכינתו בחודש הזה אף אצל הפשוטים והפחותים - ה'דלים והרשים' ברוחניות, ומעם הדבר כי חודש זה שייך לכל 'יהודי' יהיה מי שיהיה, כמו"ש במגילת אסתר (ג ד) 'כי הגיד להם אשר הוא יהודי'. וכך נאמר שם שוב ושוב מרדכי היהודי ולא מרדכי הצדיק, גם אומרים ב'שושנת יעקב' ברוך מרדכי היהודי - להורות לנו כי עיקר החשיבות היא עצם היותו יהודי (והרי ישראל אעפ"י שחטא ישראל הוא, סנהדרין מד.). וכן יש ללמוד זאת ממה שאמרו (תענית כט:): בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי וכו' ולימצי נפשיה באדר דבריא מזליה - שמי שיש לו דין עם הנכרי ישתדל לקבוע זמן הדיון לחודש אדר שבריא ומוצלח מזל ישראל, ולא נזכר חילוק אם 'ישראל' זה צדיק גמור הוא אם לא... אלא כל יהודי באשר הוא מתרומם מזלו בחודש אדר.

והסבר הדבר, כי חודש זה זמן מחיית עמלק הוא הנטפל ל'חלשים', ובריא מזליה ש'כל' יהודי יקר הוא אצל אביו שבשמים, ובידו להתקרב אליו מהיכן שהוא נמצא.

כתב הרה"ק ה'באר משה' מקאז'ניץ זי"ע (דרוש לפר' זכור) וז"ל, זכור את אשר עשה לך עמלק ונו', עמלק הוא היצר הרע, שורש של עמלק, אשר קרך בדרך, כלומר שעשה אותך קר וכבוי בדרך ה', והראה לך גודל החטאים ועונות שלך אך שהרביית לפשוע נגדו ית"ש, וגדלה אשמתך עד שמי רום וכוכביהם, ובוה השפיל אותך מטה מטה, בלי שאת ראשך, ולא יערב לבך לגשת לעבודה לבורא כל העולמים ולשוב בתשובה שלימה לפניו יתברך, וקבע בלבך דעה הנפסדת שלו, שכבר אבדה סברתך ותקנתך, ואין לך שום תקנה בתשובה, אבל באמת כל דבריו דברי שקר ותרמית, כי הבורא ית"ש נקרא רחום וחנון זרב חסד ומרבה להטיב, וחפץ ומצפה לתשובתן של רשעים, ואינו חפץ במיתתן ח"ו, כמו שכתוב (יחזקאל לג יא) חי אני נאום ה' אם אחפוץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מרשעתו וחי, ואפילו עברו רוב שנותיו, וכמעט כלו כל ימיו במעשים רעים, ולסוף ימיו נתן לבו ושב בתשובה שלימה באמיתת לבבו, והתחרט על חטאיו בוידוי וחרטה גמורה, ובקבלה בלב שלם לכל ישוב עוד לכסלה, גם הוא בן עולם הבא, ועליו ועל כיוצא בו אמרו חז"ל (ע"ז י:): יש קונה עולמו בשעה אחת.

ועל זה מוכרח האדם ליתן דעתו היטב לזכור את אשר עשה לו עמלק, הוא היצר הרע, אשר קרך בדרך ה', כמדובר, ולהתגבר למולו בלי לשמוע לעצתו, וכמאמר

בגמ' (ברכות לד:): ומדוע הוצרך עוד להוסיף שלא השתחווה, אלא שאפילו כבר נפל והחל ב'כריעה' לא ימשיך בייאושו כי רב, ליפול וגם להשתחוות, אלא מיד יתחזק דמאי דהוה הוה ושוב לא השתחווה.

וכן מבארים אומרים (מגילה טו.) 'פרוז בן יומו מיקרי פרוז', שלא מצינו דין זה בשאר חגי ומועדי השנה, כי קליפת עמלק לייאש את האדם במחשבות - מה עשה אמש ומה יעשה לעתיד, אך היהודי מעמיד לנגד עיניו רק את היום הזה 'בן יומו' ותו לא, ואינו מתבונן מאין בא ומהיכן מקומו כשגורם הדבר לייאוש, לכן דינו כאותו מקום שנמצא בו. לז. הגה"צ רבי נתן מאיר וואכטפויגל זצ"ל משגיח דישיבת ליקוואד ביאר במאמר חז"ל (מגילה ז:): 'חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע', בדרך משל למחותנים שעמדו להכניס את צאצאיהם תחת החופה, וקיימו בהידור גדול מאמר חז"ל (שבת קל.) 'ליכא כתובה דלא רמו ביה תיגרא'.. ופרצה מריבה גדולה ביניהם ואש המחלוקת הגיעה עד לב השמים עד שכמעט ולא נתבטל כל השידוך, והשדכן אשר הרגיש שמעשה ידיו טובעים בים נחלץ חושים להציל את הבניין, ובחסדי ה' הצליח לגשר ביניהם ולהשכין שלום ושלווה. וכאשר הגיע הזמן לצאת לחופה רצו המחותנים לשוב ולשמוח ביום שמחתם, ובקשו לשכוח מכל מה שהיה ביניהם, על כן שלחו לבקש מהשדכן שלא יבוא לחתונה... בכדי שלא ייזכרו מכל העבר בראותם אותו. ועל דרך זה ייאמר, בהגיע יום הפורים, ברצוננו להתקרב אל הקב"ה ולשמוח עימו, ולשכוח מכל מה שחטאנו כנגדו, על כן אין ברירה אלא לשלח את ה'דעת' ולהתבסם 'עד דלא ידע', כי ה'דעת' היא המזכירה לנו את כל העבר שלא לטובה.

ואם כי דבריו נאמרו לגבי יום הפורים, בו תקנו חז"ל 'לבסומי עד דלא ידע', אך על כל פנים עלינו ללמוד גם למשך כל השנה 'לשלח את הדעת' ולהתעלם מהעבר, אלא להתחדש מעתה כבריה חדשה.

פורים

אשר קרך – הכל בהשגחה ואין 'מקרה' בעולם

האמונה שאין רע יורד מן השמים אלא הצרה עצמה היא המפתח והדרך להביא את הישועה, גם למדנו על תוקף ההשגחה הפרטית בשעה שצרה מתרנשת ובאה על האדם שאז הקב"ה קרוב אליו ביותר, עוד יבואר שאין אדם יכול להרע לשני בלתי אם נגזר עליו מלעילא וכי ה' אמר לו קלל, ואף גם זאת ראינו מתוך הכתובים שכל העובר על האדם בחשבון קצוב הוא ולא יתווסף לו אפילו קורטוב של צער אם אינו בחשבון, וכדלהלן.

כתב רבינו שמשון משאנץ (בפירושו לתורת כהנים בחוקותי ג) 'זכור את עשה לך עמלק - שתהא שונה בפך הלכות מגילה'. וביאור הדבר כי כל המגילה כולה מקשה אחת של אמונה בהשגחת הבורא יתב"ש על עולמו שברא במידת הרחמים, וכמו שאמרו משמיה דהגר"א שהרוצה חיווק באמונה בכל השנה יעיין במגילת אסתר ל"ח.

איתא במדרש (אסתר ח ה) על הפסוק (ד ז) 'ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו', אמר להתך, לך אמור לה, בן בנו של קרהו בא עליכם, הדא הוא דכתיב (דברים כה יח) 'אשר קרך'. וביאור הדברים הוא, שכל כוחו של עמלק לקרר את בני ישראל, שיחשבו על כל דבר כי אך במקרה קרהול"ט ולא בהשגחה מיוחדת בחשבון נפלא מאת אבינו רועינו. לכן כינס מרדכי את כל היהודים כדי לחזק אמונתם בבורא כל עולמים, להורות להם שקליפת עמלק האומרת שכל הנעשה בעולם אך ב'מקרה' הוא בשקר יסודה^מ. אלא

וכבר פירשו בלישנא דגמ' (מגילה ד:) עיניהם של עניים נשואות במקרא מגילה, שהכוונה על ה'עני' הידוע בדברי חז"ל - אין עני אלא בדעת (נדרים מא.), והוא מבולבל ואין אור האמונה מתיישב בקרבו - שעיניהם 'נשואות' מלשון נישאות ומתרוממות בקריאת המגילה, שעל ידי קריאת המגילה נשפע עליו בהירות האמונה.

וכמה וכמה הילכתא גיברתא מיסודות האמונה יש ללמוד מתוך מגילת אסתר וכל אותה הפרשה. האמונה בהשגחה פרטית ובשעת ההסתר, וכן חיווק

לח. וכבר אמר הרה"ק מסאכטשוב זי"ע שחסידי ווארקע נהגו ללמוד כל השנה במסכת מגילה בכדי למחות את עמלק. שכן כל כולה של המגילה חטיבה אחת של השגחה פרטית (שיח שרפי קודש ח"ג אות ל).

אגב אורחא, כה אמר הרה"ק משינאווא זי"ע כי לימוד מסכת מגילה בכל השנה הרי היא סגולה לזכות ב'יראת שמים' (הובא בדברי חנה, קאלשיץ).

לט. ברם, אנו מאמינים בני מאמינים שהכל מאתו יתברך, וכבר אמרו קמאי, דתיבת מקרה שווה לאותיות רק מה'. מ. כל כוחו של עמלק לדמות לאדם כאילו יש איזו 'מציאות' מלבד הנהגת הבורא, והוא עומד ומדמה לעצמו כי פלוני הזיקו, פלוני משיג גבולו, פלוני לקח מעמו והפסידו, אין לנו אלא עצה אחת - לעמוד בכוח 'נקודת אמת' של אמונה אמיתית ובזה ינתץ וישבר כל בניני דמיונותיו, וכך אמרו לרמז, דכתיב במגילה כראות המן שמרדכי איננו כורע ומשתחוה לו - נענה ואמר (ה יג) 'וכל זה איננו שווה לי', והפליאה ידועה, אכן, המן זה שוטה רשע וגס רוח היה, אך מהי פשר הכרזה זו, וכי באמת 'כל זה' - שגידלו המלך ורוב עושרו עם רוב בניו, איננו שווה בעיניו מחמת שמרדכי אינו משתחוה לכבודו, וביותר יקשה לפי מה שדרשו חז"ל (מגילה טו:) 'מלמד שכל גנזיו של אותו רשע חקוקין על לבו ובשעה שרואה את מרדכי יושב בשער המלך אמר כל זה איננו שווה לי', והיינו שבאותה שעה שראה את מרדכי - הצביע על אוצרותיו שהיו חקוקים על ליבו ואמר ש'כל זה' אינו שווה בעיניו... אלא ביאורו במשל ל'ליץ' (ליצן) המשחק לעיני כל הקהל ב'בלון' הנפוח, ומראה לכל העומדים סביבותיו כל מיני שחוק ומשחק בצורות נפלאות שהוא בונה מהבלון, היודעים אתם ממי מפחד הלה חרדה עזה ועצומה - מאדם אחד שיבוא עם מחט קטנה וידקור את ה'בלון', אז יתפוצץ הבלון ויתגלה קלונו ברבים שלא שיחק אלא ב'אוויר' ריק שאין בו ממש. כך המן - זה היצר לדידן, אינו 'מוכר' אלא דמיונות 'נאדות נפוחים' - משאות שווא ומדוחים, ולכן אמר 'וכל זה איננו שווה לי' - כי בעמידת מרדכי לא יכרע ולא ישתחוה הוא כמחט בלבו של ה'בלון' המגלה שאינו אלא

גזר את הגזירה והוא עצמו ביטלה, ולא מצד אחשוורוש כלל, (ומסיים בזה"ל) ודבר זה בא להזכיר בתחילת המגילה^{מג} - להודיע, כי כל הנעשה במגילה מכאן ואילך היה מן השי"ת^{מ"ד}.

ובזה ביאר המהר"ל (אור חדש בהקדמה), מה שאמרו חז"ל (מגילה טו:) ש'המלך' האמור במגילה הכוונה ל'מלכו של עולם' (ותמוה מדוע רמזו שם 'מלכו של עולם' ברשע כמותו ולא במרדכי. אלא, כי אדרבה בא לומר) שלא תמעה לומר שלפי פשוטו מדבר 'המלך' באחשוורוש, זרק ב'רמז' קאי על 'מלכו של עולם'. אלא אדרבה, פשוטו של 'המלך' היינו מלכו של עולם, הוא עשה את כל הנכתב במגילה - שאחשוורוש פעל מה שנגזר עליו ממלכו של עולם - שהיה נראה כמו שעושה איזה דבר ובאמת אף 'מעשיו' של אחשוורוש בדבר ה' נעשו.

כל אשר יארע בעולם יש בו סיבה וטעם עליון^{מ"א}, ובאמונה זו ימחה זכרו של עמלק.

ועל דרך זה ידע האדם גם שאין דבר הנעשה בידי בשר ודם - אף אם נראה כי פלוני עשה ופלוני הרע לו, באמת מיד ה' הוא, כי הוא עשה עושה ויעשה לכל המעשים^{מ"ב}. וכך כתב המהר"ל (אור חדש אסתר) על דרשת חז"ל (מגילה יא.) 'הוא אחשוורוש - הוא ברשעותו מתחילתו ועד סופו'. ולכאורה צריך ביאור, הרי מצינו שהרבה טובות עשה אחשוורוש לאסתר ומרדכי ולישראל, ונראה כאילו רק מתחילה היה רע אבל לבסוף נעשה טוב, ומדוע אמרו 'ברשעותו' מתחילה ועד סוף. אלא ביאורו, כי אכן, מצד עצמו היה רשע מתחילה ועד סוף, וכל מעשיו - הן הרעים מתחילה והן הטובים שלבסוף, מאת ה' היו - הקב"ה

אוויר ודמיון שווא. זוהי עבודתנו בימים הללו מחיית עמלק - לתחוב המחט ולנפץ ה'בלון' של היצר. מא. יש שאמרו שלכן נפסק לגבי פורים ש'פרוז בן יומו קרוי פרוז' (מגילה יט.), ואילו בשאר יו"ט של גלויות נוהג ה'אורח' הבא מארץ ישראל לחז"ל ולהיפך כמקומו (אור"ח תצו ג, ועיי' שועה"ר שם ז-יא), כי בפורים הוא הזמן הראוי להשריש שהכל בחשבון, וגם שהותו של אדם במקום ה'פרזים' אף ליום אחד אינו במקרה ועראי - וכלשון בני אדם 'פלוני נפל בטעות הנה', אלא ליום זה נשלח מן השמים להיות כאן, וכאן מקומו בזו העת לכל דבר וענין. וכמו שאמר הרה"ק האדמוה"ז מסאדיגורא זי"ע שצריך כל אחד להאמין בכל מקום שהוא נמצא ששם היא חיותו, ואילו היה בזה הזמן במקום אחר בטלה חיותו (באורות ישראל הובא כן בשם הרה"ק מרוזין זי"ע).

מב. ורמזו זאת בלשון הכתוב (אסתר א טז) 'לא על המלך לבדו עותה ושתי המלכה', שהנה סופי תיבות של 'לבדו עותה ושתי המלכה' הם שם הוי"ה (שלא כסדרו), וללמדנו כי אם נראה בעיני בשר שושתי המלכה היא שעוותה לפני המלך, אך האמת שמאת ה' היתה זאת, וזו היתה גזירת עליון שלא תבוא ושתי, למען תקבל את העונש המגיע לה ומלכותה תינתן לאסתר, וללמד יצא לכל אדם וה'רודף' שלו, שלא הוא עשה זאת, והכל בשליחות מן השמים נעשה, ולטובתך, מה לך כי תלון עליו שקיים רצון הבורא בהידור ובשלמות.

מג. וזהו שאמרו (אור"ח תרצ"א ס"א) 'מגילה צריכה שרטוט', כלומר, לשרטט ולהעמיק בלב את ה'נקודה' העיקרית שהכל בידי שמים, וכבר דרשו דורשי רשומות כי 'נקודה' ר"ת 'ווייל נאר דו קענסט העלפן' (כי רק אתה יכול לעזור)...

מד. ובה מבארים את ענין שינוי המלבושים בפורים, שנראה לו זה האיש כראובן ובאמת אינו אלא שמעון, להורות כי כל הנעשה בעולם נראה לו שנעשה על ידי פלוני, ובסיבה פלונית, אך באמת הכל מאת נורא עלילות, שהקב"ה מסבב הכל כרצונו להביא לידי התכלית הנרצית לפניו.

וזהו ענין 'לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי', שבכל השנה נדמה לאדם שיש לו שונא המציק לו, והוא 'ארור המן' הפרטי, לאידך גיסא פלוני המיטיב לו הוא 'ברוך מרדכי' שלו. ובפורים צריך להגיע למצב שלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי - שלו, כי אין כאן לא שונא ולא אוהב, אלא בין הטובות ובין הרעות כולם מאת הבורא ית"ש המסתתר תחת זה ה'המן' וה'מרדכי' להרע או להיטיב לו.

מכאן תבין את דבר המעשה, להרה"ק השרף רבי יחיאל מאיר מגאסטינין זי"ע היה מאן דהו שהיה רודפו עד חרמה, ומיצר ומציק לו במאד מאד, לימים חלה היהודי ונפל למשכב, מיד החל השרף לשפוך תפילות בעושר לרפואת ההוא גברא, ואף התענה תעניות לזכותו, ויראו כל העם ויתמהו מאד, בשלמא מה שהרבי שומע חרפתו ואינו משיב נוחא, אבל מדוע יקרע שערי שמים בעדו, ענה להם, לא זה האיש 'רודף' אותי - אלא הוא שליח מן השמים העושה שליחותו, אם ימות זה יעמוד אחר במקומו, ומי יודע מי יהא הרודף החדש ומה יהיו מעשיו, נוחא לי שיישאר זה רודפי אחר שכבר מכירו אני ואת תחבולותיו...

הטבע, אך ההצלה בימי הפורים היתה על ידי סיבות שונות וצירופי מקרים בתוך הנהגת הטבע, שלא ראו מתחילה במאורעות הללו כל טובה וחסד, ורק לאחר זמן נגלה לעיני כל שישועתן של ישראל נטמנה בהם, ולכל אחד מהמקרים יש חלק בהצלה הנפלאה.

וזה לימוד לדורות כשאדם 'מצפה לישועתו', לא ישאל 'מה נשתנה' - מדוע גרוע מצבי בפרנסה, כבריאות, בנחת, בזיווגים בוש"ק וכו"ב, אלא יתחזק ויזכור מעשה דמגילת אסתר איך שניהל הקב"ה את עולמו בחסד וברחמים, והכין מבעוד מועד את הרפואה למכה, וצירף מקרים ממקרים שונים בדרך הטבע להחיש פדות והצלה, וכעין חיבור וצירוף חלקי ה'פאזל' שאחר צירופם נראית תמונת הוד ברוב פאר והדר^מ. וכך הוא לדורות

והנה, בגמרא דרשו (מגילה יא.) הפסוק (תהלים קכד ב) 'לולי ה' שהיה בקום עלינו אדם', אדם זה המן הרשע, פי' ה'חידושי הרי"ם' ז"ע (לקוטי הרי"ם), דהנה העצה לזה שידע שהכל מהשי"ת, גם מה שיש לסטרא אחרא כח להרע לפעמים הוא רק מהשי"ת לטובתינו, וזה שכתוב 'לולי ה' שהיה לנו' שזה הוא עיקר הישועה, וכשנדע זה היטב לא ניתן בו כח להרע כלל^מ.

מגילת אסתר - לגלות הנהגת ה' מתחת ההסתר

בימי הפורים האלה הזמן גרמא להתחזק באמונה בה' כי הוא הבורא והוא המנהיג את כל אשר נעשה, בכל פרט ופרט ממקרי וטבע העולם^מ, ובוה נשתנה הנם של פורים משאר הניסים שנעשו לישראל, כגון יציאת מצרים, ונס דחנוכה וכו"ב, שהם היו מחוץ לדרך

מה. וממשיך ב'חידושי הרי"ם' - עדיין בכל שנה ושנה על ידי קריאת המגילה נתעורר הארות שהיה אז, וימ"י פורים לא יעברו וכו' (אסתר ט כח) ו'יום' נקרא על שם אור כמו שכתוב (בראשית א ה) ויקרא לאור יום (ר"ל שהארות שהיו אז לא יעברו), וע"י חסרון אמונה בא עמלק, כמו שכתוב (שמות יז א) ויחנו ברפידיים, ברפיון ידים מאמונה, שאמר (שם ז) מהיש ה' בקרבנו, ואם אמונה מאירה בישראל אין לו אחיזה, ולכך כתיב (שם יב) ויהיו ידיו אמונה, כלומר, שע"י חיזוק אמונה גברו נגדו.

מו. מענין לענין, איתא ב'מדרש תלפיות' (ענף א' אות אשורוש) שהגורל שהפיל המן ע"י חתיכת עצם מרובע בו חקוקים 'נקודות' משש קצוותיו, בצד אחד נקודה אחת ובצד שלישי שתי נקודות וכו' [ובלע"ז דאדו (Dice) והוא כעין הקוביות שהילדים משחקים בהם עד עצם היום הזה, בתחילת כל משחק] והנה, הפור הזה מהצד שיש בו שלוש נקודות יש כנגדו בצד השני ארבע נקודות, ומן הצד שיש שש נקודות יש כנגדו נקודה אחת - כי בכל פעם יעלו שני הצדדים למנין שבע, וכשערך המן את הגורל ערך אותו עם ג' עצמים (קוביות), אחד לקבוע את ה'שנה' אחד לקבוע את ה'חודש' ואחד ל'יום' שבחודש, ועלה בידו למעלה בראשון נקודה אחת, ובשני שלוש, וכן בשלישי שלוש נקודות (היינו א' ג' ג'), וחשב המן שבוודאי יעלה בידו לנצח כי שם אביו 'אגג' עלה בגורל 'למעלה', חישב עוד ומצא שבתחתית הפור עלו נקודות ו' ד' ד', כתיבת 'דוד' המלך, (שהרי לעולם שני הצדדים הנגדיים יעלו למספר ז', א"כ הוא"ו משלים כנגד הא', ופעמיים ד' כנגד פעמיים ג'), והבין שמזלם של ישראל 'למטה' - ואינו טוב, אלא שרצה לראות זאת במו עיניו, על כן הפך את הפור (הקוביות) לראות את ה'דוד' שנמצא למטה בתחתית, ובו ברגע שהפך את הפור, עלה דוד למעלה והוא ירד למטה, ע"כ.

וביארנו בזה, שבא ללמד לאדם, כשמצבך עולה ומזלך מרומם, אל תהפוך לראות את הרע והחסרונות שיש לרעך, כי כבר עשה כך 'המן' ואיבד את הכל...

מז. הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' ז"ע היה אומר (ליקוטי הרי"ם מגילת אסתר), וז"ל. כאשר הרגו את ושתי נכנס אחד לבית המדרש וסיפר לפני הלומדים שהרג המלך את ושתי, היו מי שגערו בו 'האק מיר נישט אין קאפ אריין מיט דיניע שטותים' (אל תבלבל את ראשי עם שטויותיך) וכן כאשר נלקחה אסתר לבית המלך בוודאי היו מיושבי ביהמ"ד שלא הסכימו לשמוע מדברים אלו, כמו כן לא מצאו שום ענין במעשה דבגתן ותרש באומרם מה לנו ולשטותים (שטויות) הללו, אולם 'בלילה הוא כאשר נדדה שנת המלך' החל להתברר להם כל צירופי המקרים, שהקב"ה ברוב רחמיו הקדים רפואה למכה בנס המלובש בדרך הטבע, וכבר בשנת שלש למלכו הרעישו המלאכים בשמי מרום שושתי תהרג (כמבואר במגילה יב), כדי שתבוא אסתר במקומה להציל את בני ישראל מכליה, וגם נסתבב שמרדכי יציל את חיי המלך בלא שיקבל תשלום שכר, ורק בספר הזכרונות כתבוהו וממילא לא הספיק המן 'לאמר למלך' לתלות את מרדכי על העץ, כי מיד שאלו המלך 'מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו' ומשם 'תקפו של נס'.

עולם^{מח}, שכל אשר יארע עמו בימי חלדו בחשבון נפלא, ומה שסבל לפני כחודש ימים שייך וקשור למה שעבר עליו לפני שבוע, וכולם מקשה אחת מזוקק שבעתיים, וממילא יקבל את הכל באהבה ובשמחה, ובוכות האמונה יזכה לגלות האור שבתוך ההסתר בטבע העולם, ואדרבה בזה הזמן הוא עת מוכשר להתחזק באמונה זו (יותר מניסן שאז היו ניסים מגולים). כי עיקר קנין האמונה והבטחון אינו אלא מתוך ההסתר^{מט}, כי האמונה הבאה מתוך

'ראיית האור' - כאשר האדם רואה בעיניו את השגחת ה' וניסיו אינה נחשבת כ'אמונה'.^י

ובדרך זה איתא ב'דרשות חתם סופר' (ה"א קסב): לבאר מה שאמרו חז"ל (תענית כט.) משנכנס אדר מרבין בשמחה, ופירש"י 'ימי ניסים לישראל - פורים ופסח'. ומבאר החת"ם כי הפרש גדול יש בין ניסן לאדר, כי בניסן היה הנס שלא כדרך הטבע - ביציאת מצרים,

ולא עוד אלא שכל המאורעות שאירעו כל חד וחד בזמנו היה נראה כמי ששורת הדין נותנת שכך יהא, דמה שהרגו את ושתי על אשר הטיחה דברים קשים כגידין ב'מלך' אחשוורוש הרי כן הוא משפט המלכים - שהמורד במלכות אחת דתו להמית, וכן מה שהציל מרדכי את אחשוורוש מבגתו ותרש אין בו כלל חידוש, וכן מה שגידל אחשוורוש את מרדכי - הרי עשה זאת עבור שהציל את חייו מבגתו ותרש סריסי המלך. כללא דמילתא, שכל הנס היה מלובש בטבע, ורק לבסוף ראו איך שהכל היה בחשבון נפלא משמים ממעל.

ומוסיף (שם) החידושי הרי"ם וז"ל. כמו שאז בימי מרדכי ואסתר הייתה תמיהה גדולה שנלקחה אסתר צדקת כזו לבין ערלים, וכל התמיהות, ולמה נתגדל המן כל כך שהכל ישתחו לו, ולמה לא הלך מרדכי ברחוב אחר שלא יזדמן נגדו (נגד המן), ואחר כך נתיישב הכל - שהיה בהשגחה רבה מן השמים. כן יתיישבו כל התמיהות מעתה. עכ"ל. מח. דבר יקר ונחמד אמר אחד מן הגדולים שליט"א לבאר במה שנכתב בשו"ע (סי' תר"צ ס"ז) בענין קריאת המגילה 'מנהג כל ישראל שהקורא קורא ופושטה כאגרת להראות הנס', כי כאשר עומד לפניך רק פרק אחד עדיין לא ניכר הנס, ורק בהצטרפות כל פרקי המגילה כאחד אזי רואים את הנס, ולזה הנהיגו לפשוט את המגילה, ללמדנו שאי אפשר להסתכל רק על פרט אחד בפני עצמו אלא צריך להביט בכל 'התמונה' כולה... ולא נכתבה המגילה רק לשעתה, אלא עלינו ללמוד ממנה לכל השנה כולה ולכל תהלוכות החיים.

מט. הנה מפורסם בשם הג"ר ברוך שמעון שניאורסאן זצ"ל (ראש ישיבת טשעבין) לפרש הזמר 'ואשרי כל חוכה לתשלומי כפל מאת כל סוכה שוכן בערפל' דהנה אמרה תורה שה'גב' משלם כפל, וה'גזלן' פטור מכפל, וטעם הדבר, כי הגזלן עושה את מעשיו לעין כל לכן משלם רק קרן, ואילו הגב מסתיר מעשיו מעין הרואים - אף שהקב"ה רואה את הכל - הריהו עושה עין של מעלה כאילו אינו רואה לכן ישלם תשלומי כפל (מכילתא דר"י משפטים פרשה ט"ו), ומכיוון שמידה טובה מרובה ממידת פורענות, אם כן ק"ו שהמכריז ומאמין שעין של מעלה רואה בכל עת ושעה, אף בעת שנראה לו כי הסתיר ה' פניו מהביט עליו - הוא עומד איתן באמונתו שהשגחת הבורא על ברואיו לא פסקה מעולם, אדם זה ישולם שכרו בכפלי כפליים מן השמים.

וזה ביאורו ואשרי כל חוכה אשרי החוכה - מצפה לה' בכל זמן ועידן, כי יזכה לתשלומי כפל, מאת כל סוכה - מאת הקב"ה הצופה ומביט ומשגיח על העולם. ומדוע יקבל כפל, כי מאמין הוא שהקב"ה כל סוכה - רואה את הכל, ואפילו כשנראה לו כערפל - בחשכות, יודע הוא שהקב"ה שוכן בערפל הלזה הוא מקבל שכר כפול ממנו יתברך. עפי"ז ביאר הגה"צ ר' אלחנן היילפרין זצ"ל שלכן יש בחג הפורים ב' ימים, שהרי כאמור באותה שעה היתה הסתרה לבני ישראל, והיו יכולים לבוא לידי מחשבה כאילו עין של מעלה אינה רואה, וח"ו 'שכח' ה' את עמו ישראל ומסרם לידי אחשוורוש והמן, ואפ"ה התחזקו באמונה ובתפילה להשי"ת שהוא דואג להם וישיעם, על כן זכו לשכר כפול וקיבלו ב' ימים של יו"ט.

נ. ובזה ביאר בספר 'ברית כהונת עולם' (מאמר הסתר אסתיר פ"ז) את דברי הגמרא (מגילה יד.) ויסר המלך את טבעתו אמר רבי אבא בר כהנא גדולה הסרת טבעת יותר ממ"ח נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל שכולן לא החזירום למוטב ואילו הסרת טבעת החזירתן למוטב, וז"ל. גדולה הסרת הטבעת בהיות הנס מתלבש בעולם הטבע, ואפילו הכי יוסר כיסוי הטבע ויתראה מה שלפנים ממנו, וזה 'מחזיר למוטב' ודאי יותר מבחינת מ"ח נביאים ושבע נביאות שהיתה בחינות הנבואה (שלהם) ממה שלמעלה מן הטבע לגמרי, ע"כ. כי עיקר ה'גדולה' במי שמוצא את הקב"ה בתוככי הטבע ומגלהו בתוך ההעלם שבעולם זה נחשב כמי ש'חזר למוטב'.

ובמה צדיקים התנבאו בסגנון אחד לפרש לשון המשנה (מגילה יז): 'הקורא את המגילה למפרע לא יצא', כי הלומד את המגילה מסופה לתחילתה, כלומר, אחר שכבר ראה את גודל הנס, והרי הוא מתפעל מן המאורעות שהיו בעבר, 'לא יצא' - כי תכלית האמונה שידע גם בזמן ההסתר שהכל לטובה¹¹. וזה נרמז בקריאת המגילה על הסדר דייקא, שעוד בטרם שנראים לעיניו ניסי השי"ת יאמין שהכל לטובה¹².

ובך ביאר הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע ב'קדושת לוי' (קדושה ראשונה) שמטעם זה לא נזכר שם שמים במגילה, כי כל הנהגת הבורא היתה מוסתרת ומכוסה, אמנם כאשר יתבונן בכל צירופי (התיבות - והיינו צירופי) המקרים יראה מִפִּינְ הַשִּׁמְיִן שיש מנהיג לבירה, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים בהשגחה פרטית¹³.

ובך פירש הרה"ק הבית אהרן (סז: ד"ה בסעודה של פורים) מה שאמרו (חגיגה ה): 'כל שאינו בהסתר פנים אינו מהם', שכל שאינו מוצא בשעת ההסתר את הפנים של הקב"ה, שאינו מאמין ש'הסתר' זה אינו הסתר אלא מדרכי ההשגחה עליו הרי אינו מכלל ישראל. כי כל ענייניו של יהודי לזכור תמיד הן בשעת הטובה והן להיפך ח"ו שהכל הוא מיד ה'.

וכבר אמרו (עיי' ספר קדמון 'יוסף לקח' א א) שהנהגה שם הוי"ה מרומז ב' פעמים במגילה בראשי תיבות - 'י'בוא ה'מלך ו'המן ה'יום (ה ד) ר"ת הוי"ה, וכן יוצא

וקריעת ים סוף. ונס כזה פרסומו גדול יותר לפי שעה, (מכאן לשון החת"ס) ומכל מקום אינו מפורסם השגחת ה' בתמידות על כל פסיעה ופסיעה. אבל בניסי אדר, לא נשתנה דבר מטבעו ולא היה שום פעולת אדם ביניהם, והמתבונן בדברים מתחילת סעודת אחשוורוש עד סוף מעשה המגילה יראה בהשגחה נפלאה ובהנהגת סדרי העולם.

וממשיך החת"ס, שינה הקב"ה מערכת השמים כאשר בן הוא פעולתו עמנו בכל יום ויום, אלא שאין בעל הנס מכיר בניסו... על כן מרבים בו בשמחה - שניכר בו יותר השגחת הבורא הפרטית עלינו. והיינו 'ימי הפורים לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם' (אסתר ט כח) בב' בחינות - א. שיתעורר כל אדם בפורים ויכיר עי"ז נפלאות תמים דעים והשגחתו. והשני' בפועל ממש, לא יעברו מתוך היהודים שבכל דור ודור עדיין בן הוא, כי נס זה אינו מעשה שהיה כבר היה, אלא - 'לא יעברו מתוך היהודים' - שעד היום כל הנעשה בעולם ונראה כשבע גרידא, באמת יש בו חשבון נפלא לטובתן של ישראל, וזהו עיקר אמונתנו, כמו"ש הרמב"ן (סוף פר' בא) מי שאינו מאמין בזה אין לו חלק בתורת ה'. ולכן 'מרבין בשמחה' בזה החודש, כי בשאדם מאמין שהקב"ה עמו (במרוצת ימי חייו) בכל עת ורגע להיטיב עמו, ובכל צעד ושעל אביו רחמו משגיח עליו להיטיב לו, ימלא לבו שמחה וצהלה בגיל ורגן לה'.

נא. הגה"צ רבי נטע ציינווירט זצ"ל היה אומר, שלומר על כל דבר 'גם זו לטובה' הוא קיום מחיית עמלק, שהרי זוהי דרכו של 'המן' לעמוד ולהכריז 'כל זה איננו שווה לי'.

נב. הוסיף ע"ז הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע (בית מאיר פורים ה) ביתר שאת, דאמונה לאחר הנס מצויה גם אצל הנכרים בני אומות העולם, וכמו שכתוב (ח יז) 'ורבים מעמי הארץ מתיהדים', ומעלתם של בני ישראל שהם מתחזקים באמונה בחי החיים גם בשעה שהחושך מכסה ארץ וההשגחה נסתרת, ומאמינים שיש אור גדול תחת ההסתר, בשכר האמונה יזכו לישועת ה' כהרף עין.

נג. ותתיישב בזה הקושיא הידועה, מדוע נקרא שם היום טוב 'פורים' על שם הפור זה הגורל שהפיל המן בעת צרה ולא על נס ההצלה, והלא כל המועדות נקראים על שם הנס, כגון חג הפסח שנאמר (שמות יב כז) 'ואמרתם זבח פסח הוא לה', אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים, וכן חג הסוכות - 'כי בסוכות הושבתי את בני ישראל' (ויקרא כג ג), וכיוצא בו בחנוכה על שחנו מן המלחמה בכ"ה בכסלו, ומה נשתנה בפורים שנקרא על שם הפור, והרבה תירוצים נאמרו בזה. ועל פי האמור יש לומר, שתכלית ומטרת יום הפורים הוא להשריש את האמונה בהשגחה עליונה גם בעת הסתרה כשעדיין חשיכה אופפת אותו ויקבל הכל באהבה, ועל זה מורה ענין 'הגורל' - שמבטל דעתו ומוציא לגמרי את מחשבתו וחשבונותיו, ומשליך יהוה רק על השי"ת, ולכן נקרא היום 'פורים' - לפרסם ולגלות כי זהו עיצומו של יום ותכליתו - כי ממנו נקח לעבוד להבין שאין אנו נחשבים אפילו כ'בורג' קטן בכל מערכת הנהגת העולם, רק הכל תלוי ונמצא אך ורק בידי ה', והכל מתנהל ממעל בחשבון טוב ומדוקדק.

וקבע שם המלך את מקום מושבו, ומאז נהפכה שושן להיות הבירה (שהרי המלך יושב בעיר הבירה), והיינו דכתיב 'כשבת המלך אחשוורוש על כסא מלכותו אשר בשושן הבירה בשנת שלוש למלכו', שאז נעשתה שושן לעיר הבירה, ותכלית כל זה, כי 'איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי', ומכיוון שרצו להגדילו בבית המלך - לישב בשער המלך, על כן עברה כל המלוכה לעירו של מרדכי.

המתבונן במעשה זה ישתומם כשעה חדא, וכי מה כל הרעש, ואי משום הכי היה מרדכי יכול לעבור ולהעתיק משכנו אל בירת המדינה, ושם היה 'יושב בשער המלך', אלא ביאורו, שאף את השירחה הזאת רצה הקב"ה למנוע ממרדכי, לכן סיבב שיתאווה אחשוורוש לבנות לעצמו כסא מלכות בשל שלמה המלך, ולא ימצאו מומחים לכך אלא בעיר שושן, ויוכרח לבנות שם את הכסא, באופן שלבסוף יתגלה שא"א להעביר כסא גדול כזה ממקום למקום, וממילא תיהפך 'שושן' להיות 'שושן הבירה'. וכל זה כדי שלא יצטרך יהודי אחד לנדוד מעיר לעיר ולהיטלטל בדרכים, ומכאן נלמד שכל העולם הזה נברא עבור כלל ישראל, וכל הנהגת העולם היא בחשבון מפורט ומדוקדק להפליא¹⁷, והכל כדי להיטיב לבני ישראל באחריתם, מכאן ילמד כל איש שהוכרח לנדוד ממקום למקום, לא יזעף לבו כי בוודאי 'חשבון' גדול יש בזה בשמים, בוא וראה כמה סיבב הקב"ה למנוע מנדידת הדרך של מרדכי...¹⁸

צירוף השם מסופי התיבות - כ"י כלת'ה אליו הרעה (ו ז), לרמוז שהן כשנמצא ברום המעלה שרק הוא מוזמן לבוא אל המלך והן כשנמצא בבירה עמיקתא כי כלתה אליו הרעה, תמיד אין זה מכוחו ומחמתו אלא הכל הוא מיד ה' המשגיח עליו בכל עת ובכל שעה, ורמוז יש בדבר, למען תדע כי הקב"ה נמצא בכל דבר וענין מראשית דבר ועד סופו, וכל העובר עלינו באמצעו של דבר מיד ה' הוא¹⁹.

בדבר המלך - נפלאות השגחה פרטית במעשה המגילה הנה כתיב בראשית המגילה (א ב-ג) 'כשבת המלך אחשוורוש על כסא מלכותו אשר בשושן הבירה, בשנת שלוש למלכו עשה משתה', ומביא הגר"א מווילנא זי"ע (בפירושו על המגילה פ"א ב) את דברי ה'תרגום שני', ששלמה המלך ע"ה היה לו כסא מלכות מעין כסא של מעלה, וכאשר ישבו עליו פרעה ונבוכדנצר ניוקו ונענשו [ומשום הכי נקרא 'פרעה נכה', כי בעלותו על הכסא הכישו צורת האריה שהיה חרוט על הכסא, ומזה נעשה צולע ברגלו], ובעלות אחשוורוש על כס הממלכה התאווה לישב על כסא כזה, אלא שפחד אחזו לישב על אותו הכסא שהווקו בו קודמיו, מה עשה, חיפש 'אומנים' שיבנו לו כסא אחר כמוהו ורק בעיר שושן נמצאו אומנים ראויים למלאכה קשה כזו, ואכן הללו בנו את הכסא הנכסף במשך שלש שנים, בגמר עבודתם כשבאו להעבירו להיכל המלך נתברר שא"א להעבירו ממקומו, והוכרחו להשאירו בשושן,

נד. וכך אמר הרה"ק החתם סופר (על הש"ס, מגילה ז:): מה שקבעו יום הזה לשמחה יתירה, הוא על פי מה שכתב בהקדמת יוסף לקח, משום כי ממנו נדע שגם בימי ענינו וצרותינו ואכתי עבדי אחשוורוש אנו, מכל מקום לא הסיר השגחתו ממנו לכלותינו חס ושלום. ולזה הטעם נ"ל שדקדקו כל כך בשתיית יין, משום שלא נברא אלא לנחם אבלים ולמרי נפש לפכח דעתם (סנהדרין ע.), להורות לנו סימן שנהיה כיון הזה שאפילו בימי צרותיו של אדם משמחו ומשכחו דאגותיו, כן אנחנו נשכח כל צרותינו ושעבודינו ונשליך כל יחינו על ה' כי לא יטשנו ולא יעזבנו.

וסיים שם בלשונו - וא"כ כל אחד ישער בעצמו לשתות כל כך יין, כאלו היה בעת צרה חס ושלום היה שיעור היין ההוא מפקחו ומשמחו, ככה ישתה, והיינו 'עד דלא ידע בין ארור המן' היינו ימי ענינו המתוארים על שם ארירותו של המן, 'לבין ברוך מרדכי' שהם ימי הישועה שלנו.

נה. וידוע מה שכתב הרמב"ם (בהקדמה לפירוש המשניות) שיתכן שיכניס הקב"ה בלב אחד לבנות ארמון כליל היופי ואפשר שיהיה הארמון ההוא מוזמן לאיש חסיד, יבוא באחרית הימים ויחסה יום אחד בצל קיר מן הקירות ההם, ויהיה לו סבה להינצל ממות, והרי שכבר כמה וכמה מקודם הגין לו הקב"ה את דרך הישועה והסיבה להצילו לחיים.

נו. איתא בגמ' (מגילה טו:): 'מה ראתה אסתר שזימנה את המן וכו', רבי שמעון בן מנסיא אומר אולי ירגיש המקום ויעשה לנו נס, ופירש רש"י, 'ירגיש שאני צריכה להחניף רשע זה ולזלזל בכבודי'. ולכאורה תימה רבתי היא, שלא מצאה זכות לעורר רחמים לביטול הגזירה ולעשות נס אלא ב'טענה' זו שהיא צריכה להחניף לרשע ולזלזל

אזי מסתברא שהיו קוראים לאחד העבדים שהיו שם באותה השעה, והיה המלך שואלו 'מה לעשות באיש וכו'', והיה עבד זה עונה לפי השגותיו - להעניק לו שדה במתנה וכיוצא בו, ואף את"ל שהיה משיב כעצת המן, מכל מקום לא היה בזה כלל השפלה להמן, אבל מסבב כל הסיבות סיבב שהמן יגיע לחצר המלך בעתו ובזמנו ממש, ומשם יפול מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, ומאז התחילה קרן ישראל להתרומם.

מוסיף בה ה'מלבי"ם' (ב כג עיי"ש) שהרי מדרך המלכות לשלם מיד שכר טוב 'כיד המלך' למי שיציל את המלך ממיתה לחיים, ואילו כאן 'לא נעשה עמו דבר' (ורק נכתב בספר הזכרונות), ואיך יתכן כדבר הזה, וכאן ב'השנחה פרטית' נשתמר שכרו לעת צרה להציל אותו ואת כל בני ישראל - ריווח והצלה ליהודים, ואילו היה משלם לו כגמולו בשעת מעשה, לא היה עוזר לו בעת צרה י"ח.

עוד מצינו ענין 'השנחה פרטית', כדכתיב (בפרק ו) 'בלילה ההוא נדרה שנת המלך, ויאמר להביא את ספר הזכרונות... ויאמר המלך מה נעשה יקר וגדולה למרדכי על זה... ויאמר המלך מי בחצר, ובאותו רגע - והמן בא לחצר בית המלך, ויאמר המלך יבוא - ויבוא המן, ויאמר לו המלך 'מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו', והשיב מה שהשיב, ומכאן תוקפו של נס ואתחלתא הנאלה. ועתה נחזה - שאם היה המן מקדים לבוא אפילו בכמה רגעים קודם לכן, היה שומע מבעד לחלון את שאלת המלך 'מה נעשה יקר וגדולה למרדכי על זה', ופשיטא שלא היה עונה למלך - 'יבואו לבוש מלכות וכו'', שהרי היה מבין שכוונת אחשוורוש היא לייקר ולכבד את מרדכי שונאו. לאידך, אם היה המן מאחר לבוא אפי' בכמה רגעים [ובפרט שממידת דרך ארץ אין לבוא אל המלך באישון לילה, אלא ששנאתו את מרדכי קלקלה את השורה], לא היה עומד בחצר בשעה ששאל אחשוורוש 'מי בחצר',

בכבודה, ואם אכן אין שום זכות ח"ו מה יתן ומה יוסיף הדבר הקטן הלזה. אלא, כי הקב"ה 'א-ל אמונה הוא ואין עול כי כל דרכיו משפט', ואין נותנים לאדם צער אלא לפי חשבון מדוקדק כחוט השערה, וכפי מה שנקצב עליו, על כן אמרה אסתר, שמא צער זה שאני זקוקה להחניף להמן ולזלזל בכבודי אינו בחשבון הגזירה, וממילא לא תוכל הגזירה להתקיים, ואף אם שורת הדין ח"ו להשמיד להרוג ולאבד, אך כן הוא הנהגת המקום ב"ה שלא להוסיף אפילו קורטוב של צער יותר מכפי הנגזר מלעילא.

וכך יש ללמוד מהא דאיתא (בר"ר ק ו) שהנהגה האגרות השניות' בהם נכתב אשר נתן המלך ליהודים להיקהל ולעמוד על נפשם נכתבו ונשלחו 'בחודש השלישי הוא חודש סיון בשלושה ועשרים בו' (אף שהגזירה כבר נתבטלה בט"ז ניסן), נמצא ששבעים יום חלפו מעת שנכתבו האגרות הראשונות בי"ג ניסן ועד לאגרות השניות, ובכל אותו הזמן היה שמחה וישועה לשונאי ישראל, ואמרו חז"ל, כי שבעים יום אלו ניתנו להם בשכר 'שבעים יום שעשו המצריים חסד עם יעקב אבינו' (בראשית נ ג), והרי שכל רגע ורגע של צער שהיה לישראל הכל היה במידה במשקל ובחשבון מדוקדק. נז. והיינו שהקב"ה הכין את הישועה בחשבון מדוקדק ולא הקדים את המאוחר ולא איחר את המוקדם אפילו ברגע כמימרא. ומכאן לימוד נפלא לכל בר ישראל, בל יתאוון לאמר, כבר שפכתי כ"כ הרבה תפילות על ענין פלוני, כ"כ הרבה מעשים טובים הרבתי, ועדיין לא נראית קצה ישועתי לבוא, מדוע אינני רואה כל תוצאה טובה מהתפילות והסגולות וכיו"ב, כי אדרבה הקב"ה סופרן ומצניען לעת זמן הנכון, יבוא יום ותראה כמה נתרבית הטובה הבאה עליך בעד המתנה זו...

נח. מעשה באחד מגדולי תלמידי מרן הבעש"ט הק' זי"ע שעקצו פרעוש באמצע שנתו, וכאשר הרגיש בצער העקיצה קפץ בבהלה ממיטתו והקערה שהכין סמוך למיטתו לנטילת ידים נהפכה על פיה, ורוב המים נשפכו על הארץ, מיד נטל ידיו עם שארית המים שנשארו בתוך הכד, ויצא ממיטתו לבדוק מה קרה, והבחין שהיו גחלים לוחשות סמוך לבגדיו, ואלמלא היו המים נשפכים ומכבים את הגחלים היתה האש אוחות בהם ומכלה את כל הבית, ובלבו הודה להקב"ה על הנס שעשה עמו, ויהי כאשר חזר למיטתו הבחין שקורות הבית שעל גבי מיטתו נפלו ונס גדול הוא שהייתה המיטה ריקה. עתה הודה להקב"ה על שני הניסים שגמל עמו הקב"ה בזה אחר זה. למחר סיפר לרבו הבעש"ט על שני הניסים שאירעו עמו, נענה הבעש"ט ואמר 'זכית לכך בגלל האמונה, כי מי שחי באמונה בהקב"ה, ויודע שאין שום דבר המתרחש מאליו, ואף כל הטבע בהשגחה פרטית הוא, אזי זוכה שמראים לו שכל המעשים המתרחשים עמו הם ניסים מן השמים', ולדידן ייאמר, אף מתוך השינה - כשאין מצבו שפיר עליו, ואינו רואה כי

ונהפוך הוא - מתוך הצרה המציא פדות ורווחה

א-ל להרים קרנות צדיק ולגדוע קרני רשעים - שהוכרח המן להרכיב את מרדכי ברחוב העיר, ולא עוד אלא דייקא בשעה שגאוותו של המן עלתה לשחקים והתפאר לאמר 'וגם למחר אני קרוי עם המלך' (ו יב) לישב עמו בסעודתו, אז נהפך הבל, ומשם הלך אל מיתתו. כך גם גזירתו הרעה שבכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר תינתן דת להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים נתבטלה ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם (אסתר ט א).

כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות, ח"א דף לב. ד"ה כתיב) דהנה אמרו חז"ל (נדה לא.) 'אין בעל הנם מכיר בניסו', והיינו כי פעמים רבות יקרה איזה מקרה לבלל או לפרט ואינו מכיר שתחת אלו הדברים נטמן איזה ישועה והצלה^ט, וכן נראה בדברי האגרת הזאת - מגילת אסתר, כי בראשית המגילה אנו מוצאים שמובין זה המן הרשע ייעץ למלך להרוג את ושתי 'ומלכותה יתן המלך לרעותה הטובה ממנה' (א יט), כשהתכוון שבתו תבוא למלוך תחת ושתי (תרנום אסתר ה א), אך בפועל הפך הקב"ה את עצתו ולא די שלא נהנה מהריגת ושתי, אלא דייקא עי"ז עלתה אסתר לגדולה והיא היא שגרמה לו להתלות על העץ. והמבין יבין כי הריגת ושתי היה (נס) בעין 'קריעת ים סוף' אלא שאין בעל הנם מכיר בניסו. וכן בגתנא ותרש ביקשו לשלוח יד במלך אחשוורוש אך הקב"ה הפך את רצונם ותלו אותם על העץ, וכל זה כדי שייכתב בספר הזכרונות שמרדכי הציל את המלך ובבוא העת יבוא על שכרו יחד עם השפלת המן, כמו כן 'בלילה ההוא' בהגיע המן הרשע לדבר עם המלך בענין העץ אשר הכין למרדכי הצדיק, ורצה להבוות את מרדכי בעיני המלך ולשלוח יד בו, דייקא בעת ההיא פעל

כי אין לה - קרוב ה' לנשברי לב

איתא בגמרא (מגילה ז.) 'שלחה להם אסתר לחכמים, כתבוני לדורות'. ולכאורה צריך ביאור, וכי חיפשה אותה צדקת להוסיף לעצמה כבוד ויקר - שישאר ממנה שם ושארית לדורות, ובדרך אפשר יש לומר, כי אסתר היתה בשפל המצב בהיותה יתומה מאב ומאם, ובדרך הטבע היה נראה שתמיד תישאר בשפלות, ולבסוף הצליח ה' דרכה, שנעשית מלכת מדי ופרס, והצילה את כלל ישראל ממות לחיים, וזאת רצתה להודיע לבני ישראל לדורותיהם לבל יתייאשו לעולם, ויתחזקו בכל מצב שהוא. כי אדרבה ע"י הקושי יתעלה ויגיע לראש ההר^פ. וכך ביאר ב'שפתי חכמים'

אם פרעוש (או 'אדם' הדומה לו) שעוקצו, מים שנשפכו וקורות ביתו שנפלו, יתחזק להאמין בהשגחת הבורא שהכל בחשבון מדוקדק, ויבטח בהשי"ת שרק הוא יתברך מסבב כל הסיבות, ויש טעם מיוחד וחשבון מפורט לכל דבר ומקרה המתרחשים בעולם.

נט. והא לך דברי צרי ומרפא אשר כתב הגה"ק ה'סטייפלער' זי"ע (חיי עולם ח"ב פ"ו), וז"ל, אמרו חז"ל במגילה (יג:) על הפסוק (אסתר ג א) 'אחר הדברים האלה גדל המלך אחשוורוש וכו', מאי אחר הדברים, אחר שהקדים הקב"ה רפואה, כי הקדוש ברוך הוא מקדים לישראל רפואה למכה. ומבואר, שעל כל צרה ועל כל צער וסבל שבא על האדם, יש כבר רפואה מוכנה עוד מקודם שבאה הצרה, וצריך רק לזכות לראות את הרפואה והתיקון. ומוסיף לאמר, וזאת הידיעה הוא עידוד וחיוזוק שלא יפול ביאוש בהיותו במיצר, גם כשנדמה לו שאין מוצא לצאת מהסבך, רק יתפלל ויבקש רחמים, ויעסוק בתורה ובמצוות לשם שמים, ולצפות תמיד לתשועת השם כהרף עין, ולא יפול ביאוש כלל חס ושלום וכו'.

וכן הוא בכל מבוכות ובלבולים ממחשבות רעות, המעיקים לפעמים אצל אנשים, ונדמה לו כי אין שום מוצא לסבך זה, באמת הפתרון והתשובה הוא פשוטה וברורה בתכלית הברור, אלא שכל זמן שאינו זוכה אינו רואה את הפשטות הפשוטה אשר לפניו, וצריך להיות בטוח שכאשר יתחזק בתורה ובעבודת הבורא יתברך בתמימות, סוף סוף יאיר השם יתברך את עיניו. ואל יפול ביאוש חס ושלום אף על פי שיעברו זמן זמנים טובא שיעמוד במבוכתו, כי סוף סוף יאיר לו השם יתברך, ולפום צערא אגרא. עכ"ל.

ס. כן כתיב גבי אסתר 'והנערה יפת תואר וטובת מראה ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת' (ב ז), וכתב ה'רוקח' (הובא ב'תוספות השלם' על מגילות) כי יפת תואר וטובת מראה ר"ת 'יתום', וכלומר, שדייקא משום שמתו אביה ואמה על כן זכתה מן השמים לתואר ומראה.

באר הפרשה - פורים

היא מקרבת אותו. אולם סוף דבר נתברר שאדרבה ישועתם של ישראל התגלגלה דרך אותו המשתתף. וללמדנו שאם נראה לאדם כי יש לו מפריעים ומשטינים אזי עליו להאמין כי בזה גנוז שם הוי"ה - שם הרחמים בסדרו, שהקב"ה עושה עלילות לבני אדם שמצמיח לו את הישועה על ידי המפריעים עצמן כאחשוורוש והמן.

קריאה של חיבה - עבודת ה'הכנה' לקראת פורים

בפרשתן (א א), 'ויקרא אל משה, ופירש רש"י, לכל דברות ולכל אמירות ולכל צוויים קדמה קריאה, לשון חבה, לשון שמלאכי השרת משתמשים בו, שנאמר (ישעיה ו ג) וקרא זה אל זה, אבל לנביאי אמות העולם נגלה עליהן בלשון עראי, שנאמר (במדבר כג ד) ויקר אלוקים אל בלעם. וביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע משמעות ה'קריאה' שעניינו הוא 'הכנה', כלומר שלא נתגלה הקב"ה בפתע פתאום, אלא משה רבינו הכין והזמין עצמו, לעומת זאת אצל בלעם הרשע היתה התגלות בלא הכנה מקודם, ועל כן אינה אלא כדבר 'ארעי' - שלא נשאר אצלו רישומא דקדושה מאותה התעלות, כי בלא שיכין האדם את עצמו להיות מוכשר וראוי לקלוט בקרבו אותה השפעת הקדושה הרי חסר ה'כלי' שיחזיק את הברכה. ורמז לדבר מה'תרגום' על הפסוק 'וקרא זה אל זה' - ומקבלין דין מן דין, והרי ש'קרא' הוא מלשון מקבלין, כי רק על ידי ה'קריאה' וההכנה זוכים לקבל את הארות הקדושה לאורך ימים³⁰.

ובך הוא לעניין כל דבר שבקדושה וכל עשיית מצוה שצריך להקדים את עסק ההכנה לקראתה³⁰, וכמו

(פתיחה למס' מגילה אות כה) בהא דאיתא בגמ' (יומא כט.) 'אסתר סוף כל הניסים' - 'ר"ל כשהאדם מניע שאין עוד מקום שיעשה לו נס, יזכור מעשה אסתר ויבטח בישועת ה' כהרף עין'.

איתא במדרש (אסתר ו ז) אמר להם הקב"ה לישראל אתם בכיתם ואמרתם (איכה ה ג) יתומים היינו ואין אב, חייכם אף הגואל שאני עתיד להעמיד לכם במדי לא יהיה לו אב ואם, הדא הוא דכתיב (אסתר ב ז) כי אין לה אב ואם. וביאר המהר"ל (אור חדש) וז"ל (בשינוי). ולבטל כוחו של עמלק צריך להתעלות אל המעלה העליונה מאוד, ולא יגיע אל המדרגה הזאת רק יתום ומי שנמצא בשפל המצב, כדכתיב (ישעי' נו טו) אני מרום וקדוש אשכון את דכא ושפל רוח. והשי"ת מגביה שפלים, ומפני כך הגביה את אסתר שהיתה יתומה מבלי אב ואם למעלה ממדרגת המן, ולפיכך כאשר אמרו (בנ"י) יתומים היינו ואין אב, אמר להם הקב"ה, אדרבה, אין הקב"ה עוזב השפלים המדוכאים, ולכך חייכם - הגואל אשר אעמיד לכם במדי יהיה יתום, מפני שהשי"ת מגביה אותו מעלה מעלה, להיות גובר על המן³⁰.

בן ידוע שמרומז שם הוי"ה כסדרו במגילה בלשון הכתוב (אסתר ה ד) 'יבוא המלך והמן היום אל המשתתף אשר עשיתי', והמעם שנרמז דייקא בפסוק זה שם הוי"ה כסידרו המורה על רחמים פשוטים ונגלים. כי כשאמרה אסתר 'יבוא המלך והמן היום' נבהלו בני ישראל מזה ראתה אסתר לעשות כן, והרי המן הוא צורר היהודים אשר גזר להשמיד להרוג ולאבד ומדוע

סא. ולכן אמרו בגמ' (שבת פח.) אמר רבא הדור קבלוה בימי אחשוורוש דכתיב 'קיימו וקבלו היהודים' קיימו מה שקיבלו כבר, ודקדקו חז"ל בלשונם ולא אמרו בימי מרדכי (אף שהנס נעשה על ידו) אלא בימי אחשוורוש, להורות על חשיבות ההתחזקות בזמן הצרה והקושי.

סב. כתיב במגילה (א כא) 'ויעש המלך כדבר ממוכן', איתא מהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (ב"א סט. ד"ה ויעש המלך) ע"פ מה שידוע דכל מקום שנזכר במגילה המלך הכוונה הפנימית היא למלך מלכי המלכים הקב"ה, וזהו פירוש 'ויעש המלך' שהקב"ה נותן לאדם ליהנות ולקבל מן היו"ט (וכן מכל מצווה) 'כדבר ממוכן', היינו כפי מה שהוא מכין את עצמו בטרם יבוא היום טוב.

סג. ומחלקי עבודת ההכנה הוא להכין את ה'ראש' לקראת המועד ולהתבונן בתוכן הפנימי של המועד, וכבר הובא משל ב'חשבה לטובה' מהרה"ק רבי העניך זי"ע (מערכת סיפורים) לאדם אחד שהיה בטבעו מפוזר ומפורד, בכל לילה בעלותו על יצועו לשינת הלילה היה מפזר את בגדיו לכאן ולכאן עד שהיה טובע בתוהו ובוהו. והיה הדבר מפריע לו ביותר בעת קומו משנתו, כי כל עוד שלא היה מסובב את הבית מאה פעמים לא היה מוצא את בגדיו, והיה מאחר בבואו לעבודתו. פעם שפך לבו בפני ידיו, ייעצו הלה עצה טובה שבכל לילה יקח לידו דף וקולמוס

ויתיישב בדבר היטיב איך יעשה וכו', ונראה לי שזהו גם כן מה שכתוב (שמות יב יז) 'ושמרתם את המצות', וזהו שיסדרו לומר הנני מוכן ומוזמן לקיים וכו', ר"ל שבכר אני מוכן ומוזמן, וזהו 'היכון לקראת אלוקיך ישראל' (עמוס ד יב) ר"ל שתכין עצמך מקודם ולא בפתע פתאום. וכבר בחנתי בנסיון שכאשר עשיתי מצוה בפתאום לא קיימתיה בראוי, לכן צריך להיזהר בזה. עכ"ל. וכידוע שספר 'חיי אדם' אינו ספר מוסר ומילי דחסידותא אלא כל דבריו נכתבו להלכה למעשה...

צא ולמד מדברי הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע (בית יצחק לפורים), על דברי המשנה (מגילה ב.) 'מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג' והם שלשה ימים שקודם הפורים, והיינו כי בפורים היה 'מתן תורה' שהרי קבלו בני ישראל את התורה מאהבה, (כמו שדרשו חז"ל בשבת פח.) וכשם שבמתן תורה ניתנו להם שלשת ימי הגבלה להכין עצמם לקראת קבלת התורה, כך קבעו שלשה

שמצינו בגמ' (תענית יב.) 'כל תענית שלא קיבל עליו מבעוד יום לאו שמייה תענית', והרי שאין ערוך למצוה בלא שיזמין עצמו ויתכונן לקראת עשייתה. ובוה מבאר מה שמסמך המדרש (רבה א א) את הפסוק (תהילים קג ב) 'ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו' להאמור בפרשתן 'ויקרא אל משה', כי צריך האדם להיות 'גבורי כח' לקבל על עצמו עול מלכות שמים ולהיות מוכן לעשיית המצות, להיות מ'עושי דברו לשמוע בקול דברו', וזאת למדנו ממה שנאמר 'ויקרא', שקדמה קריאה לציווי.

מעם נוסף בנחיצות חובת ה'הכנה' לדבר מצוה^{סד} מבואר ב'חיי אדם' (כלל סח סעיף כה), וז"ל, שומר מצוה לא ידע דבר רע, ר"ל שמחויב בשירצה לעשות איזו מצוה לא יעשה אותה בחפזון ובפתאום רק שישמור וימתין [כמו ואביו שמר את הדבר - בראשית לו יא] (ובוה יתבאר 'שומר מצוה' - כלומר שמצפה ומתכונן לקראתה)

ויכתוב בפרטות היכן הניח כל דבר ודבר, וכך עשה, בלילה הראשון כתב 'את כתונתי הנחתי על השולחן, את הפוזמקאות על הספסל', וכך כתב את כל בגדיו, וסיים את מכתבו 'את ראשי הנחתי במיטתי' ושכב לישון. בבקר של יום לקח את הפיתקא בידו ואכן בתוך כמה דקות מצא את כל בגדיו, לאחמ"כ מצא כתוב בפתק 'את ראשי הנחתי במיטה', פנה האיש למיטתו ולא מצא לא את ראשו ולא את עצמו, החל זועק ומייל וואו בין איך... וואו איז מיין קאפ... וואו בין איך... (היכן אני... היכן ראשי...) משל זה מוכיח לדרכם של הבריות, שאף שמרבים הם בכל מיני הכנות ועניינים מכל מקום 'את הראש' את עיקר הנקודה הפנימית הרי הם מפסידים. ולאחר מעשה הנו זועק היכן אני והיכן ראשי.

אמנם, אם כבר אתא ובא היום הגדול של חג הפורים ולא הכין עצמו, יתחזק בדברי הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע (פורים, ד"ה חייב אדם לבסומי) בדיוק לשון הכתוב (אסתר ט כח) 'והימים האלה נזכרים ונעשים', שלא כתיב 'להזכיר ולעשות' בלשון עתיד, אלא 'נזכרים ונעשים' - שמשמע שנזכרים ונעשים מאליהם ואפילו בלא הכנה.

סד. וכבר אמר הגר"א זי"ע לפרש הפסוק (ישעיה ו ב) 'יחיינו מיומיים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו', דהנה פירשו חז"ל (בר"ר נו ג) מדוע נקראת סכין של העקידה 'מאכלת' - על שם שישראל אוכלים מתן שכרה, וקשה, הרי 'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא' (קידושין לט:), אלא ודאי אין בני ישראל אוכלים מפירותיה של עקידת יצחק עצמה, רק מכל יגיעתו ועבודתו שטרח אברהם אבינו סביב המצווה - בהילוכו שלושת ימים עד ראותו את הר המוריה ובעצם העלאת בנו יחידו ע"ג המזבח, כי על ההכנה והטירחה אודות המצווה יש שכר גם בהאי עלמא, ולכן סיפרה לנו התורה את כל ההכנות והזריזות שעשה לקיים מצות עקידה, השכים בבוקר וחבש בעצמו את חמורו, ובקע עצי עולה, להודיענו כי מכל זאת אנחנו אוכלים בעולם הזה. וזה אומרו 'יחיינו מיומיים' כי בשכר אותם שני ימים שהלכו עד לעקידה יאכלו בני ישראל אף בעולם הזה, ואילו 'ביום השלישי' - זה מעשה העקידה גופא, 'יקימנו ונחיה (רק) לפניו' דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קול אליהו וירא אות טז).

הרה"ק רבי חנוך העניך הכהן מאלכסנדר זי"ע היה אומר בשם המגיד מזלאטשוב זי"ע, דהנה דרשו חז"ל (מגילה טז.) מאי דכתיב (אסתר ו ד) 'והמן בא לחצר בית המלך החיצונה לאמר למלך לתלות את מרדכי על העץ אשר הכין לו - תנא, לו הכין, שהכין את העץ לתלות את עצמו עליו, ושאל הרה"ק מדוע הוציאה הגמ' את המקרא מידי פשוטו שהכין את העץ למרדכי, אלא, כי הכנה לא שייך אלא לדבר מצוה, והרי לתלות את מרדכי עוון גדול הוא, אלא על כרחך לדרוש ש'לו הכין' - לתלות את המן, וזה אכן מצוה גדולה (הובא בחשבה לטובה לפורים).

באר הפרשה - פורים

וב'משנה ברורה' (תרפ"ו סק"ב) הביא לבאר [ומקורו ב'לבוש' ע"ש] 'כי בימי מרדכי ואסתר נקהלו ביום י"ג באדר להלחם ולעמוד על נפשם, והיו צריכין לבקש רחמים ותחנונים שיעזרם ה' להנקם מאויביהם, ומצינו כשהיו ביום מלחמה שהיו מתענין, שכן אמרו רז"ל (מכילתא פר' בשלח ס"פ א) שמושה רבינו ע"ה ביום שנלחם עם עמלק היה מתענה, וא"כ בודאי גם בימי מרדכי היו מתענים באותו יום, ולכן נהגו כל ישראל להתענות בי"ג באדר. ונקרא 'תענית אסתר' כדי לזכור שהש"ת רואה ושומע כל איש בעת צרתו כאשר יתענה וישוב אל ה' בכל לבבו כמו שעשה בימים ההם, נמצינו למדין, שטעם קביעת התענית הוא להשריש את כח התפילה והתשובה בלבות בני ישראל, שיזכרו וידעו שבכל דור ודור שומע הקב"ה לתפילת כל פה עמו ישראל ברחמים בכל עת ובכל שעה אם שבים אליו ית'.

ויש עוד טעם לתענית אסתר אשר גילה ה'מגיד' למרן ה'בית יוסף', וכפי שהביא ה'קב הישר' (פצ"ו) וז"ל. 'שהשגחת הקב"ה הוא תמיד על ישראל שהן נחלתו

ימים לפני פורים כג' ימי הגבלה - שבהם יוכל האדם להתבונן כראוי כדי שיהא מוכן ומזומן ליום הנשגב והגדול הזה"ה.

ויש שלמדו מהגמרא (מגילה ל.) 'כי היכי דלא תיקדום עשיה לזכירה', עשיה זה פורים וזכירה זו קריאת פרשת זכור, ולא מצינו בשאר מצוות שמקדימים 'זכירה' לעשיית המצוות, ולרמזו לן שרק ע"י ה'זכירה' וההכנה מתחילה יוכל לקיים 'עשיה' דפורים.

תענית אסתר - סגולת היום לקבלת התפילות

חבמינו ז"ל קבעו יום י"ג אדר לתענית אסתר, וצריך ביאור מהו ענין תענית זו, דבשלמא 'ארבעת הצומות' שבמשך ימי השנה נקבעו על הצרות והתלאות שעברו על בני ישראל בימים ההם - בחורבן הבית, ועדיין לא נושענו שעדיין לא נבנה המקדש, אבל תענית זו שהתענו בימי מרדכי ואסתר ביציאתם למלחמה, וכבר נגמרה המלחמה - ונהפוך הוא אשר ישלפו היהודים המה בשונאיהם, א"כ תענית זו למה היא באה.

סה. בטרם ניגש לימי הפורים הבעל"ט עלינו לזכור כי ימים קדושים אלו הינם אוצרות גדולים מוכנים לפנינו, ומן השמים ניתן בידנו הכח להוציא ולמשוך מהם השפעות גדולות ורבות בגשמיות וברוחניות, יזהר כל אחד שלא להיות 'שוטה המאבד מה שנותנים לו'.

וכבר אמר הגה"צ רבי אליהו דסלר זצוק"ל (מכתב מאליהו אלול תשרי) כי העשיר נוסע ל'מעיינות מרפא' להתרפא, ואילו העני שאין לו די מעות ליסע לשם יכנס לבית הרוקח (בית מרקחת), יקנה בקבוק קטן ובו מים ממעינות, ימשח עצמו בהם זעיר פה וזעיר שם, וידמה בנפשו כאילו נסע לשם. כן 'העשיר ברוח' בבוא ימים וזמנים נעלים ייכנס כולו לתוככי המעיינות וירפא עצמו היטב, מה יעשה העני ברוח, יסתפק באיזה התעוררות קטנה - ב'משיחה' קטנה פה ושם, ותו לא מידי...

וצריך להתבונן כי הזמן גרמא להלך בגדולות ובנפלאות, ובדרך רמז יבואר מה שאמרו (מגילה ז): 'קם רבה שחטיה לרב זירא', כי שני דרכים ישנם בעבודת ה', יש המהלך בגדולות בלימוד שעות רבות רצופות ובעבודת ה' מופלגת, וזו בחי' 'רבה', ויש המהלך דרגא בדרגא, שמקבל עליו ללמוד כפי יכולתו ומשם עולה ומתעלה, וזו הנקראת בחי' 'זעירא' מלשון קטנות, ובפורים אין להסתפק במועט אלא 'קם רבה' - העבודה בגדולות 'ושחטיה לרבי זירא' - דהיינו הדרך בקטנות, כי קדוש היום לאדונינו לפעול בו בעצמו גדולות ונצורות ולהתחנן על נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי.

בפולין היו רגילים לומר, כי מדרך הגנבים להסתובב ברחבי הנמל, מקום אשר עשירי עם מהלכים כשבאמתחותיהם כסף וזהב לרוב, הללו היו משליכים מטבע על הארץ, ובשעה שהיה העשיר מתכופף להגביהו והיה מסיח דעתו לרגע מאוצרותיו היו הגנבים בורחים עם האוצר הגדול בידיהם. ואמרו על כך ש'קונץ' זה מועיל רק למי שאינו יודע מערמימות הגנבים, כי המכיר בנכליהם נזהר ביותר שלא ללכת אחרי מחזות שוא ואינו מסיח דעת כלל ונשארים שאוצרותיו בידו. כך היצר הרע בהגיע זמנים גבוהים הריהו משליך 'מטבע' לבלבל דעת (להיות עסוקים בזוטות, בלבושי התחפושות ושאר ענינים צדדיים) להסיחנו מן העיקר שלא ננצל כראוי את הזמנים ושלא נעמוד בתפילה לפנינו, אין לנו אלא להכיר בנכלותיו ולהזהר ממנו עד מאד.

ימים של רצון ואהבה, לכן טוב להתפלל ביום תענית אסתר, ושומע תפלה יקבל ברחמים וברצון את תפלתו אמן, עכ"ל^ס.

נזכרים ונעשים - נס פורים בזמן הזה

כתיב (אסתר ט כח), 'והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור' וגו', ופירשו צדיקי הדורות, שבא הכתוב לומר, כי אותו גילוי נפלא שהיה בשעת הנס, וכלשונו של האר"י הק' זי"ע ש'הארה הזאת לא היתה לא בשבת ולא ביו"ט אלא בפורים לבד, הרי הוא 'נעשה ונזכר' בכל דור ודור ובכל שנה ושנה, וגם בשנה זו מתעורר כל תוקף הנס כבימים ההם בזמן הזה^ס, וכמו שכתב הגה"ק ר' חיים ויטאל זי"ע (פע"ח פ"ה) בהאי לישנא 'שהשם יתברך רוצה להטיב עמנו ולהאיר לנו בכל זמן וזמן ובכל שנה ושנה בימי הפורים האלה שאז נעשה הנס, ושתמיד בימים האלה יתגלה אותו הארה של מרדכי ותשאר קיימת תמיד'. ובוה מבאר מה שאמרו רז"ל כל המועדים עתידים ליבטל חוץ מן הפורים, שנאמר (אסתר שם) 'ימי הפורים לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם'.

ובך איתא בתשובת הרשב"א (ח"א תשו' צג) שענין הפורים אינו נמדד לפי מעשיהם של ישראל באותו הדור אלא כבימים ההם בן ממש הוא בזמן הזה. ובה ענה למי ששאלו על דברי המדרש - 'אפילו אם כל המועדים בטלים ימי הפורים לא יהיו נבטלים, שנאמר (אסתר ט כח) וימי הפורים לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם', ושאל השואל, מי הוא זה שיאמר שיבטל דבר אחד מן התורה, אפילו אות אחת ואפילו קוצו של יו"ד. ורבו המפרשים הגדה זו באזני ולא נכנס בה אחד מהם הודיעני פירושה. והשיב הרשב"א, וז"ל. דברים נוספים עוד בהגדה זו, והוא שאמרו שם אמר

ועדת סגולה, והוא חפץ להצדיקם כדי להנחילן שבר טוב לעוה"ב, וביום שמגיע י"ד [באדר] להיות ישראל שמחים וששים בו על תוקף הנס שעשה הקב"ה בהמן הרשע ובבניו ובשאר שונאי ישראל אז היא נקראת שמחה של מצווה, וע"כ אמרו רבותינו ז"ל 'חייב אינו לבסומי בפורי'א'. והנה יש לחוש פן על ידי רבוי האכילה ושתיה ושמחה באין ישראל לידי חטא, לכן הקדים הקב"ה התענית, לפי שהתענית היא סגולה להנצל על ידי התענית מן החטא, ולא יהיה כח להשמן ולילית לקטרג עליהם, ולהביאם לידי חטא מחמת ריבוי האכילה ושתיה, וטוב לכוון כשיאמר (בסליחות לתענית אסתר) פזמון 'במתי... בשאומרים (שם) שומע תפילה והעבר תיפלה, צריך לכוון שלא יבואו לידי חטא ועיון ח"ו ע"י ריבוי אכילה ושתיה ושמחת פורים. וע"י סליחות ותחנונים שאנו אומרים בכנופי'א בזה אנו מעוררים זכות מרדכי ואסתר'.

וזוסיף שם בהמשך דבריו, 'לכן יושבי כפרים צריכין ג"כ להיות בחבורה קדישא בבית הכנסת ביום תענית אסתר, כי יום זה הוא מסוגל מאד שיקובל תפלתו בזכות מרדכי ואסתר, וכל מי שצריך רחמים על איזה דבר שהוא צריך להתפלל יקה פנאי לעצמו ביום התענית אסתר ויאמר תחלה מזמור כ"ב בספר תהלים 'אילת השחר', ודרשו חז"ל (יומא כט). דאסתר הייתה נקראת 'אילת השחר', ואח"כ ישפוך שיחו לפני ה', ויבקש בקשתו ויזכיר זכות מרדכי ואסתר אשר בזכותם יעתר לו הקב"ה, ויפתח לו שערי רחמים ותקובל תפלתו ברצון... על כן אוהבי ה' עדת עם קודש הנועדים לדבר ה' לשמוע קול מגילה ביום המועד הזה, שהוא פורים, אשר לעתיד כל הימים טובים יהיו בטילים וימי פורים לא נבטלים, צריכין אנו להזכיר זכותן של מרדכי ואסתר, כי יום תענית אסתר ויום פורים הם

סו. הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע היה יושב ספון בחדרו במשך כל יום תענית אסתר, ואף לשאלות שהיה נשאל היה משיב במהירות. וכן נהג הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע להתייחד ביום הזה עם קונו, ולא יכלו לדבר עמו מענינא דעלמא, והעידו צדיקים, שעל ידי עבודתו ביום זה הכניע את הקליפות של כל השבעים שרי מעלה (שהם שריהם של אומות העולם).

סז. וכמו שאמר הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע, שבכל המועדים אומרים 'זכר ליציאת מצרים' כי עושים אותם כ'זכר' לנס שהתרחש בימים ההם, אבל בפורים כתיב (ט כח) 'והימים האלה נזכרים ונעשים' בפועל ממש, ובכל שנה ושנה מתעורר הנס בזמן הזה מחדש כפי שהיה בימים ההם ממש, ואף בימינו אנו יש 'ונהפוך הוא' כפשוטו - לבטל כל גזירות קשות ואכזריות ולהמתיק הדינים ולרחמים ולרצון.

רק ביום שנחו מאויביהם. אלא צריך לומר, 'רק ימים ההם - הנסים שהיו אז והם מתעוררים בזמן הזה על ידי קריאת המגילה ושאר המצוות של היום'. וכלומר, שאין הבוונה 'בזמן הזה' ל"ד אדר שהיה בזמנו, שהרי אז לא היה שום נס בו ביום, אלא בזמן הזה - עכשיו ובהאי שתא^{סח}.

ונתנה תוקף - רוממות יום הפורים

ידועים דברי התיקון^ז (דף נו:): שקדושת יום הכיפורים היא מעין קדושת פורים, ולכן נקרא 'יום כפורים' עם כ"ף הדמיון, דהיינו 'פפורים'^{סט}. ואמרו צדיקים (הרה"ק מרוזין ז"ע, ועוד) עפ"י הכלל הידוע (תענית ז.) מי נתלה במי, הוה אומר קמן נתלה בגדול, והדברים נוראים, שקדושת הפורים גדולה יותר מיום הקדוש^ש דכתיב גביה (ויאל ב יא) 'כי גדול יום ה' ונורא מאד ומי יכילנו'^{ע"ב}.

ולא עוד אלא שכל מהותו של יום הכיפורים ישתנה לעתיד לבוא להיות יום עונג כיום הפורים, וכלשון הוזה"ק (שם) 'יום כפורים - דעתידין לאתענגא ביה ולשנויי ליה מעינוי לעונג'^{ע"ב}.

רבי אף יום הכפורים אינו בטל לעולם, שנאמר (ויקרא טו לד) 'והיתה זאת לכם לחקת עולם', ואם כן זה קשה יותר, שהרי גם בפסחים כתב חקת עולם... על כן נראה לי פירושו, שכל המועדים לא הבטיח עליהם הבוי"ת שלא יגרום החטא ביטולם באחד מן הזמנים, וכמו שכתב (איכה ב ו) 'שכח ה' בציון מועד ושבת', אבל בימי הפורים הבטיח דכתב לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם, לא יעברו ולא יסוף - עשאום הבטחה לא אזהרה. וכן יום הכפורים 'והיתה זאת לכם' - הבטחה שתהיה לחוקת עולם, שהיום יכפר ואפילו לא ישמרוהו. ודעת רבי כאן כדעתו בגמרא דאמר יום הכפורים מכפר בין על השבים בין על שאינן שבים, אבל חקת עולם האמור בפסח 'אזהרה' - לא הבטחה' דכתיב (שמות יב יד) חוקת עולם תחגוהו ושמרתם לדורותיכם.

והוביח זאת הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תר"ס ד"ה והימים) ממטבע הברכה שתקנו חז"ל לברך 'שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה', שלכאורה תמוה מהו 'בזמן הזה' והלא אותם הניסים שנעשו לאבותינו היו בי"ג באדר - שאז נלחמו בשונאיהם, ואנו חונגים

סח. וכן יש ללמוד ממה שכתב ה'דרכי משה' הארוך (תרצ"ג ד) 'אם חל מילה בפורים מלין התינוק ואח"כ קורין המגילה, כדי שיהיה גם כן בכלל יהודי, ולומר ליהודים היתה אורה'. היינו שכל מה שנאמר במגילה על היהודים יחולו אף על הרך הנולד, ומכאן, שבעת קריאת פסוקי המגילה כביום הזה שבים ונעשים כל מה שאירע בימים ההם, דאל"כ למה צריך למול את התינוק קודם הקריאה, הלא הפסוק 'ליהודים היתה אורה' קאי על היהודים שהיו בימי מרדכי ואסתר, אלא ודאי שהקריאה מעוררת את הזמן בפועל ממש, וליהודים היתה אורה ושמחה קאי על 'היהודים' שבדור הזה, וביד כל אחד מהם לזכות כהיום לאורה ושמחה כפשוטו ממש, ולכן מלין את התינוק קודם המגילה שאף עליו יחולו כל הישועות והאורות, ואם כן יבין וישכיל כל חד וחד שלא להישאר מחוץ לכלל היהודים, אלא להכניס עצמו גם כן בכלל היהודים...

סט. הגר"א מוילנא היה מרבה במשתה בכל יום הפורים, וטעמו ונימוקו עמו, שהנה בכל יו"ט קיי"ל שחציו לה' וחציו לכם, ופורים ויום הכיפורים יום אחד הם, וחציו לה' מתקיים ביוה"כ שאסור באכילה ושתיה, ואילו ה'חציו לכם' מתקיים בכל יום הפורים.

ע. וכך כתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (פרי צדיק שמות, פורים א ד"ה ואיתא בתיקוני), וז"ל, וכן אומרים בשם הרבנים הקדושים זללה"ה דפורים בחינת יום הכפורים, ונקרא יום כפורים היינו כמו פורים, ובאמת נרמז בתיקוני זוהר כנ"ל. וכמו ביום הכפורים עיצומו של יום מכפר כן ימי הפורים עיצומו של יום עושה מחיית עמלק. רק האדם צריך שיזכור שהיום יום הכפורים וכן שהיום פורים.

עא. ובזה ביארו הטעם שבאמצע הסוגיא המדברת במעשה דאחשוורוש והמן במס' מגילה (דף י:): נאמרה המימרא של רבי לוי 'דבר זה מסורת בידינו מאבותינו, מקום ארון אינו מן המדה', היינו שארון העדות בקודש הקדשים לא תפס מקום כלל ולא מיעט חללו של קודש הקדשים, ומה עניינו לשם (לפי פשוטו נאמר בדרך אגב, איידי דהביאו שם עוד מימרות דרבי לוי), ולהאמור נרמז כאן דבר גדול, דכשם שאין לנו השגה בארון הברית, וכל עצם הענין ש'מקום ארון אינו מן המידה' אינו נתפס בשכל אנושי, כך על האדם לדעת שאין לו השגה בקדושת יום הפורים שהוא גבוה מעל גבוה. עב. עד היכן הדברים מגיעים יש ללמוד ממה שכתב המשנה ברורה (סי' צ ס"ק כח) וז"ל. כתב בתשובת רדב"ז תפוס שהשר נתן לו רשות יום אחד להתפלל עם הצבור במנין איזה יום שירצה יתפלל אותו היום תיכף ולא יחמיץ

אלא כל מי שפושט ידו ליטול נותנים לו' (תרצ"ד ג), ומשום הכי אף למעלה 'קבלו' לקיים הלכה זו, והקב"ה מוחל וסולח לעוונות כל חר וחר מבני ישראל באיזה מצב שיהיה, (ובלבד שיהא פושט יד לקבל המחילה), וכלשונו, למטה קבלו לתת מתנות לכל דורש בלי הבדל, וכן קיימו למעלה לכפר לכל בין ראוי בי שאינו ראוי".

ורמזו לה צדיקים בפיוט (שושנת יעקב) 'וגם חרבונה זכור לטוב' מלשון חרבן, דאף מי שחלילה נחרב ונהרס מצבו הרוחני זכור לטוב ביום הזה (עיי' דברי שמואל פורים) ע"ד. וכן פירשו 'כל הפושט יד - אפילו א פשוט האנט', היינו אפילו יהודי פשוט שבפשוטים ופחות שבפחותים הפושט ידו ורוצה להתקרב אל ה', 'נותנים לו', כי אין מדקדקין במהות המבקש, אלא כל הרוצה יבוא ויטול". וכלשונו של הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (פרי צדיק) אין מדקדקין במעות פורים (שו"ע סי' תרצ"ד ס"ג), והקב"ה כביכול מקיים את המצוות, ונותן צדקה לכל דורשי ישועתו בכל העניינים.

זכר לדבר מביא הרה"ק ה'אמרי נועם' מדו"קוב זי"ע מדכתיב (שמות ל י) 'וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכיפורים אחת בשנה יכפר עליו לדורותיכם', ובפל' לומר ב' פעמים 'אחת בשנה', כי יש שני ימים מיוחדים בשנה, אחד הוא יום הכיפורים שיש בו 'מדם החטאת', והשני הוא פורים, ונקרא 'אחת בשנה' גם בלא זריקת הדם, ובשניהם 'יכפר עליו לדורותיכם' (הובא בספרו חלק המועדים, פרשת זכור ד"ה בפסוק וכפר אהרן).

הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זי"ע (ישמח ישראל מטשורטקוב, פורים שנת תרפ"ד) מביא משם זקנו הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע, דבזה גדולה מעלת יום הפורים מיום הכיפורים דיום הכיפורים מכפר רק לשבים (כרבנן יומא פה: וע"ע רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג), ומבאר הרה"ק מטשורטקוב כי בפורים אמרו חז"ל (מגילה ז.) 'קיימו למעלה מה שקיבלו למטה', ומכיוון ש'למטה' קבלו על עצמם להעניק ולתת לכל דורש - אף למי שאינו ראוי, שהרי 'אין מדקדקים במעות פורים,

המצוה להמתין על יום כיפור או פורים. עכ"ל. ולא קאמר ליו"כ או לר"ה וכדומה, אלא רק יום כיפור ופורים... עג. ויש שאמרו עוד, דבימים אלו נותן הקב"ה לבניו עם ישראל גם 'כלי קיבול' שיוכלו לקבל בו את השפע הנשפע בפורים, ונרמזו כן בדבריהם כל הפושט ורוצה להיות טוב, אזי אפילו יד זה הבית קיבול נותנין לו, ואף שבכל ימות השנה אי אפשר לאדם ליהנות מן האור אלא אם יפתח בעצמו פתח כחודו של מחט תחילה, מכל מקום סגולת יום הפורים היא שאף בלא אתערותא דלתתא משפיע הקב"ה שפע רב אם יש לאדם הרצון להתקרב, ולא עוד אלא שאין מדקדקין אחרי רצון זה שיהיה בשלימות וללא פגם, וזה חסד גדול מאת אבינו אב הרחמים. ובדרך צחות יש להוסיף, דהא נתבאר שהקב"ה מקיים מצוות היום של משלוח מנות, ומדרך העולם לתת משלוח מנות בכלים נאים ומשאירים גם את הכלי אצל המקבל [דלא כבשאר ימות השנה, שבדרך כלל יטול המקבל את המאכל, ואת הכלי יחזיר לבעליו], והכי נמי בתת הקב"ה שפע לישראל ביום הפורים - למשלוח מנות, נותן להם גם יחד את הכלים שיוכלו לקלוט ולהשריש את האורות בקרבם. עד. סיפר לי אחד ממרביצי התורה, שבישיבתו היה בחור שהחל לרדת מטה מטה רח"ל, וכבר היו לו סימנים באותו בחור שאינו מניח תפילין, בהגיע יום הפורים נכנס הנ"ל לבית הכנסת, פתח את ארון הקודש וגעה בבכי לפני אביו שבשמים שירחם על בחור פלוני בן פלונית. ועד מהרה נתהפך לבו של הבחור מן הקצה אל הקצה והחל ללמוד בהתמדה וכבר נבחן על מסכתות שלמים, וכל צוות הישיבה מהללים אותו שהוא אחד המיוחדים בישיבה, ואין הסבר לדבר כי אם שתפילותיו ביום הפורים עשו שורש למעלה ופרי למטה. עה. חידוש להלכה חידש ה'שפת אמת' (מגילה ז: ד"ה בגמרא רבה שדר) דאינו ראוי שישלח אדם משלוח מנות לרבו או למי שגדול ממנו בחכמה, שהרי כתיב (אסתר ט, יט) 'ומשלוח מנות איש לרעהו' וחציף הוא לקטן לכנות 'רעהו' למי שגדול ממנו, אך אם שלח הגדול לקטן תחילה מותר הקטן להחזיר ולשלוח לו מנות, שהרי גילה הגדול את דעתו שהוא מחשיב את הקטן בכלל 'רעהו', וממילא מותר לנו לתת לו משלוח מנות. לפי זה שמעתי דבר נחמד מצדיק אחד, דבפורים 'חייב' הקב"ה כביכול לתת לנו משלוח מנות עם השפעות טובות תחילה, ורק אז נחזיר לו מצוות ומעשים טובים, שהרי אסור לנו לפתוח ולכנות את הקב"ה בכינוי 'רעהו', ומשום הכי מוכרח הקב"ה כביכול להשפיע כל טוב סלה, כדי שיוכלו בני ישראל לקיים מצות היום ולהחזיר לו מנות של מצוות ומעשים טובים.

וכהנים בעבודתן גם למעלה כולם באין לשמוע מקרא מגילה, עכ"ל.

בקשתך עוד ותעש - ביום הזה ימלא הקב"ה 'כל' משאלותינו ביום הפורים ניתן ביד כל איש פשוט מישאל כל כ'צדיק הדור', ולמד כן הרה"ק הי"ש משמואל זי"ע (פורים תרע"ז, אור ל"ד אדר, ד"ה ובבוקר אמור) מהפסוק (אסתר ה יד) 'ובבוקר אמור למלך ויתלו את מרדכי עליו, ותמוה, כיצד אמרה לו 'ובבוקר אמור למלך' בדרך ציווי, הרי חוצפה היא לצוות על המלך כדת מה לעשות, והיה לה לומר 'ובבוקר תבקש מהמלך' או תשאל מהמלך, וביותר תגבר התמיהה שאכן כך נהג המן בפועל - כדכתיב (ו ד) 'והמן בא אל בית המלך החיצונה לאמור למלך לתלות את מרדכי על העץ'.

אך האמת, שבאותו זמן היה המן גדול מאחשוורוש, וכמפורש בגמרא (מגילה טו.) 'גבה המן מאחשוורוש', וכן במדרש (ילקוט אסתר תרנ"ג) 'וישם את כסאו מעל כל השרים אשר אתו (אסתר ג א) - עשה לו בימה למעלה מבימתו (של אחשוורוש), ושמו ראש מעל כל השרים אשר אתו, ואכן היה בידו להורות למלך לתלות את מרדכי, כי הוא היה שליט אף עליו.

ומשום הכי, כאשר 'ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים בשונאיהם', ולא עוד אלא ש'בית המן ניתן לאסתר', ניתן בידינו כח זה - וכשם שרשע זה לא היה צריך לבקש מאת המלך רק היה בידו לצוות עליו לקיים רצונו, כך ביום זה יש ביד האדם לומר להקב"ה כביכול מה תעשה ומה תפעל", דרך אמירה וציווי, בענין הצדיקים גוזרים על הקב"ה והוא עושה - לתלות

וכבר אמר הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זי"ע (דברי יחזקאל פורים ד"ה חייב איניש), שביום הזה יש ביד כל יהודי את הכוח שיש לבתן גדול לפני ולפנים בקודש הקדשים. וכיוצא בזה כתב ה'שפת אמת' (פורים תרנ"ז) ויליף בן מקרא (ויקרא טו ב) 'ואל יבא בכל עת אל הקודש' כי אם ביוהכ"פ, ואילו גבי פורים כתיב (אסתר ד טז) 'ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת', שאפשר 'להיכנס' בקודש הקדשים (כלומר, להשיג אותה הקדושה) אף שאינו יוהכ"פ.

וכך איתא ב'חתם סופר' (דרשות, חלק א דף קנו עמוד ב ד"ה אלא) שכתב 'ובאמת פורים יום טוב גדול הוא, הן לענין קבלת התורה ברצון הוא חשוב מיו"ט של שבועות, והא בחג השבועות קבלו באונם 'שכפה' עליהם הר כגיגית, ואילו בפורים - הדר קבלוהו בימי אחשוורוש 'ברצון' (עי' שבת פח.), והן לענין גאולה ממיתה לחיים הוא טפי מגאולת מצרים מעבודת לחירות, ומסיק ומסיים 'על כל פנים בהא סלקינן, דפורים עדיף וקדוש מפסח ושבועות' ע"י.

הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (פורים תרנ"ב) מדייק בלשון הכתוב (אסתר ט יח) 'וְעָשָׂה אוֹתוֹ יוֹם מִשְׁתָּה וּשְׂמִיחָה, שְׁלֵכָאוּרָה הִיָּה לוֹ לֹמַר 'ועשו' בלשון רבים, ומדוע נאמר בלשון יחיד, אלא מבאר וז"ל. דקאי על הקב"ה שעשה אותו יום משתה ושמיחה. שהיה שמחה לפניו במרום שניצולו בני ישראל מאותה הגזירה שהיה נגזר גם בשמים, כדאיתא כמדרש, ואח"כ כשנתבטלה ע"י תשובתם ונהפך לטובה עשה אותו יום משתה ושמיחה, כמו שאמרו חז"ל (פסחים קט"ו.) 'למנצח - למי שנוצחין אותו ושמח'. ואלה הימים כמו שמתפרסם בו הנס למטה, כך למעלה בשמים נזכרים הנפלאות.

עו. שנה אחת הסתגר הרה"ק רבי שמעון נתן נטע מלעלוב זי"ע [בן הרה"ק רבי דוד צבי שלמה מלעלוב זי"ע] במשך שעות רבות ביום הפורים, והיה קהל גדול שהמתין בחוץ להיכנס ולהביא לפניו משלוח מנות, אך אף שנתאחרה השעה לא יצא מן החדר ולא פתח להם את הדלת, בין הממתינים היה החסיד רבי מתתיהו דייטש ז"ל ובראותו את הציבור הגדול המחכה, אזר אומץ ופתח את הדלת ונכנס אל הקודש פנימה, וכשהוא מתנצל על הפרעה גילה לו שיש קהל גדול הממתין עליו בחוץ, נענה הרה"ק מלעלוב והשיב לו בגערה הרי העבודה של כל ימות השנה באה מיום הפורים, האם גם זה ברצונם לבטל ממני... ובזאת הורה לו לצאת מן החדר ולסגור את הדלת אחריו. וכן נהג אחריו הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, שהרבה באמירת תהלים ביום הזה, ועלינו ללמוד ממעשיהם להרבות בתפלה ותחנונים כי הזמן גורם לעורר רחמי השי"ת על בניו אהוביו.

עז. ביסוד דברים אלו, שבכוחו של כל יהודי להיות 'צדיק גוזר' ביום הפורים, כתב רבי יצחק אייזיק מקאמרנא זי"ע בספרו 'נדבת פי' (מאמר מותר שקלים, דף ח.) 'וקבלנו, שבימי הפורים יוכל לעלות נשמה קטנה להיכל של צדיק

את המן' ולמחות את שמו מתוך לבו של עצמו על כל פנים' (והכל בכלל זה, בין לבטל כח היצר הרע המעכבו מלעבוד את השי"ת, ובין הצרות והיסורים המפריעים את האדם מעבודה), אמנם בתנאי קודם למעשה, שהאמירה צריכה להיות לא מהשפה ולחזין, אלא בכל אות נפשו, ובאותו חשק ורצון נמרץ שהיה אז להמן לתלות את מרדכי, ואז בודאי אמירתו

תעשה פירות, וזהו שאמרו חסידי קדמאי, שבפורים יכול כל איש להיושע ולהתברך ע"ה.

איתא ב'טור' (תרצג) בזה"ל, כתב רב עמרם ז"ל מנהג בשתי ישיבות ליפול על פניהם כיון שהוא יום גם ונגאלו בו צריכין אנו לבקש רחמים שיגאלנו באחרונה כבראשונה, עכ"ל. ואם כי איננו נוהגים כן (וכמו שמסיים

מופלא בלי שום מעכב, וכן עולין כל התפילות ל'כתר' בלי שום מעכב'... כל זה קבלתי בלחישה, ונעשיתי הולך רכיל [ולגלות סוד זה] מאהבת ישראל, פתחתי לך כנקב סידקת כי יש בזה רזי דרזין'.

ואולי דייק לומר 'ימי הפורים' כי י"ד וט"ו בכלל, ולא עוד, אלא שהרה"ק ה'עטרת צבי' מזידיטשוב זי"ע אמר, שבשושן פורים אפשר לפעול יותר מבפורים עצמו.

ע"ה. ובזה יבואר נמי הכתוב (ט יב) 'מה שאלתך וינתן לך, ומה בקשתך עוד ותעש', דלכאורה צ"ב מהו עוד הרי עדיין לא ביקשה מאומה, ומבאר הרה"ק ה'מראה יחזקאל' מדעעש זי"ע (הגדש"פ ד"ה כהא לחמא אופן ג), כי התפילה על דברים הכרחיים מוכרחת להיענות (עי' תי"ט ברכות ז ג, סוד"ה נברך), לכן כשאדם מבקש לחם לאכול ובגד ללבוש בודאי יענהו השי"ת וימלא משאלותיו, אמנם המתפלל על עושר וגדולה שהם יותר מן ההכרח, אז דנים בשמים אם הוא ראוי לכך אם לאו, והיינו דכתיב (ישעיה סה כד) 'והיה טרם יקראו ואני אענה, עוד הם מדברים ואני אשמע', שאם יקרא המתפלל ויבקש על עסקי 'טרם' אלו העניינים ההכרחיים שזקוק לחיי היום יום, אזי 'ואני אענה', אבל אם 'עוד' - הם מדברים' שהם מבקשים 'עוד' שאין חיי הנפש תלויים בהם, אזי 'ואני אשמע' ואשקול אם ראוי הוא להיענות בכך אם לאו.

עפי"ז יש לפרש כאן במגילה 'ומה בקשתך עוד ותעש', כי ביום הפורים פתוחים כל השערים, ולכן גם המתפלל ומבקש 'עוד' יזכה ל'ותעש', כי אפשר לפעול גם (מותרות) ודברים הנוספים יותר מן ההכרח עד אין סוף. ולפי"ז יש לבאר בכפתור ופרח מה שאמרו (מגילה ד.) 'חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר (תהלים כב ג) 'אלוקי אקרא יומם ולא תענה, ולילה ולא דומיה לי', ולכאורה יש להעיר, מדוע למדו כן מהפסוק שנאמר בו לשון שלילה, 'ולא תענה'... והרי בפורים עת רצון היא שכל אחד נענה במשאלותיו, אך ביאור הענין נראה, כי בפורים יש ביד האדם לפעול כל כך הרבה עד שכל מה שיפעול יחשב כמקצת ומעט, ושפיר הסמיכו לכך את הכתוב של 'לא תענה', כי כמה שיבקש ויקבל הרי הוא כאילו לא נענה, מפני שהיה יכול להשיג עוד כהנה וכהנה בתוספת מרובה מן העיקר.

הא למה זה דומה, למהלך בשוק ורואה הר גדול של יהלומים, והבעלים אמר לו שהוא נותן לו למלאות כיסו עם היהלומים כפי שיוכל שאת, והנה הגם שמילא הלה כל כיסו עד אפס מקום ונטל עמו הון רב, אכתי הוא מצטער על שלא היו לו עוד כיסים, שהרי נשאר שם הרבה יותר ממה שליקט, והרי זה דומה בעיניו כאילו לא נטל כלום, וכן נמי כאשר האדם מתפלל וממלא אסמיו בשפע רב, הרי הוא תמיד 'כאילו' לא תענה, כי כמה שיטול לא השיג כי אם אפס קצהו מן השפע המוכן והמיועד לכך באמת.

דבר צחות שמעתי לאמור, כי הנה מרגלא בפומיה דאינשי לכנות את ה'שלומיאל' (הנקרא גם 'שלאמזל') בשם ויזתא עם וא"ו ארוך... (פתגם הוא על משקל דברי הגמ' (מגילה טז): שצריך להאריך בוי"ו דויזתא, והכוונה לאחד שאינו 'סתם' ויזתא... אלא ויזתא המיוחד שביניהם...), ואם תאמר, מה לו ולויזתא דייקא, ואם רצו לכנותו על שם אחד מבניו אם כן מדוע לא נקרא שמו 'פרמשתא' וכו', אך רמז גדול יש בזה, שהנה ויזתא הוא ה'בן - זקונים' של המן, והוא נתלה אחרון, ואחר שראה שתולים את כל אחיו הגדולים זה אחר זה אם כן היה לו לשאת את הרגליים ולברוח משם... ועד"ז באים אנו בטענה על השלומיאל, אתה הראית לדעת מכל מעשיך הקודמים וכל ההלוך ילך שלך לאן זה מביא אותך... ואם כן מדוע לא למדת לקח, ועל כן בדין הוא שתיקרא ויזתא... שמך נאה לך ואתה נאה לשמך...

ומכאן תצא הקריאה לכל אחד ואחד, הנה בא יום ה' הגדול והנורא, יום הפורים אשר הוא עת רצון נפלא, ועל ידו ניתן 'לברוח' מכל הצרות המקיפות ברוחניות ובגשמיות, אל תישאר לעמוד על מקומו כמו ויזתא מיט א לאנגע וא"ו, קום ברח, הצל עצמך, בתפילה וזעקה לפני בורא כל עולמים, ותנצל נפשך.

באר הפרשה - פורים

מתקבלת, והכי חזינן מדכתיב (אסתר ט כה) 'ובבואה לפני המלך אמר עם הספר ישוב מחשבתו הרעה', דאף בכהאי גוונא התקבלו דבריה^פ.

ובמו שהובא בספר 'סגולת ישראל' (מערכת פ' אות ד', הובא בהקדמה לספר 'שפתי חכמים' עמ"ס מגילה פתיחה פרק ט אות יד) 'קבלתי מגדול אחד ז"ל, דסגולה בפורים להשכים בבוקר^{פא} ולהרבות בתפלה ובבקשה לפני השי"ת על כל דבר - בני חיי ומוזני, והן על שאר דברים, ועל כל קרוביו, כי באותו יום עת רצון מאוד^{פב}, וכל העולמות חמה בשמחה וברצון, וע"ז אמרו ז"ל 'כל הפושט יד

שם הטור), אך עכ"פ עלינו לידע שהוא יום נס ונגאלו בו וניתן לעורר בו רחמים שיגאלנו באחרונה כבראשונה.

על כן, הזמן גרמא לעמוד ולהתחנן לפני ממ"ה הקב"ה, שימלא כל משאלות לבנו לטובה ולברכה, כי אכן, שערי שמים פתוחים בו ביום לקבל תפילותינו ברחמים וברצון^{פט}, ובלשון הרה"ק ה'אמרי נועם' מדו"קוב ז"ע (פורים י"ג) בימי פורים יש התגברות הרחמים והרצון עד למעלה ראש.

וב'פלא יועץ' (להרה"ק מהורנסטייפל) מביא, שביום זה חביבה אף תפילת היחיד לפני הקב"ה והיא

עט. הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא ז"ע הזהיר את יו"ח שכל בית המדרש שאין מסיימים בו תהלים ביום פורים לא ייקרא 'נדבורנא בית המדרש', כי בפורים הוא זמן של רחמים ועל ידי אמירת תהלים אפשר לפתוח כל השערים בשמים ממעל, ואם בכל ימות השנה כתב ה'בית אהרן' (בית אהרן מח. ד"ה עוד אמר) שעל ידי אמירת תהלים 'אפשר לצאת מכל השטותים ומכל המצרים, ומכל השינויים שיש לו לאדם', ק"ו בן בנו של ק"ו שבעת רצון ונשגב זה בודאי יכול כל אחד לצאת מאפילה לאור גדול ולשנות את מזלו מרעה לטובה, ולבקוע אפילו מחיצה של ברזל המפסיקה בינו לבין אביו שבשמים.

ומעשה שראיתי בימים מקדם, בביהמ"ד דחסידי בעלזא בבני-ברק, בליל פורים היה בית המדרש מלא בזקנים עם נערים עד אפס מקום, וכל אחד היה עסוק בדברים קדושים, זה באמירת תהלים בהשתפכות הנפש וזה בלימוד התורה ביגיעה והתמדה, ב'קרן זווית' ישיבה חבורת בחורים צעירים שעסקו בשיחה בטילה ובדברים של מה בכך, לפתע התעורר ראש הקבוצה (שהיה בחור מבוגר ממשפחה חשובה מאד שלא מצא זיווג, לעומת אחיו שכבר נישא למזל"ט בגילו), והציע לחבריו הבה נאמר יחדיו 'תהלים', ונתפלל אל השי"ת ביום נשגב זה, וכן עשו. אף בחור זה האריך בתהלים עד אחר עלות השחר, וראה זה פלא, מיד אחר פורים נשתנה הבחור ומזלו לטוב, ובא בברית האירוסין עם משפחה מיוחסת בישראל - שידוך שלא 'חלמו' עליו כלל, והקים בית בישראל לשם ולתפארת, ודורות ישירים מבורכים בליעה"ר.

פ. כתב שם (בפלא יועץ המובא למעלה) שג' סגולות יש ביום הפורים, א. שאפילו תפילת היחיד מתקבלת. ב. שיוכל לכוון בתפילה ויהא פיו וליבו שווים. ג. להיטהר ולהזדכך ממחשבות רעות, וכולם רמוזים במה שנאמר (אסתר ט כה) 'ובבואה לפני המלך אמר עם הספר ישוב מחשבתו הרעה', ו'בבואה' לשון יחיד, שאפילו יחיד הבא לפני המלך בתפילה ובתחנונים נענה ברחמים וברצון. אמר עם הספר - שהאמירה תהא בכוונה. ישוב מחשבתו הרעה, ללמד שניתן לשוב ולהיטהר מכל המחשבות הרעות.

פא. וכן כתב בספר 'נוהג כצאן יוסף' (נדפס בפרנקפורט שנת תע"ח) וז"ל, בשחרית הולכים לביהכנ"ס קצת קודם שיאיר היום כדי שיסיימו תהילים של אותו יום עד הנץ החמה ויתפללו.

פב. סיפר מרא דעובדא הדר בארה"ב, כי הנה במהלך החורף שנת תש"פ החלה בתו הקטנה לחוש כאבים עזים בבטנה, והלכו לשאול בעצת רופאים, זה אומר בכה וזה אומר בכה, הצד השווה ביניהם שלא הועילו כלום, עד שבפרוס ימי הפורים פנו לרופא מומחה אשר עשה לה בדיקת דם, ואמר כי חסר לה 'ערך' מסוים בדמה, לשמע הדבר החילונו לחשוש לגרוע מכל... אבל הוא הודיע לנו שכנראה ש לילדה חולי הנקרא 'צליאק' (כאשר המעינים אינם יכולים לעכל מין חלבון הנקרא גלוטן, והוא מצוי במיני דגן), ומעתה ועד עולם אסורה היא באכילת דבר מאכל שיש בו אחד מחמישה מיני דגן, אלא שאינו רוצה לקבוע 'מסמרות' בדבר, על כן הפנה אותם להתייעץ עם רופא גדול הגר במאנהעטן שבניו יארק שהוא 'יחיד מומחה' בתחום זה, ונקבע התור לימי חודש אייר. והנה אם הילדה נצטערה ביותר לשמע בשורה רעה זו, על כן 'ותקם בעוד לילה', באשמורת הבוקר של יום הפורים 'חגרה מתניה' ואמרה כל ספר התהילים לרפואת הבת.

והנה בהתקרב הזמן המיועד ל'ביקור' אצל הרופא במנהטן התקשרו אליהם מהאפיס (משרד) שלו להודיע להם כמה וכמה הוראות, ובתוך הדברים אמרו להם, שהיות והתפשט הווירוס בכל העולם על כן אי אפשר שיבואו שני

נותנין לו, וכן הוא מקובל מפי גדולי הצדיקים תלמידי ואבן, מן הראוי להתחזק ביתר שאת וביתר עוז לנצל הבעש"ט זי"ע פ"ג. את הזמן בתפילות ותחנונים מעומק הלב בפני

ההורים ביחד עם הבת, אלא רק אחד מהם בלבד. ולא ידעו מה לעשות, (מחמת כמה סיבות הבינו ששניהם צריכים ללכת עם הבת יחדיו)... והנה נזכרו שכבר זמן רב, מיום הפורים, שלא התלוננה הבת על כאבי בטן, התקשרו לרופא (ששלח אותם לרופא שבמאנהעטון) לשאול בעצתו, ואמר להם שאינו זוכר את המקרה על כן יעיין ברשימותיו, ולאחר שהביט בהם אמר להם בפליאה, איני יודע מה אתם סחים, הנני מעיין בתוצאות בדיקת הדם והכל בסדר גמור, אין כאן שום סימן של חסרון, ואם היא מרגישה טוב – שתמשיך כך בבריאות לחיים ולשלום... מסיים בעל המעשה בהתרגשות, הרי לפני אותו המסמך (דאקומנט) בו כתוב מפורשות שרופא זה מפנה ושולח אותנו לרופא הגדול (וגם שלח את המסמך להראותנו), ואילו זה האיש עצמו טוען עתה לעומתנו הכל בסדר... בשמים לא הייתי, אבל ללא כל ספק שה'תהילים' של יום הפורים עשו שם איזה 'סדר'...

וכך שמעתי מהרה"ח רבי שמואל יואל מיללער הדר בווימס"ב, לפני כשנה (תשפ"א) בערב פורים הלכתי ברחובה של עיר, בצידי הדרכים היו הררים הררים של שיירי שלגים, ולפתע, מעדתי והחלקתי בהם, נחבטתי קשות ונשבר קרסולי (קנעכל), במהרה החישו אותי לבית החולים, שם ערכו כמה 'צילומים' לרגלי ומצאו בהם מפורשות שתי שברים ל"ע. דעת הרופא היתה נחרצת כי חייבים לנתח את רגלי – ככדי שאזכה להתרפאות ועם הזמן ללכת על שתי רגלי כאחד האדם... קבלתי עלי גזירת שמים מתוך קושי אך באמונה שלימה, כי הכל לטובה. התור לניתוח נקבע ליום שני בשבת, כשפורים חל ביום השישי שלפניו. וכבר החלו בסידור כל הענינים לקראת הניתוח, ביום תענית אסתר דברתי עם ידיד נאמן מארה"ק, לפניו גוללתי את כל 'פרשת השברים', והוא פתח פיו בחכמה, וחזק אותי במעשה ששמע ב'שיעור הכנה' לקראת פורים במעשה שהיה בשנה שלפני כן (תש"פ) עם ילדה שחשה כאבים בבטנה וכו' (הסיפור המבוא בקטע הקודם). על כן אמרתי לנפשי, אאזור עוז ותעצומות לשפוך נפשי לפני ה', ואכן, בחסדי שמים גמרתי את ספר התהלים ביום תענית אסתר ולמחרתו שוב ביום הפורים, מתוך בקשת רחמים מרובים לרפואת רגלי במהרה ללא יסורים ומכאובים.

ואכן, ביום שאחר הפורים הזמנתי את עצמי לרופא אחר – אשר לפי כמה 'יש אומרים' חשבתי שיקל עלי ויסר מעלי את חובת הניתוח, אך גם הוא מתחילה שחק עלי בראותו את הצילומים אשר בידי... אלא שבבדיקתו שוב (בידיים) החוויר והוכרח להודות כי אכן, יש כאן נס ופלא ואין כל צורך לנתח ולא לטפל באופן קשה כל כך. גם 'מצא' הסבר להסביר מה הייתה טעותו של הרופא הראשון עם כל העסקנים, באמרו, שהם פיענחו את ה'צילום' באופן אחד, ובאמת יש כאן רק שבר אחד, סוף דבר, רגלי נתרפאה באופן ניסי, וגם כל הטיפולים (פיזיותרפי) שלאחריהם עשו פעולתם במהירות עצומה – שלא לפי ערך הרגיל. ומסיים רש"י, איני יודע מה הפשט בכל טעויות הצילומים, אך ברור כשמש שספר התהלים ביום הפורים הוא אשר ערך לי ה'טיפול' הנכון והטוב ברגלי. אגב אורחא, מוסיף לספר, כי כעבור ד' שבועות נפל שוב והוסיף 'מכה על מכתו' כשקרסוליו נחבטו שוב קשות, בפחד ובהלה מיהר לערוך 'צילום' על רגלו, משבא התוצאה לפני הרופא, שאלו, כמה זמן עבר מה'שבר', ענה רש"י, כד' שבועות, אמר לו הרופא, הצילומים נראים כמי שעברו על השבר לכה"פ ו' שבועות או יותר.

פג. וכן רמזו גם במאמרם (מגילה ה.) 'רבי נטע נטיעה של שמחה בפורים', והנה בדרך כלל אין הנטיעה עת שמחה, שהרי יתכן ולא יצמחו הזרעים, ורק בעת הקצירה והאסיפה אז שמח האדם, וכמו"ש (תהלים קטו ה) 'הזרעים בדמעה ברנה יקצורו', אבל בפורים יש שמחה אף בעת נטיעה, כי מובטח לו שיראה פירות ופירי פירות מעמלו, מפני שכל שערי רחמים פתוחים לרווחה לפני כל אחד ואחד, והחכם יבוא ויפעל רפואות וישועות בתפילתו.

וכמו שאמרו קמאי בצחות 'יעדער שמוגער - ווערט א צדיק גוזר', פירוש שאף קל שבקלים זוכה להיות בבחינת צדיק גוזר שהקב"ה מקיים דבריו, וכל אחד ואחד מקבל כח גדול מאד – שיהא בידו להפוך ולבטל כל גזירות רעות ולפעול נשגבות בתפילתו.

וכך איתא מהרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (פורים תרל"ה), וז"ל, 'תשועתם היית לנצח ותקותם בכל דור ודור' - כי התשועה בפורים הייתה לדורות עולם, כמו שהגזירה הייתה להשמיד כל היהודים (כלומר לבטל ולהשמיד את כל הדורות הבאים עד עולם), ממילא גם הנס היה לכל הדורות, והרי קיום כל זרע ישראל הכל ע"י נס הזה. ואיתא כי הגזירה היה גם בשמים כן על בני. והקב"ה עשה זה הנס בלי זכות ישראל, רק מצד שאנחנו עמו וחוסים בו תמיד, לכן עליו להושיע

אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, מגילה ד.), אמנם רוב מהתועלת אשר נמשך ממנו, מלבד סודות רבות שיש בו והפליגו בעלי חן וסוד לדבר בזה המגילה, ולהכי נקראת 'מגילת אסתר' - שיש בו סתרים וסתרי מעשה בראשית למאוד... ואזניכם שמעו מה גדלו ומה עמקו דברי המגילה ההיא, אף גם יש ללמוד ממנה דברים רבים למוסר והנהגת אדם אשר יעשה וחי בהם.

נלהבים המה דברי ה'קב הישר' (פרק צט) 'ראה בעיניך קדושת מועדים אלו, בכל מועד ומועד יש בהן קדושות וסודות נפלאים, וצריך אתה לדעת כי יש עולם חדש למעלה שהוא קדוש ונורא מאד, ואין אותו העולם מתגלה לחוץ מחמת רוב קדושתו כי אם פעם אחד בשנה, ומתחיל להתגלות בהתחלת קריאת מגילה, ומזה העולם היה שורש נשמתו של מרדכי הצדיק, וצריכין אנו לעורר רחמים שיתגלה העולם הנ"ל לחוץ, וישפיע ויאיר על רישיה דעמיה המתאספים לשמוע מקרא מגילה בלב מחור בלב של כוונה^פ, ומבאר ה'קב הישר' שזו כוונת הברכות 'אשר קדשנו במצותיו וצונו על מקרא מגילה, מלשון הזמנה, כמו (במדבר י ב) 'למקרא העדה ולמסע את המחנות', פירוש 'שציונו השי"ת לעורר כוונה ולהוציא אותה הארה גדולה לחוץ, וזהו על מקרא מגילה, ועל זה יענה הקהל אמן בכוונה גדולה' [וכיוון ה'ישמח ישראל' (פורים סוף אות ג) לדעתיה, שאף הוא מפרש מדיליה 'מקרא מגילה' מלשון הזמנה והתאספות, שכל האורות מתאספים ומתגלים בעת קריאת המגילה].

המלך, וכדברים הנלהבים שהגיד הרה"ק בעל ה'בית אברהם' ז"ע בקול חוצב להבות ב'שולחנו' שערך בפורים, דלכן כתיב (ה ג) 'ותבך ותתחנן לו' (ולא נאמר ותבך ותחנן לו), כי הפכה את כל מהותה לחשיבה אחת של תפלה, זי האט 'זיך' - גיבעמען להיות 'לו', (עשתה עצמה 'חשיבה אחת' עם התפילה) להיות קרובה אליו יתב"ש, וביום הזה הזמן גרמא לכך (עבודת פנים הנדפס מחדש עמו' רי"ג עיי"ש).

מקרא מגילה - חסדים מגולים ורחמים ע"י קריאת המגילה שעת קריאת המגילה עידן רעוא דרעוין היא, והקריאה מעוררת רחמים וחסדים גדולים בשמים, וכל השפע הנשפע בכל יום פורים מתגלה בעת קריאת המגילה^פ. הנה הרמב"ם (הל' מגילה פ"ב ה"ח) דימה מגילת אסתר לחמישה חומשי תורה (עיי"ש), ויש ללמוד מן הדברים על קדושת המגילה. יותר מכך הפליג ה'חתם סופר' (דרשות קסד) וז"ל. 'דכיון דקבלת תורה בימי משה רבינו ע"ה היה באונס, והדר קבלוהו בימי אחשורוש (עי' שבת פח). באופן שאור קדוש הכלול במגילה הוא ממש יותר גדול ונכבד מתורתנו הקדושה בעצמה', עכ"ל.

וכבר עורר על כך ב'יערות דבש' (ח"א דרוש ג) וז"ל. 'שמעו נא נבוני עם וחכמים, אשר בחר ה' בנו מכל עם, אל נא תהיה קריאת המגילה בעיניכם כדורש ספר זכרונות וספר קורות אבותינו בכל התלאות אשר מצאם, אשר אין בו אלא הגדת המעשה וסיפור דברים. וכי בשביל זה היתה אוהרה לקרותה פעמיים - (חייב

לנו בעת צרה. ולכן זה היו"ט נותן כח ועוז ותקוה לבני בגלות, לבטוח בו מצד שמיוחדים אנחנו אליו (ולאו דווקא בזכות כשרון מעשינו הטובים). ונראה שלכך תקנו לבסוס עד דלא ידע כו'. להראות שאין היום טוב מצד זכות ישראל - שהרי הם במצב של 'לא ידע' ואין בהם שום מעלה, זולתי שהם 'יהודיים'... ואיתא, כי פורים כמו יום הכפורים, וביזה"כ באין למעלה מהטבע ע"י ביטול הגוף אכילה ושתייה וענייתם עי"ז באים לעלמא דחירות. ויש בו סליחת עונות. כמו כן בפורים ע"י משתה ושמחה יכולין לבוא ג"כ לזה בעזר עליון שלא מצד מעשינו.

פד. בעת שלימד הרה"ק ה'אמרי חיים' ז"ע שיעור ברבים בפני תלמידי הישיבה בספה"ק של"ה על פורים, הרי כאשר הגיע למה שכתב השל"ה הק' על קריאת המגילה והיא מצוה הבאה פעם אחת בשנה נענה האמרי חיים והפטיר פון קריאת המגילה קען מען שעפין חיות אויף א גאנץ יאהר - מקריאת המגילה ניתן לשאוב חיות לכל השנה. פה. וכך ביאר הרה"ק ה'מנחת אלעזר' ממונקאטש ז"ע (ד"ת מהדו"ב אות עו) את לשון המשנה (מגילה יז). 'הקורא את המגילה למפרע לא יצא', למפרע מלשון פרעון, כי הקורא את המגילה רק בכדי לפרוע את חובתו ולהסיר עול 'חובת הקריאה' מעל צווארו, ואינו קורא אותה בהתעוררות הלב להתבונן בחסדי ה' עם בניו בני ישראל, 'לא יצא' - והפסיד את עיקר המטרה שבקריאת המגילה להתבונן בכתוב בה, בחסד ה' שגמל עם בני ישראל עם קרובו על ידי השגחה פרטית ומדוקדקת, ורק בכך יקיים חובתו.

ב' בית אהרן' (לשבת זכור סו:ז) הפליג וכתב 'צדיקים אומרים, שהם מסתכלים בהמגילה כל מה שיהיה בכל השנה'. ואילו הרה"ק ה'אמרי יוסף' מספינקא זי"ע אמר, שבעת קריאת המגילה נפתחים שערי גן עדן.

ואף על עבירות החמורות ביותר, וכנרמז באותיות 'מגילה'. ולא רק ברוחניות הדברים אמורים כי גם בענייני גשמיות נשפע שפע רב בבני חיי ומוזני ע"י קריאת המגילה^פ.

בספר 'שארית ישראל' (שער הזמנים שער ב, פורים ד"ה אף) להרה"ק מוויילעדניק זי"ע כתב, 'בקריאת המגילה יש תיקון לכל הגילויים - גילוי עריות ח"ו, והיינו כי בעת הקריאה מכפר הקב"ה על עונות בני ישראל,

ולמדנו בן נמי ממה שכתבו הפוסקים (עי' סי' תרצ"ג ס"א ובמשנ"ב) לומר אחר הקריאה קדיש תקבל - שהוא בקשה שיתקבלו התפילות, ומכאן שכל 'קריאת המגילה' בקשות ותחנונים לפני המקום, ועל זה מבקשים

פו. סיפר הרה"ק ה'מנחת אלעזר' זי"ע, שפעם חבשו את הרה"ק הרמ"מ מרימנוב זי"ע בבית האסורים, ושומרי בית הסוהר נתנו רשות להכניס רק חפץ אחד, ושאלו אותו מה ברצונו לקבל, ועל אף שהימים היו ימי תקופת תמוז ביקש הרה"ק מרימנוב להביא מגילת אסתר כשרה כתובה בדיו על קלף, כשמוע תלמידו הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע את תשובתו הזהיר את התלמידים לכל ימלאו בקשתו בשום פנים ואופן, כי אם יקבל לידו את המגילה יחריב את העולם לתוהו ובוהו.

הרה"ק ממונקאטש זי"ע סיפר האי עובדא, ומסיק מזה - כמה גדולה סגולת קריאת המגילה, דהא קיימא לן (מנחות עב.) 'חביבה מצוה בשעתה', ואם היה ביד הרה"ק מרימנוב לפעול נשגבות על ידי קריאתה באמצע ימות השנה, ק"ו שעל ידי הקריאה בזמנה אפשר לבנות ולשכלל עולמות ודברים נעלים.

וכבר איתא במדרש (אסת"ר ט ב) דמשום הכי יעצו זרש וכל אוהביו להמן לעשות עץ גבוה לתלות עליו את מרדכי, כי ידעו שהקב"ה עשה ניסים לישראל במים, שנבקע להם ים סוף, וכן הציל את חנניה מישאל ועזריה מתוך כבשן האש, ולכן התחכמו ובחרו בדבר חדש שעדיין לא ניצלו ישראל ממנו, כדי שלא יוכל מרדכי להינצל, ע"כ דברי המדרש. והדברים סתומים ואומרים דרשני, וכי טפשים היו שלא ידעו שאין בין נס הנעשה במים לנס הנעשה מעץ לפני הקב"ה, וביותר תגדל הקושיא לאיזה צורך גילו לנו חז"ל לדורות מחשבת זרש ושאר אוהבי המן, ופירש ה'אגרא דכלה' (פרשת עקב) שבמשך הדורות עשה הקב"ה נסים ונפלאות בעולם הזה, וכאשר בני אדם מספרים אח"כ מנפלאותיו הרי הם מעוררים בזה שוב את הניסים שהתרחשו בימים ההם, ולכן חששו יועציו שאם יאמר המן לאחשוורוש להטביע את מרדכי בנהר אזי ילמדו ישראל פרשת קריעת ים סוף ועי"ז ינצל מרדכי מידיהם, וכן אם יאמרו לשורפו יעסקו בתורה במעשה ד'חנניה מישאל ועזריה' בספר דניאל ותתקור האש, לפיכך החליטו להעבירו מן העולם בדרך חדשה שעדיין לא הציל ממנה הקב"ה את ישראל, וממילא לא יוכלו לעורר את הנס על ידי קריאת הפרשה, אך הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו ריחם עליהם וברא להם נס חדש וניצלו מצפרניהם.

מדבריהם למדנו, שבכח הקריאה ב'דברי התורה' של הניסים לעורר את הניסים שאירעו בימים ההם, וביותר בלימוד הנס של פורים ב'קריאת המגילה', כיו"ב, כתב בספר 'ארץ החיים' על מגילת אסתר מהרה"ק ה'באר מים חיים' זי"ע לפרש דברי הגמרא (מגילה ז.) 'שלחה להם אסתר לחכמים קבעוני לדורות', וכתב דכידוע שסיפורי המעשיות שבתורה מה שהקב"ה עשה גדולות ונפלאות לישראל המה מסוגלים לספר כל איש בעת צרכו לישועה... וכמאמר הקרא (קהלת א ט) 'מה שהיה הוא שיהיה', פירוש, הסיפור של מה שהיה הוא הכנה אל מה שיהיה עוד ישועה. וזהו שאמרה אסתר 'קבעוני לדורות', פירוש קבעוני שיהא מעשה זו כתובה בספר כדי שתשועתי תהיה לנצח בכל דור ודור להיות ישראל נושע בה' על ידי קריאת המעשה של המגילה.

ומסיים, וז"ל, וזה פירוש 'והימים האלה נזכרים' - בסיפור המעשה שלהם, ונעשים - ונעשה עתה ישועה בארץ כמאז ומקדם בכל דור ודור, ולא דוקא כל דור ודור, אלא אף משפחה ומשפחה ועיר ועיר - כל אחד בעת הצורך לישועה יזכור הנס הלז וינצל.

עד כאן הדברים אמורים בקורא את המגילה גם שלא בזמנה, ועל אחת כמה וכמה בקריאת המגילה ביום הפורים עצמו, וכן כתב ה'בני יששכר' (אדר ד ו) 'נראה לי, וניצולים [מכל צרות ויסורים] בכל שנה על ידי קריאת המגילה וצדקה'. איתא ממרן הבעש"ט זי"ע (בעש"ט עה"ת, אסתר אות ח, וכן הוא ב'מאור ושמש' רמזי פורים ד"ה בגמרא הקורא בשם האור המאיר) על לשון המשנה (מגילה יז.) 'הקורא את המגילה למפרע לא יצא, שקורא את המגילה כדרך סיפורי מעשיות, שאז

באר הפרשה - פורים

'תתקבל צלותהון ובעותהון' - וקאי על התפילות הרמוזות והנסתרות בלשון המגילה^{פז}. ומצותיו וכו', ויכין את עצמו - מה שחלף ועבר אין, ומעתה הוא מקבל עליו עול תורתו ומצותיו יתברך שמו'.

ומוסף שם, שיש לזכור כי פורים הוא כיום הכיפורים, שהקב"ה סולח ומוחל לבני ישראל על כל עוונותיהם, לפיכך צריך חרטה על העבר וקבלה על העתיד, ולהחליט בהחלטה גמורה שלא ישוב לבסלה עוד, והשעה המוכשרת לכך היא בעת קריאת המגילה שאז מטהר הקב"ה את ישראל באתערותא דלעילא, ועל האדם לעורר לבו ולהתקרב אליו יתב"ש^{פח}.

הדר קבלה - קבלות טובות בעת קריאת המגילה זמן קריאת המגילה הוא עת ראוי ומוכשר לקבל על עצמו עול מלכות שמים, וכדברי הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב ז"ע ב'קדושת לוי' (קדושה ראשונה לפורים) שכתב דברים חוצבי להבות אש בענין זה, והא לך לשון קדשו 'ומעתה יתלהב לב האדם בקראו המגילה, ויבזון בקראו ובשמעו המגילה שמעתה מקבל עול תורתו

(למפרע - בעבר) נעשו נסים, ואינו מעלה על לבו אשר השי"ת עושה לנו נסים ונפלאות בכל דור ודור בזכות הקריאה - לא יצא', והיינו שהדברים האלה נזכרים ונעשים עכשיו בפועל ממש.

והוכיח זאת החידושי הרי"ם (ליקוטי הרי"ם) ממה שאמרו שצריך לקרוא עשרת בני המן בנשימה אחת מפני שמתו כאחד, והיינו שעתה בזמן הזה הם 'מתים' מחדש, שמתעורר עתה כח הנס, וע"כ יש לקרוא בכל שנה בנשימה אחת. וכן אמר הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע (אמרות משה פורים) מי שאמר שזה נס אך היה למפרע, היינו עס איז אמאל געווען א המן אין דער וועלט, עס איז אמאל געווען א מרדכי (פעם היה המן, ופעם היה מרדכי), ועכשיו אין המן ואין מרדכי 'לא יצא ידי חובתו'.

וכן כתב התפארת שלמה (רמזי פורים ד"ה בגמרא מגילה), וז"ל, וזה פירוש הגמרא (מגילה ד:): 'מפני שעניניהם של עניים נשואות למקרא מגילה', פירוש, ע"י קריאת המגילה יורד ההשפעות בבני חיי ומזוני לכנסת ישראל, ומפני כן המצווה לפשוט את המגילה כאגרת כדי שיתפשט השפעות טובות לכל העולם, אמן.

עוד כתב שם שתיבת 'מגילה' (חסר יו"ד) עולה בגימטריא כמנין 'מזלא' (ע"ח), ללמדנו שבעת קריאת המגילה אפשר לפעול שפע רב בבני חיי ומזוני, שהרי אמרו (מו"ק כח.) בני חיי ומזוני, לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא, ואם כן בעת הזאת אפשר להפוך את מזלו מרעה לטובה.

וכך כתב הרה"ק ה'ליקוטי מהרי"ל' זי"ע (תלמיד הרה"ק הר"א מליז'ענסק) בזה"ל, ומצינו מאחז"ל (מגילה טז): 'ליהודים היתה אורה זו תורה, ששון זו מילה, ויקר זו תפילין'. ויוכל להיות רמז, תורה היינו פרנסה, כי אם אין קמח וכו'. וששון זו מילה, היינו בני. ויקר זו תפילין, היינו חיי, כי הזהיר בתפילין הוא מאריך ימים (מנחות מד.). נמצא בקריאת מגילה ג"כ נמשך על ישראל ענין שלש הנ"ל, ובתוכם נכלל כל הצטרכות.

כן אמרו צדיקים, שבעת הקריאה יכולים חשוכי בנים להיושע בדבר ישועה ורחמים (ובכלל זה, אלו שיש להם צער גידול בנים רח"ל, שיכולים לזכות לראות נחת דקדושה מיוצאי חלציהם), ונרמז בתחילת המגילה וסופה, שפותחת בתיבת 'ויהי' שהיא לשון צער (מגילה י:), ומסתיימת בפסוק (י ג) 'דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו', והיינו שאפשר לזכות ל'זונהפוך הוא', ולשנות את הצער לשמחה גדולה בהולדת בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות.

ומעשה באחד שהזכיר את עצמו בפורים לפני הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע שיברכו בזש"ק, נענה הרה"ק שיום הפורים מסוגל לזש"ק, על פי מאמרו של ה'חזוה' מלובלין זי"ע שהקב"ה מקיים מצות 'משלוח מנות' על ידי שנותן 'איש' זה בנים 'לרעהו' אלו ישראל.

פז. ויתכן שנרמז כן בגמרא (מגילה ד.) 'חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר (תהלים כב ג) 'אלוקי אקרא יומם ולא תענה, ולילה ולא דומיה לי', ולא לחינם ילפינן כן ממקרא זה דאיירי מענייני תפילה, רק משום דאתקשי לגמרי אהדדי, וכולה חטיבה אחת היא של תפלה.

פח. סיפר הרה"ק ה'ישועות משה' מויז'ניץ זי"ע, שנה אחת כאשר קרא זקנו הרה"ק ה'אהבת ישראל' זי"ע את המגילה, עמד לצידו החסיד הנגיד רבי שמואל אליהו שטערן ז"ל וכאשר קרא הרבי את הפסוק (ג ג) מדוע אתה עובר את מצות המלך געה החסיד בבכי תמרורים מאין הפוגות, כי באותה שעה התעורר לחזור בתשובה על שנכשל במשך השנה לעבור על מצוות מלך מלכי המלכים, וסיים ה'ישועות משה' ואמר, שבאותו מעמד לא ידע בפני מי להתבונן, אם על זקנו הקורא את המגילה בקדושה ובטהרה, או על החסיד ששופך לב כמים וחוזר בתשובה מעומק הלב.

צהלה ושמחה – מצות שמחה בפורים

בתיב (אסתר ט כב) 'לעשות אותם ימי משתה ושמחה'.
 וכתב ב'שאלות' לרב אחאי גאון 'דמחייבין
 דבית ישראל למיכל ולמשתה בפוריא, ואודוויי ושבוחי
 קמי שמיא על כל ניסא דעביד להון קב"ה, דכתיב
 לעשות אותם ימי משתה ושמחה'. ויש ללמוד על ריבוי
 השמחה ממה שהביא ה'בית יוסף' (סי' תרצ"ה) מה שכתב
 ה'ארחות חיים' (דין סעודת פורים) לפרש בהא דאיתא בגמ'
 (מגילה ז:): 'סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי
 חובתו, מאי טעמא ימי משתה ושמחה כתיב, שאין
 הכוונה דווקא למי שעושה סעודתו בלילה ממש, אלא
 למי שעושה סעודתו 'בעין לילה, בשאין אבוקה כנגדו

דרך שמחה ויו"ט', וללמד יצא על אופן השמחה שתהא
 מתוך 'אורה' ובשמחה וטוב לבב...

איתא ב'אמרי נועם' הקדמון (במדבר ז יז) לרמזו בהא
 דכתיב (אסתר ח יג) 'להיות היהודים עתודים', בוא"ו
 [כך הוא ה'כתיב', ואילו ה'קרי' הוא עתידיים], שהיהודים
 יש להם להיות כעתודים בפורים לשמוח ולקפוץ^פ
 [עתודים מרמזו על 'עתודים' שהם מיני צאן ובקר גדולים]^ג.

נוראות מצינו בדברי הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ט)
 בגודל 'התיקונים' הנפעלים על ידי השמחה,
 וז"ל, 'הדר קבלוה בימי אחשורוש', נראה שניתקן עתה
 בימי הפורים קלקול הנעשה, לכן הימים נזכרים ונעשים.

נוראות אמר הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע, שכדאי לו לאדם לחיות שבעים שנה בעולם הזה ולסבול תלאות
 ונסיונות שונים, והכל כדי לשמוע קריאת מגילה פעם אחת בחיים.

פט. ושמעתי מצדיק אחד, לבאר בקרא (דהיי"א כט י) 'ויברך דויד את ה' לעיני כל הקהל ויאמר דויד, ולכאורה צ"ב,
 מהו ויברך לעיני כל הקהל, והרי את הברכות וההודאות שומעים באזנים, ואינם נראה בעיניי, והיה לו לומר
 לאזני כל הקהל, אלא דייקא כתיב כן, להורות לנו, שהודאתו של דוד הייתה באופן נפלא ומרומם, עד שלא הייתה
 רק נשמעת באזני כל הקהל, אלא 'נראית' לעיניהם, כי כך היא דרכה של הודאה אמיתית, להתפעל ולהודות מקרב
 לב בלב שמח ובאש קודש, עד שכל הקהל 'יראו' את ההודאה.

צ. ומכאן תשכיל להבין, כי הגם שנתבאר בהרחבה על כוחה הגדול של התפילה ביום קדוש זה, כי מה שאלתך
 וינתן לך, אך אין הדברים אמורים להתפלל בזעקה ובמספד ושק ואפר יוצע לרבים... אלא יהיו התפילות מתוך
 שמחה ואמונה עזה שכל קוויך לא יבושו ולא יכלמו, ומתוך רקידה של מצווה וקפיצות כעתודים...

כי יפה כוחה של תפילה הבאה מתוך שמחה, וכן פירש ה'תפארת שלמה' (רמזי פורים ד"ה ותשלח) בפסוק (אסתר ד
 ד) 'ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו, ולא קיבל', וצריך ביאור, וכי מחוסר בגדים היה מרדכי
 שחשבה אסתר שצריך לשלוח לו בגדים – הרי ראתה שבכוונה תחילה התלבש בשק ואפר מה שלא עשה מעולם,
 וא"כ לא היה לה כי אם לשאלו 'מאי האי' ולא לשלוח בגדים.

ומבאר ה'תפארת שלמה', שאסתר הבינה מיד שמרדכי שמע איזה בשורה קשה ומרה, ולכן קיבל על עצמו
 להתענות ולצום כדי לקרוע רוע גזר דינו, אלא שהיא הייתה סבורה שלא זו הדרך, כי אף בעת צרה וצוקה יש
 להתחזק במדת השמחה, ורק על ידי השמחה אפשר לצאת מכל המצרים. ומרדכי לא קיבל דבריה, וסבר דבעת
 כזאת צריך להתפלל אל ה' בשברון לב ומתוך מרירות, ונחלקו שניהם במעשה אשר יעשו, אמנם הקב"ה הכריע
 שהצדק עם אסתר המלכה, וכך סיבבה ההשגחה שיבוא מרדכי לידי מידת השמחה על ידי שהמן ילבישונו בבגדי
 מלכות ויכריזו לפניו 'ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו', ועי"ז נחלשה המרירות ובא לידי שמחה באתחלתא
 דגאולה, ובזה קרבה הישועה כהרף עין, ללמדנו שרק על ידי השמחה אפשר להינצל מן הכל.

כדברים האלה כתב ה'בן יהוידע' על הגמרא במגילה (טז. ד"ה ורכיב האי) שכאשר הגיע המן להביא את הלבוש ואת
 הסוס למרדכי, 'נתעטף מרדכי וקם ליה לצלותא, אתא המן ויתיב ליה קמייהו, ואוריך עד דסליק מרדכי לצלותיה'
 (מרדכי נעמד אז להתפלל, והמן המתין לו עד שיסיים את תפילתו), ולכאורה יפלא על רשע מרושע זה, על מה ולמה המתין לו ולא
 הפריע לו באמצע תפילתו לקיים 'גזירת מלך' תיכף ומיד, ומבאר ה'בן יהוידע' שבדווקא המתין ולא בישר לו בשורה
 טובה זו בשעת התפלה, כי ידע שהתפלה מתוך עצבון אינה מתקבלת וחשב שוודאי מתפלל כעת בעצבון, על כן
 אמר - מוטב לא אפסיקנו, כי אם אפסיקנו וודאי יחזור להתפלל שנית מתוך שמחה, ותפילה מתוך שמחה בוקעת
 רקיעים ואין שום מחיצה ומבדיל שיעכב בעדה מלהגיע עד לכסא הכבוד. אמור מעתה, אם המן הרשע ידע את ה'סוד',
 על אחת כמה וכמה שאנו צריכים לדעת על מעלת התפילה הבאה מתוך שמחה אשר וודאי היא מתקבלת...

ולכן המצוה לענג הגוף ואיתא בזה"ק כי בפורים מתקנים ע"י עונג כמו ביוה"כ ע"י עינוי ע"ש. וכמו ביוה"כ נגמר הכפרה ואמר סלחתי והוא ע"י תשובה במ' יום שע"ז נתקן ימי אלול לתשובה מיראה. וכמו בן בחדש אדר מאהבה ושמחה זוכין לתשובה וע"י שנתקן העשיה, לכן המצוה במשתה ושמחה^א.

פשיטא ואין צריך לומר, שכשם שאין לך מי שיכול לפטור עצמו מקריאת המגילה כך אין מי שיכול לומר שלא עלי וכיו"ב נאמרה מצוות השמחה בפורים^ב... וכך דרש הרה"ק מפיאסצנע זי"ע (בעיצומם של ימי המלחמה הנוראה, ואח"כ העלה אותם ע"ג הכתב ונדפסו בספר אש קודש), וזל"ק, 'איתא בתיקוני זוהר הק' (נ:): שפורים

צא. בעל המעשה רוקח' זצ"ל התגורר בהאלאנד (הולנד) השוכנת על אחד מאיי הים, פעם הגיע נחיל גדול של תולעים והציף את כל פני המדינה, והיה חשש של סכנת נפשות שיכלו התולעים את כל האוכל, משלא הצליח המושל לגרשם מגבולות המדינה קבע יום תענית לכל התושבים בכל עיירות מלכותו כדי שכולם יתפללו על הגזירה שתיבטל, והנה היום שבו בחר לקבוע בו התענית חל בפורים, והיהודים לא ידעו כדת מה לעשות, שהרי לא יתכן לצום בפורים, ולא ידך גיסא אם ישמע המושל שהם עושים סעודות גדולות יענשם בעונש גדול, ולכן פנו אל המעשה רוקח' כדי להתייעץ עמו ולשמוע חוות דעתו, הקשיב לדבריהם ופסק לבל ישביתו את יום הפורים, ובשום אופן לא יצומו, ואדרבה יאכלו וישתו כמצות היום, וציווה על כל בעלי החנויות לפתוח שעריהם לרחבה ולתת מאכל ומשתה – בשר ודגים וכל מטעמים, לכל הרוצה ליטול בחינם, והוא התחייב לשלם להם את כל ההוצאות, וכן הווה, שכל גויי הארץ התכנסו לבית תיפלתם וצמו כל אותו היום, ולהבדיל בני ישראל עם קודש ישבו משפחה ומשפחה ועיר ועיר וסעדו סעודות גדולות כיד המלך, ויהי ממחרת יום הפורים הייתה הרווחה לכל העיר, כי לפתע פתאום הלכו כל התולעים ונעלמו כלעומת שבאו.

ויהי כאשר שמע מושל העיר שהיהודים לא קיימו את דבריו להתענות ביום הזה, חרה לו הדבר מאד, וביותר כעס על הסעודות הגדולות שערכו ברבים, אך מאחר שהעריץ מאד את היהודים ובראשם המעשה רוקח', ובפרט כאשר למחרתו אירע הנס שנעלמו התולעים הבין שיש דברים בגו, הלך אל המעשה רוקח' כדי לברר אצלו פשר הדבר, מששטח את שאלתו לפניו השיב לו בניחותא ובטוב טעם, דהנה כולנו יודעים ומאמינים שאין פורענות באה לעולם כי אם בשביל ישראל, ולכן בעת צער ויסורים עליהם להתעורר ולחזור בתשובה, דהיינו לשוב אליו יתב"ש ולעשות רצונו, והלא בפורים נצטוונו לאכול ולשתות ולשמוח, לכן אלמלא היינו מקיימים רצון ה' לא היינו נענים בתפילה, שהרי תכלית התשובה היא להתקרב אליו יתב"ש, ואכן בגלל שקיימנו את המצוה כרצון אבינו שבשמים ניצלנו ממות לחיים (הובא בדברי שמואל פורים). ולדידן ייאמר, הרבה 'תולעים' ומיני רוחשין בראש ובלב, בגוף ובנפש... נעלמים כלא היו על ידי שמחת הפורים.

צב. וכבר היה מעשה אצל הגאון רבי אליהו מאיר בלוך זצ"ל ראש ישיבת טעלז בארה"ב, אשר רקד ושמח עם תלמידיו ביום הפורים בשנת תש"ד בהיותו כבר על אדמת ארה"ב, והייתה השמחה גואה למעלה למעלה כדת היום, טען שם אחד מהנאספים - לא יתכן שראש הישיבה שמח באמת לאחר שאבד את כל בני משפחתו במלחמה ולא נשאר לו לפליטה אלא בת אחת ויחידה, בוודאי כל ריקודים אלו אינם אלא 'למראית עין' ומן השפה ולחוץ, שעושה עצמו כמי ששמח, אבל בפנימיותו שבור ורצוף הוא עד היסוד.

כשהגיעו הדברים לאזני 'ראש הישיבה', הפסיק את הריקודים והמחולות, אסף סביבו את התלמידים, ופתח לאמר להם, איתא בגמ' (מגילה י:): 'אמר ר' יוחנן בקשו מלאכי השרת לומר שירה (בקרית ים סוף) אמר הקב"ה מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה, ולכאורה יש לתמוה, שהרי בני ישראל אמרו באותה שעה שירת הים אף ש'מעשה ידי טובעים בים', ונמצא שאין חסרון לומר שירה במצב כזה, ואם כן מה הטענה על המלאכים, ומדוע נגרע חלקם מלומר שירה. אלא כך ביאור הדברים, שידוע שאין מלאך אחד עושה שתי שליחויות, והיינו שאין בכוחו של מלאך לעשות שני דברים כאחד, לשיר שירה מתוך שמחה ולהיות באותה שעה בצער על מעשי ידי הקב"ה הטובעים בים, אמנם בני ישראל עדיפים בזה מהמלאכים, כי ביכולתם להיות בבת אחת ובחדא מחתא בשמחה מצד אחד ובאבלות מצד שני, וכפי שהעידו חז"ל (בר"ר נו יא) על אברהם אבינו בעת שעקד את יצחק בנו על גבי המזבח 'וישלח אברהם את ידו, הוא שולח יד ליטול את הסכין ועיניו מורידות דמעות ונופלות דמעותיו לעיניו של יצחק מרחמנותו של אבא, ואף על פי כן הלב שמח לעשות רצון יוצרו, ועל כן שירת בני ישראל בים סוף נתקבלה ברצון לפני הקב"ה, כי היו מצד אחד בשמחה ופיהם מלא שבח ותהילה על הנס הגדול שנעשה להם, ובד בבד כאב ליבם על

ונודע לשון הרמב"ם (הל' מגילה פ"ב הי"ז), מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח לריעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, שהמשמח לב האומללים האלו נידמה כשכינה, שנאמר (ישעיה נז טו) 'להחיות רוח שפלים, ולהחיות לב נדכאים'.

וזכר מצינו שכל תקפו של נס היה רק על ידי דאגת איש לרעהו והרצון להיטיב עמו^{צ"ח}, ובה כתב הרה"ק הישפת אמת' זי"ע (תרל"ז ד"ה ובבל) על הפסוק (אסתר ב יא) 'ובבל יום ויום מרדכי מתהלך', וז"ל, נראה שכל הדברים הנזכרים במגילה היה הכל לצורך הנס, ובודאי זה דבר גדול מאד שהיה כארבעה וחמשה שנים מעת הלקח אסתר לאחשורוש, ומרדכי הצדיק הלך בכל יום ויום לראות שלומה בעבור כי היתה יתומה ובעצער התפיסה בבית הנכרי, ובזכות זה זכה לנס, וכתוב גם כן 'באמרם אליו יום ויום' וכו' (ג ד), שע"י

כיום הכיפורים, אפשר מרמז גם לזה שכמו יוה"כ, התענית והתשובה ביום זה לא אם רוצה אותם האדם לעשות עושה, רק בין אם רוצה ובין לא, מקיימם מפני גזירת הקב"ה, כן גם שמחת פורים לא רק אם האדם מעצמו בשמחה או על כל פנים כמצב שיכול לשמח את עצמו צריך הוא לשמוח, רק גם אם הוא בשפלות ובשבירת הלב, המה ובל רוחו נרמס, חוק הוא שצריך עב"פ איזה ניצוץ של שמחה להבנים אל ליבו^{צ"ג}.

איש לרעהו – יום שימת אהבה ורעות

מעיקרי עבודת היום הוא להיות 'איש לרעהו' - להרבות באהבת ישראל בלי גבול, לתת עיניו וליבו לרווחת הזולת^{צ"ד}. ולשם כך תקנו חז"ל משלוח מנות איש לרעהו להרבות אהבה^{צ"ה} וידידות^{צ"ו}, וכן את מצות מתנות לאביונים^{צ"ז}.

אובדן מעשה ידיו של הקב"ה. וסיים רה"י, שאף הוא כן, כי למרות שליבו שותת דם על אובדן משפחתו אך בכוחו של יהודי להתרומם מהכאב ומהעצבות ולהיות בשמחה באמת. משל למה הדבר דומה, לבית שכולו מלא בחפצים עד שאי אפשר לדור בו, אמנם ניתן לדלג ולדור בעליית הגג, כך גם אצל כל אחד ואחד, שהגם שמלא הוא ב'חבילות' ייסורים עד למעלה ראש ה"י, יש בו את הכח להתרומם מהמצב הנורא בו הוא שרוי ולעלות 'לעלייה' ולשמוח עם הקב"ה. צג. בזה"ל כתוב ב'בית אברהם', סיפר בשם אביו הק' ז"ל, מהרה"ק ר' ייב"א מאוסטראה ז"ל, שהי' בעניות גדולה בפורים, ובא איש אחד לשמחו והוא היה מרדכי בעצמו. ואמר כי מרדכי הוא הבעל שמחה של פורים, והוא בכבודו ובעצמו בא לשמח לכל איש יהודי שרוצה להיות שמח.

ודע, כי שמחתן של ישראל בימי הפורים הוא לצנינים בעיניהם של המן וגונדא דיליה, סיפר הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זי"ע בשם חותנו זצוק"ל שהיה רגיל לספר על הרה"ק ר' יוסף מטאמשוב זצוק"ל (אביו של הרה"ק ר' יהושע'לע מטאמשוב זצ"ל) מתלמידי הרה"ק ה'החזוה מלובלין' זי"ע והרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע, כי חותנו שהיה דר בכפר היה שוכר קרעטשמע (בית מזיגה) מהפריץ (כנהוג באותם השנים), פ"א בליל פורים ישב ר' יוסף בביתו ולא היה אפי' מנין עמו אז, וזימר ר' יוסף 'שושנת יעקב', ובאמצע שירתו הגיע הפריץ לחותנו, ופקד עליו לאמר לחתנו שיפסיק מלזמר כי השירה טורדת את מנוחתו, והלך תיכף לחתנו ואמר לו שלא יזמר עוד. בבוקר מיהר חותנו לבית הפריץ לבקש ממנו מחילה על מה שהפריע לו אתמול בלילה, אך הפריץ ענהו שאינו יודע על מה הוא סח... אז הבינו שהפריץ שבא אתמול - לא היה הפריץ באמת, ולא היה זה האיש אלא המן הרשע בעצמו שהלביש את עצמו בלבוש הפריץ, כדי שיפסיק ר' יוסף מלזמר, מכאן תראה כמה ה'שושנת יעקב' של ר' יוסף הפריע מאד להמן והוצרך לעשות פעולות כדי שיפסיק מלזמר. צד. סיפר אחד מחשובי החבורה בבית שמש (רבי יוסף מאיר) אשר רגיל הוא לשמוע קריאת המגילה בביה"ד פלוני, שם קורא את המגילה בעל קורא מופלג במתיקות ובעריבות ובדקדוק, לפני כמה שנים הלך קודם המגילה לטהר עצמו במקווה הנמצאת תחת ביהמ"ד אחר העומד תחת נשיאות אדמו"ר אחד אשר באותה שנה שהה בחו"ל בפורים, כאשר יצא מן המקווה פגע בו בנו של הרבי והודיעו כי הוא 'התשיעי' למנין... מיד הבין את אשר לפניו, ועל אף שנכספה נפשו לשמוע את המגילה מהבעל הקורא המומחה, מכל מקום הבין כי עדיף להיטיב לאחרים וגמר בדעתו להישאר שם, ולא עוד אלא שהתקשר לחברו (ר' יחזקאל) שיבוא אף הוא להשלים למנין עשרה. לאחר שהחבר הגיע נדברו ביניהם כי הלא מצוה גוררת מצוה, והיות והבעל קורא בביהמ"ד בו שהו עתה הינו חשוך בנים רח"ל, והרי זמן קריאת המגילה הוא עת רצון ובפרט שהינם עוסקים במצוות גמילות חסדים ויש בכוחם להעתיר

באר הפרשה - פורים

אורה זו תורה - שגור עליהם המן שלא יעסקו בתורה עכ"ל. מזה יראה חיוב גדול ביום הזה על כל יודע ספר שילמוד תורתנו הקדושה, ולשמוח בלמודה, ולתת הודאה עצומה בפיו ובמחשבתו ליוצרנו ובוראנו ב"ה וב"ש, אשר הניא עצת גוים ויפר מחשבות ערומים, המן הצר הצורר שגור עלינו עם קדוש מלעסוק בתורתנו הקדושה והתמימה, וכן נזכר בשו"ע (סי' תרצ"ה בהג"ה). עכ"ל.

ידועים דברי ה'חתם סופר' (דרושים ואגרות, עמוד רמ"ה) שכתב 'קבלתי מרבי הרב מהו' מענדלי ליליג זצ"ל שהיה רב בביהמ"ד דק"ק פפר"מ, שקיבל מהגאון בשם ה'שב יעקב' זצ"ל, שכל העוסק בתורה בין מגילה דלילה למגילה דיומא, מובטח לו שהוא בן עולם הבא^{טז}, בן קבלתי סתמא, ולא ידענא מעמא^ק.

שבכל יום ויום מתהלך זכה לזה לנצח את המן הרשע ולהכעיסו בכל יום ויום. עכ"ל.

אורה זו תורה - חשיבות לימוד התורה בפורים וביותר בין מגילה של לילה לשל יום

נאמר במגילה (ט כו), 'קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם' - שישבו לקבל את התורה מאהבה, וכמו שאמרו חז"ל (שבת פח.). שבהר סיני קיבלו את התורה מיראה ואילו בפורים קיבלו את התורה מאהבה, ופירש רש"י 'מאהבת הנס', על כן הזמן גרמא להנות בתורת ה' ביום זה. וכך כתב ב'יסוד ושורש העבודה' (שער המפקד פ"ו) הנה דרשו רבותינו ז"ל בגמרא הקדושה (מגילה דף טו:) עה"פ ליהודים היתה אורה וגו' אורה זו תורה, ופרש"י,

עד שתקבל תפילתם, על כן מן הראוי שיקדישו את קריאת המגילה להעתיך בתחנונים לישועת הבעל קורא להיפקד במהרה, ואכן לאחר שבוע נושע הלה מצרתו, וכתשעה חודשים לאחר הפורים נתבשרו הכל בבשורת הילד הנולד. צה. וכמו שהיה מרגלא בפומיה של הרה"ק האמרי חיים' זי"ע לפרש 'ומשלוח מנות איש לרעהו' - שהמשלוח מנות' יהיה אהבה וחיבה איש אל רעהו...

הוסיף בזה אחד מחכמי ויקירי קרתא דשופריא, שהנה ידוע מה שכתבו הפוסקים שצריך לשלוח מנות על ידי שליח (עי' 'בנין ציון' סי' מד, הובא במשנ"ב סי' תרצ"ה סק"ח), והדבר צריך ביאור מה העניין בזה, ומה רצו חז"ל 'להרוויח' בתקנה זו, אלא שכל עניינה של מצוה זו של משלוח מנות הוא להרבות אהבה וריעות, ומצוי הדבר שאיש פלוני רוצה להיות ידיד של השני אלא שמתבייש בדבר... (מכמה טעמים שונים, וד"ל), והוא מוכן 'לשלוח' לו אך ב'תנאי' שאיש לא ידע... לזה אמרו חז"ל פורים הוא יום ריבוי אהבת ישראל, אל תתבייש בזה שהנך אוהב את רעך... שלח לו דווקא על ידי שליח לפרסם את הידידות, ולהוסיף אהבה על אהבה...

צו. ובזה ביאר הרה"ק הפני מנחם' זי"ע טעם הדבר שבמשלוח מנות צריך לתת שתי מנות ואילו במתנות לאביונים סגי במתנה אחת, כי רחמי האדם מתעוררים כשרואה אביון על כן לא הצריכו לתת לו יותר ממתנה אחת, אכן במשלוח מנות הרי מטבע הבריות שלא לתת לרעהו ב'עין טובה' ומקנא במה שיש לו, על כן תקנו לתת שנים בדווקא כדי לסגל לעצמו עין טובה - לתת מתוך נדיבות לב ואהבה ואחוה.

צז. אגב אורחא, שני קושיות הק' הרה"ק הי"שמח משה' זי"ע (עסיס רימוני על מגילת אסתר ד"ה כימים אשר נחו, נדפס בישיבה משה על נ"ך), מדוע נכתב במגילה שמרדכי רצה לעשותם יו"ט בשעה שלבסוף נתבטלה כל קבלתם ליו"ט, ועוד תימה, למה רצו מרדכי ואסתר דבר שלא היה לו קיום לבסוף. ומבאר דחדא מתורצת בחברתה, דהנה איתא (ביצה טז.) 'כל מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה ועד יו"ט', חוץ מהוצאת שבתות והוצאת יו"ט, ולכן מתחילה קבע מרדכי את יום הפורים ביו"ט ואיסור מלאכה כדי שלא ינכו את הוצאות הפורים ממה שנקצב לאדם בראש השנה, ואף שלבסוף לא נתקבל היו"ט לדורות מ"מ כיוון דכתיב (איוב כב כח) 'ותגזור אומר ויקם לך' קיבלו בשמים את דברי מרדכי שיהא בכלל יו"ט, לענין שלא ינכו את ההוצאות בכלל מה שקצוב לאדם בתחילת השנה, ולכן נכתב במגילה, כי בשמים נתקבל היום ליו"ט.

צח. ומן העניין להביא מה שכתב הרה"ק רבי מרדכי מקאזמיר (מאמר מרדכי, לפורים) זי"ע (ועוד צדיקים) שאי אפשר היה להכניע ולשבר את תוקף הקליפה והטומאה של המן עליו איתא בגמ' (מגילה יג:) 'ליכא דידע לישנא בישא כהמן' אלא על ידי כח נגדי של שמירת הלשון, והוא ע"י 'אין אסתר מגדת'.

צט. בדרך צחות יש להוסיף, שמכלל הדברים גם הלומד תורה בין מגילה דיממא דשנה זו למגילה דלילה לשנה הבאה מובטח לו שהוא בן עולם הבא...

ק. וכך כתב בעל ה'פלא יועץ' זי"ע בספרו 'יעלזו חסידים', ושמעתי על רב אחד שבליל פורים היה יושב ועוסק

הפורים ב'יום המנוחה', וממילא פורים הוא ב' ימים, י"ד לפרזים וט"ו למוקפין, ושוב לא יהא העולם בטל מלימוד התורה, כי בעת שהיהודים הפרזים יהיו עסוקים במצוות היום יעסקו יושבי המוקפין בתורה, וכן איפכא^{קא}.

במשתה היין מה שאלתך וינתן לך – כי אז נפתחים כל שערי שמים

מצוות חכמים על כל איניש לבסומי בפוריא^{קא} (מגילה ז:), והפליגו הצדיקים בסגולת מצווה זו, וכפי שהמליץ הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע (יישב פנים לפורים - קול מגילה ד"ה ובבזה) בלשון הגמרא (מגילה ז:): 'רווחא לבסימא שכיח', שעל ידי ההתבסמות בפורים אפשר לזכות לריווח גדול והצלחה בכל הענינים, שפע רב בפרנסה בהרחבה ושאר צרכי עמינו המרובים^{קא}. ורמוז ליה

וכך פסק הרמ"א (סימן תרצ"ה סעיף ג) בשם מהר"י ברונא, ללמוד תורה לפני הסעודה, דהא כתיב (אסתר ח טז) 'ליהודים היתה אורה' ודרשו חז"ל (מגילה טז:): 'אורה זו תורה'^{קא}.

וכבר אמר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות ח"א, פורים תקצ"ו), שלכאורה היה ראוי לקבוע את יום הפורים ליום י"ג באדר שבו היה הנס ששלטו היהודים המה בשונאיהם, וכדרך שתקנו את כל החגים ליום בו אירע הנס (וכגון חנוכה, ש'חנו כ"ה', וכו' ביום נבר מדליקים נרות) ומדוע נקבע החג ליום המנוחה, אלא שאם באמת היו עושים את יום הפורים 'בשלושה עשר בו' אזי לא היה חילוק בין הפרזים למוקפין, וכולם כאחד היו חוגגים ביום י"ג והיה העולם שמם מתורה, על כן קבעו חז"ל לעשות

בתורה רוב הלילה, ואמר, בליל זה הכל אוכלים ושותים ושמחים ואין לו להקב"ה מי שיעסוק בתורתו, אעסוק אני, ותהא תורתך חשובה לפני המקום.

קא. והיו צדיקים שנהגו ללמוד הלכות פסח קודם הסעודה, דהא קיימא לן (פסחים ו:): 'שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום', ופורים הוא שלושים יום קודם פסח.

קב. כתב ה'בן יהוידע' (מגילה יב: ד"ה יום) על הא דאמרו (שם) על הפסוק (אסתר א י) 'ביום השביעי כטוב לב המלך ביין', אמר רבא יום השביעי שבת היה שישראל אוכלין ושותין מתחילין בדברי תורה ובדברי תשבחות, וז"ל. פירוש, אל תתמה איך מתוך הסעודה של אחשוורוש שיש ממנה קטגוריא על ישראל, יצא לישראל תשועה גדולה והצלחה רבה – כי הריגת ושתי היא סיבת ישועת ישראל, שע"כ באה אסתר ולקחה מקומה ואח לצרה יולד. לכך אמר 'שישראל אוכלין ושותין מתחילין בדברי תורה', ולכן מצד זה יצא סגוריא על ישראל, וצמחה להם ישועה בהריגת ושתי בו ביום, עכ"ל. ומכאן למדנו בגדולת כוחה של לימוד התורה להגן מן הצרות והייסורים.

קג. צדיקים היו ממשילים למלך בשר ודם שהיה צריך להעתיק משכנו לעיר אחרת, ובבוא משרתי המלך להעביר את כל חפצי המלך אל הארמון החדש פחדו שמא יבואו ליסטים ויגזלו מחפצי המלך ובעיקר את הכתובים מסודות המלוכה ומצבא המלכות, על כן העמידו חיילים מזוינים שישמרו על השיירה לבל יפגעו בהם אויבי המלך, ואכן הצליחו לשמור עליהם מכף כל אורב וליסטים ולהעבירם אל גנזי המלך בשמירה מעולה, אולם בבואם להעביר את כתר המלכות גבר החשש ולא רצה המלך לסמוך על שומריו. מה עשו, הניחו את הכתר המפואר בעגלה פשוטה ביותר, כיסוהו בבלאי בגדים שחוקים, וכך לא עלה בדעת הליסטים שנמצא כאן אוצר גדול ויקר.

כדבר הזה נעשה ביום הפורים, וכמו שהובא בספרי קודש (עיי' מאור ושמש פורים ד"ה והנה בימות החול) שהאורות היורדים ביוהכ"פ בעת אמירת 'כתר' מתגלים בכל שעות ה'מעט לעת' של יום הפורים, ונמצא שביום גדול וקדוש זה יש ביד כל אחד לבקש מן המלך ככל אשר יחפוץ ואף לפעול שנזכה לשלימות התיקון שתהיה לעתיד לבוא, אמנם כדי שלא תהא יד הכל ממשמשת בו קבעו חז"ל את היום הזה למשתה ושמחה [ואין בו איסור מלאכה או נוסח תפלה כביום טוב, ובמוצאי פורים אין מבדילים בין קודש לחול, וזה דומיא לעגלה הפשוטה, ולא עוד אלא שחז"ל הוסיפו החיוב להשתכר בגילופין ולבטל את הדעת והשכל, שהוא ענין כיסוי הכתר בסמרטוטין], והכל בכדי שאנשים פשוטים יהיו עסוקים בדברים בטלים ולא יגעו בכתר המלכות, אבל המשכיל יבין מזה שיש אוצר גדול מתחת לכל המסכים הללו, ובידו לגלות דברים נשגבים ונעלים.

קד. וכבר הסביר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא בשפתי צדיק פורים אות נ"ג) וז"ל בפורים יש כל כך עת רצון שכל איש ישראל יכול לפעול לאין שיעור, אך פן ידרוש שלא כהוגן כיבדו חז"ל בכוס, ואין שום הוה אמינא שנפסיד ח"ו על ידי תקנת חז"ל. כי מן הסתם עולה יותר נחת רוח מי שמבטל חפצו לציית פקודת חז"ל, מאשר יכוון לבקש עבור עצמו טובות אף שיפעול (בפרט, שאפשר להשתדל בתפילה עד עת שתייתו).

באר הפרשה - פורים

מפורסמים דברי ה'חידושי הרי"ם' זי"ע לפרש טעם מצות שתיית היין עד דלא ידע, ע"פ מעשה שהיה אצל מרן הבעש"ט הק' זי"ע [יש הרבה נוסחאות בסיפור זה, ואנו נקטנו את השמועה המקובלת בפי העולם], שפעם היה חוטא אחד שאסף סכום כסף גדול כדי לעבור בו עבירה, ויהי בהיותו בדרך עם צרור הכסף שמע קול יללה עולה מאחד הבורות, כאשר התקרב לשם ראה משפחה שלימה מישראל הנתונים בצרה ובשביה, והם סיפרו לו שלא שילמו את דמי החכירות שהיו חייבים לפריץ, ועל כן השליך אותם אל הבור הזה, שאל אותם האיש כמה כסף עליהם לשלם כדי לפרוע חובותיהם, נקב ראש המשפחה בסכום המדויק שהיה לו בכיסו לדבר עבירה, ויהי כשמוע האיש את דבריו לא ידע מה לעשות, והתלבט מאד אם להציל את המשפחה או להמשיך בדרכו הרעה, אך בסוף התגבר ברוחו והלך אל הפריץ ופדה את המשפחה מבאר שחת.

באותה שעה נעשה רעש גדול בשמים, אלו לימדו עליו זכות שהציל משפחה שלימה מישראל, וחלקם טענו שרשע הוא וחטא כל ימיו בפשעים וזדונות... עד שפסקו לתת לו את כח הברכה לברך את כל אשר יחפוץ וכל היוצא מפיו יתקיים, אולם כדי שלא יברך לכל אחד גזרו עליו בד בבד שיהא שיכור, ולא תהא דעתו צלולה עליו, וכן הווה.

לימים הייתה גזירת עזירת גשמים בעולם, ומשכלו כל הקיצין שלחו משלחת חשובה של ראשי הקהילות אל מרן הבעש"ט הק' זי"ע כדי שיבקש עליהם רחמים, אולם הבעש"ט השיב את פניהם ריקם, באמרם שגזירה היא מלפני השי"ת ואין בידו לבטלה, ושלחם אל איש פלוני כדי שיתפלל עליהם, והוסיף ואמר להם, שאיש זה שיכור הוא המשתכר בינו מן בוקר ועד ערב ועד בכלל, ועליכם לתפוס אותו ברגעים הספורים שאחר קומו משנתו והתפכחותו משתיה הקודמת עד השתיה הבאה, ובשעה זו של צלילות הדעת עליכם להתעקש אצלו שיתפלל שירדו גשמים, ואכן נסעו להתם ולאחר תחבולות שונות מצאו אותו ב'עת רצון' כזו - וסיפרו לו שהעולם סובל מעצירת גשמים וברצונם שיתפלל עליהם, לגלג עליהם האיש על שבאו לאיש פשוט ונבזה כמותו, והלא שיכור הוא שאין לו בעולמו יותר מטיפה מרה של יי"ש ואיך יש בידו לפעול בתפלתו, אולם הם ענו לו שבאו בשליחות הבעש"ט, והם מאמינים באמונה שלימה שעל ידי תפלתו יושעו, בלית ברירה פרש ידיו אל ה' והתפלל עליהם שירדו גשמים, ואכן כאשר אמר 'משיב הרוח' נשב זיקא ובאמרו 'מוריד הגשם' ירדו גשמי ברכה בשפע. כאשר חזרו השליחים וסיפרו לפני הבעש"ט שאכן ירדו גשמים אחר תפלתו, גילה להם שהוא אותו שיכור שגזרו עליו מן השמים שכל ברכותיו יתקיימו.

לפי זה ביאר ה'חידושי הרי"ם' את הנאמר לעיל, כי ביום הזה אפשר לפעול ישועות נשגבות למעלה מדרך הטבע, ודוגמת אותו שיכור שכל דבריו וברכותיו התקיימו, כמרומוז במגילה (ז ב) 'מה שאלתך אסתר המלכה ותנתן לך', לפיכך קבעו חז"ל דמחייב איניש לבסומי בפוריא.

מספרים, שכאשר הגיד כן ה'חידושי הרי"ם' ניגשו אליו החסידים עם פתקאות ובקשות ורצו למוסרם לו כדי שיעתיר עליהם בדבר ישועה ורחמים, נענה אליהם ואמר 'כנראה שעדיין לא התקדש עליכם חג הפורים...' שהרי צריך לשנות ולבטל הדעת ביין.

שנה אחת בטרם התחיל הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע להתבשם בינו כמצות היום [בקדושה ובטהרה כדרכם של צדיקים], סיפר מעשה שהיה בהרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע שהגיע לעיר ששהה שם גם הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע, והמהר"ש יצא לקראתו לקבל פניו, ויהי כאשר התוועדו יחדיו הני תרי צדיקי ניגש איש כפרי פשוט אל הרה"ק מראפשיץ, ובתמימותו ביקש, שיברכו הרבי ברכת הדיוט, שהרי כך אמרו (מגילה טו.) 'לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך', ויהי כאשר שמעו התלמידים את בקשתו שנאמרה בתמימות מלאו פיהם שחוק, אולם הרה"ק מראפשיץ נענה לעומתם 'מדוע הנכם צוחקים, הלא כוונתו היתה לבקש בקשת הדיוט, היינו שברצונו לקבל כסף, בני חיי ומזוני, פשוטו כמשמעו, ולא מדריגות נעלות...'

ובענינא דיומא רימז הרה"ק מסאטמאר בדרך הלצה בלשון הכתוב (בראשית ט ט) 'ויחל נח איש האדמה ויטע כרם', דהנה רש"י פירש 'ויחל - עשה עצמו חולין', ואילו 'נח' משמעו מלשון מנוחה דהיינו יו"ט, הא כיצד, האם היה יום חול או יו"ט, ובעל כרחך צריך לומר שהיה 'יום טוב אין די וואָכן' [-יו"ט בימי החול], ואיזהו, זה יום הפורים שהוא יו"ט בימות החול, ואמרה תורה שניתן לנו יום זה בשביל 'איש האדמה' אלו הבקשות ארציות של הדיוטים החפצים דברים גשמיים, והשעה מסוגלת לפעול לכך היא כאשר 'ויטע כרם', פירוש כששותים יין ומשתכרים כמצות היום, כאמור שעת רצון היא ושערי שמים פתוחים לתפילתנו.

הרה"ק ה'מנחת אלעזר' זי"ע (שער יששכר מאמר ימי ששון אות נו) בלשון הכתוב (אסתר ה ו) 'ויאמר המלך לאסתר במשתה היין מה שאלתך וינתן לך', שמשתה היין עת רצון הוא לבקש ולהתחנן לפני מלך מלכי המלכים, כי 'ינתן לך' בל משאלותיך קה.

יש שאמרו שעל כן נוהגים להאריך סעודת פורים לתוך הלילה (עיין רמ"א תרצ"ה ס"ב, ודרשות חת"ס פורים תקפ"ט ד"ה וצא הלחם), לרמוז בזה כדי להמשיך את כל אלו הישועות מסעודת פורים אל תוך 'הלילה' כלומר כל הצרות והיסורים שהם בבחינת לילה.

קה. וכמו שהוכיח הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע (לר"ח אדר ד"ה או יאמר בהקדם) מדברי הש"ס (מגילה ז:) ששנה אחת נתבסם רבה מיינו בסעודת פורים, 'קם רבה שחטיה לרבי זירא', למחר כאשר התפכח מן היין 'בעי רחמי ואחייה' (ביקש רחמים והחייהו), ובזה המעשה גילו לנו חז"ל כי יום הפורים מסוגל לישועות ורפואות למעלה מדרך הטבע, ואף חולה הנצרך לרפואה בבחינת 'תחיית המתים' יכול להיושע ולהיענות.

ונתן רמז לדבר כי ר"ת של ו'נאמן א'תה ל'החיות מ'תים הם כר"ת של ו'משלוח מ'נות א'יש ל'רעהו, וס"ת של ו'נאמן א'תה להחיות מ'תים הוא מתנ"ה, לרמוז שעל ידי קיום מצוות היום - משלוח מנות ומתנות לאביונים ניתן להחיות מתים.

עוד כתב כי 'ע"י מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים מבטלים תתק"ג מיני חלאים (עי' ברכות ח. תשע מאות ושלשה מיני מיתה נבראו בעולם) ונשפעים החיים העליונים וניצול ממיתה ח"ו'.

הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין זי"ע הי"ד פגש פעם בפורים באברך ההולך בדרך עם בתו הקטנה ושאלו לאן פניו מועדות, השיב הלה שבתו סובלת ממיחושים שונים והוא הולך לרופא פלוני כדי שיבדוק אותה, תמה הרה"ק מקארלין ושאל 'וכי בפורים הולכים לרופא, פורים איז משקה א רפואה' (ה'שתיה' היא 'הרפואה' ביום הפורים), ונתן לו משקה כדי לתת לה, ואכן נעלמו כל מכאוביה ונתרפאה.

סיפר הגה"ח רבי ישראל שמעון קאסטעלאניץ זצ"ל, שהוא היה נוכח שנה אחת אצל רבו הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע כאשר שהה בעיר לאדז' ביום הפורים, ובעת משתה היין היו פני הרה"ק בוערים כלפידיים בקדושה עילאה, לפתע נכנס החסיד רבי יודל ריבאק ז"ל במרוצה ובהלה, וסיפר בדמעות שלישי שבנו הקטן נפל מקומה גבוהה בראשו על אבן גדולה, והרופאים הזהירוהו לבל יגעו בילד כלל, כי חיי הבן תלויין לו מנגד, ויהי כשמוע ה'בית אברהם' את דבריו הורה לו לתרום שלש מאות רובל כסף לצדקה עבור עניי ארץ ישראל (כך היתה דרכו בקודש בעת שהזכירו לפניו חולים הזקוקים לישועה, וביותר בעיר לאדז' שהיתה מקום מגורם של עשירים ובעלי נכסים), מיד התחייב החסיד לתת את מלא הסכום לידי הרבי, והתנצל על שאין לו כעת כסף מזומן לשלם, לפיכך יתן טשעק (צ'יק) עם סכום זה כדי שיזכה בנו לרפואה, אולם הרבי לא קיבל את דבריו, ושאלו האם בפעם הזאת גם 'יחזור' הטשעק כבפעם הקודמת (כי בעבר נתן טשעק לרבי, ופקידי הבאנק (בנק) לא נתנו מאומה בעדו, אחר שלא היה לו שם מעות כנגדו), אך החסיד התחייב והבטיח שבפעם הזאת יוכלו למשוך את מלא הסכום מחשבוננו, ובלבד שיפעל הרבי רפואה לבנו השרוי במצב של סכנה, מיד נטל ה'בית אברהם' תפוח שהיה על השלחן וזרקו על ראשו בחזקה, וצעק לעברו שיחזור לביתו, בכה החסיד ותמה 'איך אעלה אל ביתי כאשר בני מוטל על ערש דוי ומפרפר בין חיים למות', אולם הרבי ציוה עליו שוב לחזור לביתו, בלית ברירה ליוו אותו כמה מחבריו אל עבר ביתו, ויהי כאשר הגיע הביתה פתח את הדלת וראה את בנו מסתובב כאחד האדם, ויהי לנס ולפלא.

והנה הגם שנעשה לו נס בזכות הצדקה לעניי אר"י ובכוחו הגדול של הרה"ק, מיהו הזמן גרמא לכך היה - משתה היין, ואותה שעה מסוגלת לפעול רפואות וישועות למעלה מדרך הטבע, ואף להחזיר נשמות לפגרים מתים, ועל כן מי פתי יבטל ויבזבז רגע אחד מיום נשגב וגבוה כזה.

מעשה באחד מיקירי קרתא דירושלים שבמשך שנים רבות לא זכה להיפקד בבנים, והיה מזכיר את עצמו תמיד בפני רבו הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין זי"ע, אך לעולם בירכו הרבי בשפה רפה ולפעמים אף לא השיב לו כלל, והבין החסיד שמצבו דחוק ביותר, ואעפ"כ לא נפל ברוחו והמשיך לפקוד את בית רבו תמידין כסדרן ולהזכיר את עצמו שוב ושוב לדבר ישועה ורחמים. שנה אחת ביום הפורים נכנס לבית המדרש של חסידי קארלין, ומצא שם את בני החבורה יושבים מבוסמים בצוותא חדא כמצות היום, באותה שעה נגמר להם המשקה ובטוב לבם אמרו לו כולם כאחד, שאם יביא להם משקה 'מבטיחים' הם לו שלתקופת השנה יולד לו בן זכר, קיבל הלה את

גאד הפרשה - פורים

אריה שנאמר (שם כב) הושיעני מפי אריה, ועתה בואו חשבון, שהלא אין הדברים אמורים אלא כלפי אחשוורוש הרשע צורר היהודים (עי' שם ד.), אשר ביטל את עבודת בית המקדש, וכתב דת לאבד את כל בני ישראל בשמחה גדולה, ואף על פי כן הבינה אסתר המלכה שחטאה בלשונה כמה שכינתה אותו בשם 'כלב', עד שסברה שמא מחמת כן נסתלקה הימנה שכינה, ומעתה קל וחומר אלף פעמים עד כמה חמור הפגם של המכנה שם לאחד מישראל.

והנה אמרו חז"ל 'מיחייב איניש לבסומי בפוריא, עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי', אמנם, עם כל חשיבותו ומעלתו של ה'בסומי', רבות יש לזוהר שלא תצא תקלה מתחת ידו, כי מי שאינו נזהר בזה חלילה, ובשכרותו פוגע ח"ו בהרצובות לשונו אפילו רק ב'נפש אחת מישראל' וודאי עדיף לו שלא ישתה ויצא שכרו בהפסדו. כי לא אמרו אלא עד דלא ידע - שע"י השתיה תבטל דעת השותה, אבל זאת לא אמרו ולא התירו שיגרום בשתייתו שגם חברו יצא מדעתו מחמתו, על ידי אונאת דברים והלבנת פנים הפוגעים באדם עד עמקי נשמתו.

והיינו דקאמר הרה"ק ה'אהבת ישראל' זי"ע, שהר"ת של ע"ד ד'לא ידע' הוא 'ידע', כי צריך ידיעה גדולה איך לקיים מאמר זה.

וכתב ב'מחזור ויטרי' (סמן תס"ה) וז"ל פורים שכל אדם מאריך בסעודתו - זמן השמים ימלאו שאילתו, והיינו שימלאו משאלותיו בעת סעודת פורים.

בשם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע מתאמרא, שבמשתה היין יכול כל אדם לבוא לידי דרגת אדם הראשון קודם החטא, וזהו חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע, כלומר שיוגיע למצב ולתיקון שהיה 'קודם הידיעה' שע"י עין הדעת, כי היין מבטל את דעתו ועצמותו של האדם, ועי"ז יש בידו להתעלות להיות כולו רוחני ולהסיח דעתו מחלק החומרי שבו, ולשפוך נפשו ולשוב בתשובה לפני הקב"ה. וכבר אמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (ליקושים, מגילה ז:) כי 'בסומי' ר"ת סמר מפחדך בשרי וממשפטך יראתי, וזה רמז שאפילו בעת שכרות צריך להיות לשם שמים, עכ"ל.

לא יבשו ולא יכלמו - אף כשהוא 'לא ידע' לא יבייש את חברו

דברים נוראים ומבהילים כתב הגה"ק הרבי ר' יהונתן אייבשיץ זי"ע (יערות דבש ח"א דרוש ג), שהנה איתא בגמ' (מגילה טו:) שבשעה שנכנסה אסתר לבית אחשוורוש נסתלקה הימנה שכינה, 'אמרה', קלי קלי למה עזבתני, שמא אתה דן על שונג כמוזר ועל אונס כרצון, או שמא על שקראתו כלב שנאמר (תהילים כב כא) הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי, חזרה וקראתו

דבריהם, חיפש ומצא כמה בקבוקי יי"ש והביאם לפניהם, והם שמחו על כך מאד והמשיכו בכך את הסעודה בהתרוממות.

אחר פורים נשתכח הדבר מלבם, וכאשר עברו כמה שבועות והישועה התמהמהה מלבוא שכח גם החסיד מאותה הבטחה, אולם כאשר פקד בפעם הבאה את בית רבו הרה"ק מקארלין והגיש לפניו את ה'קוויטל' (פיתקא בבקשת רחמים) בו ביקש שוב כדרכו לזכות לבנים, הביט הרבי והסתכל היטב ב'קוויטל' ואמר לו 'הרי כבר נושעת', ושאלו אצל מי היית ומי פעל עבורך ישועה רבתי זאת, נענה החסיד ואמר שלא מיניה ולא מקצתיה, כי לא היה אצל איזה צדיק בתקופה האחרונה... עד שנזכר מ'הבטחת' החסידים בפורים, וסיפר לפני הרבי דברים כהווייתן, שהחסידים אמרו לו להביא משקה ובשכר זה יזכה לשנה הבאה לחבוק בן, ויהי כשמוע כן הרה"ק מקארלין אורו פניו, ואמר 'אויב אזוי איז פשוט (אם כן פשיטא שנושעת), מיר האבן געקוקט האבען מיר גיזעהן אז ס'נישט שייך (הסתכלנו וראינו שלא שייך לפעול עבורך ישועה בדרך הטבע, אמנם כאשר) יודען זיצען צוזאמען, און זיי וויסען פון גארנישט קענען זיי אלץ בוקע זיין, ביז צום כסא הכבוד', (כאשר יהודים יושבים בצוותא חדא באהבה ואחוה ושלוה ורעות יש בכוחם לבקוע כל המחיצות ולהגיע עד לכסא הכבוד), וממילא אין שום חידוש איך פעלו דבר ישועה ורחמים רבים.

קו. וכך אמרו כי מצד אחד 'שכור' ר"ת ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע, כי על ידי המשתה יכול להתעלות בתוקף השמחה עד שיבוא להודות להקב"ה, וליבו ובשרו ירננו לקל חי וכל עצמותיו תאמרנה ה' מי כמוך, ולאידך 'שתוי' ר"ת שמור תם וראה ישר (תהילים לו לו), כי צריך שמירה יתירה שתהא השכרות לשם שמים, ושאכן יהיו שפתותיו כמרחבי רקיע ברון שיר ושבח ולא להיפך ח"ו.

בשמחה, כדכתיב (תהלים קד טו) 'ויין ישמח לבב אנוש', ומחמת שיהיה שרוי בשמחה יהיה חרות ה' מעווו, ויתן תודות והלל לה' על הנס מתוך הרחבת הלב וכו', לכן אין לו להשתכר יותר מדאי שיתבלבל דעתו ולא יכיר בתוקף הנס כלל, וזהו שאמרו 'חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע - הק' 'עד' הוא 'ולא עד בכלל', ורצ"ל שגדר חיוב השתיה בזה לבסומי עד גבול דלא ידע, שמן הגבול הזה והלאה הוא ביטול כוונת חכמים לבסומי - כדי שיתן הלל והודאה, דכיוון שתתבלבל דעתו כל כך פשיטא שאין בו דעת ותבונה לשבח ולפאר על תוקף הנס, ואתבונן אליו בבוקר וראיתי כי נכון הוא'.

וזוה מפרש מדוע אחר מימרא זו של 'חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע' הסמיכו בגמרא את העובדא 'קם רבה ושחטיה לרבי זירא', והלא זה מעשה לסתור, דמהא משמע שאינו ראוי להשתכר, שהרי נגרם מזה מכשול גדול כל כך, אך להאמור כוונת הגמרא לומר שיש גבול בשתיה ואסור להשתכר יותר מדאי, דפוק חזי מה עלה להם, [ונעתיק לשונו, כי אלמלא יצאו הדברים מפי גדול בתורה כמו ה'בית אפרים' לא היה אפשר לומר כן] 'ולפי שלא נשמרו מלעבור הגבול בא הדבר לידי סכנה, לכך יש לזיזר שלא לבסומי רק עד הגבול הזה דלא ידע, ולא יעבור'.

ומבאן שענין השתיה בפורים היא לרומם את הלב מן הגשמיות והחומריות, ועי"ז יוכל בשר ודם להודות על הניסים ועל הנפלאות מתוך חדוה ושמחה, אבל המשתכר כשכרותו של לומ הרי הוא משבש את דעתו ואינו יכול להודות כלל, ולא עוד אלא שהוא עלול לבוא לידי איסורים חמורים, דהרבה שכרות עושה,

ופשיטא דבכהאי גוונא, עדיף מפי לסמוך על גדולי הפוסקים (יד אפרים הובא לקמן) דמה שאמרו 'עד דלא ידע' היינו עד ולא עד בכלל, וכן נקטו הרבה אחרונים (עי' באו"ח סימן תרצ"ה ובנו"כ שם) שהחיוב הוא לשותות יותר מלימודו ותו לא, ולכן הרוצה להדר על עצמו ולהשתכר - אסור לו לעשות כן אלא אם הוא יודע בבירור שלא יפגע ולא יצער את חבירו, אבל אם יש לו ספק ספיקא שמא לא יוכל להיזהר בכך אזי ברור שעדיף מפי שימנע בשב ואל תעשה מלהשתכר^{קז}.

בזכות זהירות זו יתברך ברוב הברכות כמו שהאריך ב'מטה משה' (תתרי"ב) עד כמה חיוב גדול הוא להיזהר ולהישמר שלא תביא לו השתיה מצב של שכרות וזלזול ב'הלכות התורה' כנטילת ידים, ברכהמ"ז ותפילה, ומסיים שם - 'וכל היוצא בעקבי הרועים לעשות את כל המעשים האלה ע"פ דרכם (דהיינו בזהירות שלא לבוא לידי מכשול ע"י השתיה), ושמחים בזכרם את כל הנסים אשר עשה ה' לאבותינו ומשבחים לשמו הגדול, כמוהם יהיו צאצאי מעיו וכל אשר חפץ ה' בידו יצליח'.

וכך מפורש ב'כל בו' (סוף הל' פורים) 'חייב איניש לבסומי בפוריא קמ, אבל לא שישתכר דהשכרות איסור גמור הוא, ואין לך עבירה גדולה מזו, שהוא גורם לג'ע' וש"ד וכמה עבירות זולתם, אך שישתה יותר מלימודו מעט כדי שירבה לשמוח ולשמח האביונים וינחם אותם, וידבר אל לבם, וזוהי השמחה השלימה'.

עוד סמך לכך, מדברי הגאון רבי אפרים זלמן מרגליות זצ"ל מבראד (יד אפרים) על השו"ע תרצ"ה בדברי הט"ז סק"א) בענין 'עד דלא ידע', ובתו"ד מבאר שיעור שתיה בפורים, וז"ל. 'ולי הצעיר נתפרש בחזיון לילה, שהכוונה הוא, שעיקר החיוב של המשתה הוא שיהיה שרוי

קז. הנני מאריך בכל זה, כי עיני ראו ולא זר, כאשר השתתפתי בשמחת שבע ברכות לחתן ביום הפורים, ובאמצע המשתה קם אחד מחבריו של החתן כטוב לבו ביין והזכיר לו 'מעשיו הראשונים' בפני קהל ועדה, ועתה מצא מקום לגבות את חובו, והגם שכלפי חוץ הראה החתן פנים שוחקות, אך ביודעי קאמינא שאחר הסעודה הסתגר החתן בחדר לפניו מחדר, ובכה בדמעות שליש מחמת הדברים הקשים כגידין שפצעו את רגשותיו כמדקרות חרב. ועתה נחזי אנן, וכי לזאת התכוונו חז"ל במצות 'עד דלא ידע', והלא לא יתכן שמצוה תביא את האדם לידי עבירה שחמורה כשפיכות דמים, על כן במקום דאיכא למיחש להכי פשיטא שלא ישתה יין כלל, ושב ואל תעשה עדיף. קח. בספר 'דברי שלום' (להרה"ק ר' שלום מבראדין זי"ע) מביא מזקיננו (הרה"ק ר' שלמה חיים זי"ע), שעל כן דייקו חז"ל בלשונם ואמרו 'מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי', ולא אמרו 'לבסומי ביין', כי חובת האדם לשמוח עם יום הפורים עצמו, ולא יהא היין אלא כאמצעי לסלק את העצבות והדאגות המסובבים אותו כל ימות השנה, ותהיה השמחה בעיצומו של יום.

באר הפרשה - פורים

של מלאכי השרת ולימדו עלי זכות ולא קיבלו מהם, עד שבא מלאך ואמר להם על מי אתם מלמדים זכות, שמא על זה שמעולם לא עמד על מידותיו, מיד פטרוני ממיתה לחיים'. ומכאן שבזכות ה'ויתור' משלו ניצול אדם ממות לחיים כפשוטו ממשק"ט. והנה באותה סעודה ציוה אחשוורוש 'לעשות כרצון איש ואיש', ולא עמד על שלו שכולם יעשו כרצונם, וויתור זה הצילו מכל עונש. רק ושתי ש'עשתה משתה נשים בית המלכות' - שנהגה כמלכה באותה סעודה שהכל חייבים לשמוע לקולה, כאן מצא בעל חוב לגבות את חובו ובא שמן והרג את ושתי.

עוד ביארו בזה, כי באותו יום ביישה אותו ושתי והטיחה בו דברים קשים מאד, שכינתה אותו בלשון גנאי ואמרה לו (מגילה יב:) שמע נא 'שומר הסוסים' של אבי (אחשוורוש היה שומר סוסיו של בלשצאר) - אבי היה שותה יין כנגד אלף אנשים ולא השתכר, ואילו אתה - קצת יין שתית וכבר השתכרת והשתמית, וע"י אותה בושה הומתקה הגזירה מעליו, ולכן יצא הקצף רק על ושתי שהיא נהרגה ולא הוא, והיינו דכתיב 'וכלים מכלים שונים' - קרי ביה מכלים, שעל ידי הבושה והכלימה השתנה גור דינו וניצול מן המות לחיים ק"א. מעתה יש

וישקול מעשיו במאזני פלס ויזהר כל אחד כפום שיעורא דליביה שלא יבא לידי עון רציחה בהלבנת פנים...

לא ביקשה דבר - מעלת הוותרנות וקבלת ביונות באהבה איתא בגמ' (מגילה יב.) על הכתוב (אסתר א ז) 'וכלים מכלים שונים' שהיה אחשוורוש הרשע משתמש בכלי המקדש לסעודתו, ואמר רבא, באותה שעה יצתה בת קול ואמרה ראשונים מתו מפני כלים ואתם שונים בהם. ואכן עוון זה הביא למיתתה של ושתי, וכדבריהם ז"ל (שם יא:) אפיק מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו - שאחשוורוש הוציא כלי המקדש והשתמש בהם בסעודתו - בא שמן וריקד ביניהן והרג את ושתי. ולכאורה יש לתמוה, מדוע הרג את ושתי ולא את אחשוורוש, כשם שבלשצאר מלך בבל נהרג באותו הלילה שהשתמש בכלי הקודש.

וביארנו בשם הגה"ק רבי שלמה קלוגער זצוק"ל, עפ"י מה דאיתא במדרש (ילקוט מדרשים ערך 'רבינו הקדוש', ובע"ז ר"ה יז.) רב הונא בריה דריב"ל חלש, ונמשך לאותו עולם (העליון) כמה ימים ולילות, וכשחזר לעולם הזה אמר לתלמידיו 'בני, אשרי מי שאינו עומד על מידותיו (אלא הוא מוותר תמיד משלו). העבודה, באו ביתות

קט. וישים אל ליבו מה שאמרו בגמרא (מגילה יב:) כי מרדכי הצדיק (בן יאיר בן שמעי) נולד רק בזכות שדוד המלך העביר על מידותיו ונמנע מלהרוג את 'שמעי בן גרא' שקילל אותו, מתוך האמונה 'כי ה' אמר לו קלל' (שמואל ב' טז י), והרי שרק בזכות העברה על המידות והאמונה בה' נולד מרדכי ונצמחה הישועה.

קי. והדברים צריכים חיזוק ביותר ביום הפורים, כאשר לרוב מצוות היום מצויים גם 'תקלות' שונות, ואין נעשה הכל כרצונו, וד"ל, וצריך לעמוד על המשמר שלא יתרגז ויקפיד בבית ובחוץ, אלא לא יעמוד על מידותיו, וינהג במידת הוותרנות, ובכך ירוויח גם שלא להעכיר את שמחת הפורים...

קיא. וכך אומרים בשם בעלי המוסר, שהנה בגמ' (מגילה יב:) דרשו מה שנאמר (אסתר ב א) 'זכר את ושתי ואת עשר עשתה ואת אשר נגזר עליה', שנגזר עליה הגזירה שתצא להריגה מאחר שהיתה משעבדת בבנות ישראל שיעשו מלאכה בשבת, ומעתה צריך להתבונן שאילו הייתה מתרצית ומסכימה לבוא לא היה המלך כועס עליה אלא אדרבה להיפך.. ואם כן כיצד היתה נענשת על מה שעשתה, אלא חידוש נפלא, אילו הייתה מתרצית לבוא כבקשת המלך, והייתה מתבזית, הרי אותם בזיונות היו מכפרים לה על חטאיה, עד ששוב לא היה מקום לעונש כלל. כה אמר הרה"ק רבי שאול ידידיה ממאדזיץ זי"ע בשם הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע לרמז בכתוב (אסתר א יח) 'וכדי בזיון וקצף', וז"ל, הבזיון יהי די כדי לכפר על הקצף (ישא ברכה ח"ה עמו' כט).

נוראות הוכיח הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל מהא דאיתא בגמ' (מגילה טו:) 'מה ראתה אסתר שזימנה את המן וכו', רבי שמעון בן מנסיא אומר אולי ירגיש המקום ויעשה לנו נס', ופירש רש"י, 'ירגיש שאני צריכה להחניף רשע זה ולזלזל בכבודי'. וכבר הבאנו לתמוה מה יתן ומה יוסיף מה שהיא צריכה להחניף לאותו רשע, אלא מכאן נלמד עד היכן מגיע כוח הבזיונות לכפר ולהציל מכל צרה וצוקה, שאף שבני ישראל צמו שלושת ימים לילה ויום ואף עמדו בתפילה לפני הקב"ה שיחוס וירחם עליהם, אך עדיין לא הסתפקה אסתר בכך, אלא הזמינה את המן הרשע למשתה היין וזלזלה בכבודה, כי בזכות בזיונות אלו תיבטל גזירת כליה על כלל ישראל.

בימינו נזכה לגאולה השלימה, ובקרוב נראה 'מגילת הגלות' הארוכה כיצד הכל היה לטובה ולברכה, כדברי הרה"ק מקאצק זי"ע שמכל הצרות של כלל ישראל נכתבה מגילה, כגון מגילת אסתר בימי אחשוורוש ומגילת אנטיוכוס בימי היוונים, והתברר לבסוף שהכל היה לטובה, ומי יתן וכבר נזכה לראות את ה'מגילה' מן הגלות המר הזוה, ונראה עין בעין דבל מה דעבד רחמנא היה לטובה...

לומר ק"ו לדידן, ומה אותו רשע שלא קיבל עליו את הבזיונות באהבה ובאמונה זכה לקרוע גזר דינו, ק"ו בן בנו של ק"ו שישראל מאמינים בני מאמינים העושים באהבה ושמחים ביסורים, בודאי שאין כל בריה יכולה להשיג גודל שכרם שיאכלו בשכר מדות טובות אלו ק"י.

ויהי רצון, שנזכה לקבל מאת הבורא יתב"ש משלוח מנות ומתנות ק"י, שפע רב וכל מיני ישועות, ובקרוב

קיב. ומכאן תצא הקריאה לאלו שזכו לקבל קיתון של בזיונות שידעו לנצל אותה מתנה טובה אשר 'בזיונות' שמה, כי שעת הכושר נקלעה לפניהם לבקש רחמים על אותם הדברים בהם זקוקים הם לישועה, כי עת רצון נפלא הוא לקבל תפילותיהם באותו הזמן. וכבר שמענו מעשיות לרוב על אנשים שנתבזו ביום הפורים וזכו להיפקד בדבר ישועה ורחמים.

ונביא מעשה אחד ללמד על הכלל כולו יצא, ממה שאירע לאחרונה, סיפר לי ידיד נאמן איש חסיד, לפני זמן מה חשה בתו שלא בטוב, אחר בדיקת הרופאים עשו לה ביופסיה (ביאפסיע), ולדברי הרופאים מצאו שם שהמצב אינו טוב ל"ע... מאחר שהוא חי מ'באר האמונה' ידע והכיר בערכם של בזיונות, אשר בידם לסדר כל ענין ובכלל זה גם לפדות ממות כדברי הרה"ק רבי שלמה'קה מזויעהיל זי"ע, החליט להמתין ולתור אחר בזיון הגון שיוכל על ידו להנצל ולהציל את בתו מכל סכנה, ואכן כעבור כמה ימים לפנות הבוקר נכנס מאן דהו לביהמ"ד שבו קבע האיש את מושבו בשעות של לפנות הבוקר, והחל גוער וזועק, נוזף ומבזה, מקלל ומגדף אותו בכל מיני קללות ובזיונות, והיו כל שכניו היושבים לצידו בכל יום, תמהים, ראו כיצד הלה אינו פוסק פיו מקללה, ולעומתו שותק שכננו כאילו אין הגערות והקללות עליו אלא על שכן אחר, כך אירע במשך 10 מינוט (דקות) תמימות, ויהי ככלותו לדבר פרש האיש לקרן זוית, בכה והתפלל לפני הבורא שיחיש רפואה שלמה לבתו והוא מעניק לה את זכות בזיונותיו שעברו עליו עתה, גם כשפנו אליו במשך היום שכניו לשולחן הלימודים ובפיהם 'בשורה' שהם ביררו על אדם זה המקלל והמבייש, מי הוא ומי רבו, מה מעשיו ומה עובר עליו, והוברר להם שאינו שפוי בדעתו כלל, אל תשים לב ולא יכאיבו לך דיבוריו, אמר להם האיש כבר פדיתי את דמי ההוצאות (איך האב עס שוין ג'קעשט), אלא שלא גילה להם איזו ישועה עתידה לבוא עליו בזכות 'הוצאות' הללו.

אחר כמה שעות כשהאיר יום, ביקש האיש מבתו שתשוב לבית הרופא ותבקש ממנו לבדוק שוב בדיקת ביופסיה (ביאפסיע) וכן עשתה, ובקול צהלה ורינה נתבשרו לאחר כמה ימים שנראה שם אך בקושי דבר קטן שאפשר בקל להסירו (בלשונם של עסקני רפואה, כל מי שנגזר עליו חולי זה מתברך שיהיה באופן קל כגון דא).

קיג. כה אמר הרה"ק רבי מרדכי שלמה מבאיאן זי"ע (בי"ז אדר, יומא דהילולא של אביו הרה"ק הפחד יצחק מבאיאן זי"ע) הנה בני ישראל קיימו בפורים העעל"ט מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים, ובי'רושלמי' (ר"ה פ"א ה"ג) איתא שהקב"ה מקיים כל התורה כולה, וא"כ, אף מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים מקיים הקב"ה, והרי זה פשיטא שאם בני ישראל ראויים שישפיעו עליהם כל טוב אין זה נחשב כ'מתנות', ומתי נחשב להם כ'מתנה' - כשאינם ראויים... אז יתן להם הקב"ה בתורת 'מתנות לאביונים' בני חיי ומזוני, עכל"ק.